

ČAS

REVIJA LEONOVE DRUŽBE

Letnik XXXIV

IX-X

1939-1940

V S E B I N A

V. Fajdiga: Zgled sem vam dal (str. 353) — P. A. M. Carré: Duhovna in družabna prizadevanja francoske mladine (str. 358) — Oražem Janez: Liturgično gibanje — mladinsko gibanje (str. 363) — Vinko Brumen: Vprašanje ljudske vzgoje pri nas (str. 378) — Obzornik (str. 384) — Ocene (str. 394) — Zapiski (str. 410)

»Čas«, revija Leonove družbe v Ljubljani, izhaja vsak mesec razen v avgustu in septembru. Uredništvo si pridržuje pravico tuintam združiti dve številki.

Naročnina: 60 Din za Jugoslavijo, 70 Din za inozemstvo letno. Za dijake velja znižana cena 40 Din, ako se jih naroči vsaj pet na skupen naslov.

Uredništvo: Dr. Janez Fabijan, univ. prof., Ljubljana, Tyrševa c. 17/III., dr. Ivan Ahčin, glavni urednik »Slovenca«, Ljubljana, Jugoslovanska tiskarna, in dr. Stanko Gogala, prof. na drž. učiteljskišči v Ljubljani.

Uprava: Ljubljana, Miklošičeva cesta 7/I. (Prosvetna zveza); telefon št. 28-58.

Račun pri Poštni hranilnici, podružnici v Ljubljani, št. 10.433 (lastnica računa Leonova družba v Ljubljani).

Odgovornost pred oblastjo: Prof. dr. Fabijan za uredništvo, ravnatelj Jože Kramarič za Jugoslovansko tiskarno.

Ponatiskovanje razprav je dovoljeno samo s privolitvijo uredništva in z navedbo vira.

V oceno smo prejeli:

Knjige Slovenske Matice v Ljubljani za l. 1940:

Miroslav Gorše, Doktor Valentin Zarnik, narodni buditelj, pisatelj in politik.

Jože Pahor, Matija Gorjan. Roman.

Miško Kranjec: Povest o dobrih ljudeh.

Slovenski prevod I. okrožnice papeža Pija XII. »Summi Pontificatus«.

Malo opravilo na čast blaženi Devici Mariji. Priredil dr. Fr. Kirmovec. Oskrbela Kongregacija šolskih sester III. reda sv. Frančiška. Druga izdaja. 1940. Založila Družba sv. Mohorja v Celju.

C. Logar, Analiza zavesti. Razprave Znanstvenega društva v Ljubljani. 18. Filozofski odsek 1. Ljubljana 1940.

Ing. Suhadolc Jože, Hlevski gnoj in gnojnica. Poučni spisi Kmetijske zbornice v Ljubljani, 2. zv. Ljubljana 1940.

Od založbe Herder & Co, Wien:

E. Hesse, Des Herrn Kreuz und Herrlichkeit.

Th. Blieweis, Dreissig Pfarrer geben Anregungen zur Seelsorge.

Ben. Reetz, Immer wieder Ostern.

Th. Blieweis, Zum Aufbau unserer Pfarrgemeinde.

P. Kuderer, Im heiligen Geiste.

Zgled sem vam dal.

Ob smrti kardinala Verdiera.

V. Fajdiga.

Pred nekaj tedni je v bolesi zaječala katoliška Francija: izgubila je svojega voditelja in dobrega pastirja. Smrt pariškega nadškofa pa je potegnila v žalost tudi ves katoliški svet, saj je »Osservatore Romano« zapisal, da je umrl »eden najodličnejših predstavnikov katoliške Cerkve v sedanjih časih«. Poglejmo nekatere poteze Verdierove osebnosti, ki so ga napravile za tako dobrega in pravilnega predstavnika Cerkve v naših časih. Morda tako razmišljanje ne bo brez koristi za nikogar, saj smo vsi katoličani dolžni predstavljati svojo Cerkev in je ta naša vloga polna odgovornosti. Posebno je to še važno v dobi Katoliške akcije.

Vsi, ki so Verdiera poznali osebno ali iz knjig in časopisov, vedo, da je bila značilna lastnost njegovega značaja velika dobrotà. »Okrog je hodil in dobrote delil« (Apd 10, 38), bi rekli tudi o njem. Dober je bil za svoje gojence v semenišču, dober za ljudi, ki so se zatekli k njemu v duhovni in telesni stiski, z dobroto si je osvojil salone in komuniste. »Soyez bons!«, Bodite dobri!, tako je vzgajal svoje. On, ki je tako rad ponavljal zgodbo o grešnici, katero so farizeji hoteli komenjati, pa jo je Kristus rešil, se je ravnal po zgledu Jezusa, ki »nalomljenega trsta ne bo prelomil in tlečega stenja ne bo ugasnil« (Mt 12, 20). Dober človek tega ne zmore. Le o takem človeku je mogoče zapisati, kar so zapisali o Verdieru, da je namreč zapuščal na vseh svojih potih dolgo vrsto prijateljev. Ali se ni isto zgodilo v Ljubljani na kolodvoru, ko je bil med nami samo nekaj minut.

Tej dobroti gre zahvala za srečne poteze v pomirjevanju sporov, ki vedno obstajajo tudi med katoličani. Dober človek je uvideven, obziren, se boji storiti krivico, prezreti resnico, povsod prizna dobro voljo. Dober človek ne sodi prehitro, še manj obsoja. Vsak, tudi velik grešnik, se pri njem dobro počuti. Tujcu se zdi, da je prišel domov in ranjencu, kakor da je nekdo v rane vlil olja. Ali ni zapisal brezverec po Verdierovi smrti: »Ta dušni pastir je bil evangeljsko preprost. Pridigal je Kristusov evangelij in ga je spreminjal v življe-

nje. Vse na njem je govorilo o dobroti. Ljubezen je ožarjala njegov obraz.« Zato je bil Verdier tudi mišljenja, da se težave med katoličani samimi in med katoličani in drugimi najboljše poravnajo, če vlada ljubezen. »Vse zmote in predsodki bodo prešli, če se bomo združili v ljubezni.« Duhovnikom je še posebej svetoval: »Nikar se ne spuščajte v same debate! Bojte se užaliti katero koli dušo!« Spreobrnjenje Francozov, ki so se zopet vračali trumoma v Cerkev, je pripisoval v veliki meri dejstvu, da so minili časi političnih in drugačnih polemik, zaradi katerih so nekateri Cerkev zasovražili in sedaj zopet jasno vidijo lepoto, resnico in dobroto božjo v katoliški Cerkvi

Ta Verdierova dobrota je imela velikanski apostolski pomen. Bil je vsem vse, zato pa je tudi vse pridobival za Kristusa in Cerkev. »Bil je dober z vsemi,« so pisali pariški časopisi ob smrti, »z vlado, z oblastmi, celo s poglavarji protestantske in judovske vere. Ni bil politik v slabem pomenu besede. Njegova širokosrčnost in duh ljubezni sta povzročila, da so ga vsi ljubili in po njem vzljubili Cerkev, ki jo je predstavljal«.

Dober človek je nujno socialno usmerjen. Najboljši dokaz velike Verdierove dobrote je njegovo neprecenljivo socialno delo. Kot bogoslovni učenjak je čutil, da so mu socialni problemi najbolj pri srcu in v resnici so skoro vsi njegovi spisi o teh vprašanjih. Njegova predavanja so bila vsa izrazito usmerjena v težka vprašanja človeške družbe. Njegovo javno delo se je najbolj pokazalo v tej smeri. Kot voditelj in učitelj mladih duhovnikov je imel za eno svojih prvih nalog, da jim privzgoji mnogo smisla za ponižane in razžaljene. »Pojdite z ljudstvom, kolikor najdalje morete!« Ni mogel razumeti duhovščine, ki bi zaradi različnih, na sebi indiferentnih političnih vprašanj, n. pr. vprašanje monarhije in republike, zapustila ljudstvo in šla svoja pota.

Po izvolitvi za pariškega nadškofa pa je njegovo socialno čutenje pokazalo vso svojo veličino in obseg. Ljudski glas ga je že vnaprej proglasil za »évêque social«. Socialne smernice in delo pri socialnih akcijah sedaj ni bilo opuščeno, ampak postotterjeno. Po vsem Parizu je bil razlit vtis: dobili smo škofa, ki ima srce za ubogega človeka, ki čuti z delavcem in malim človekom. Ne mislim opozoriti na njegove socialne dajatve, ampak bolj na njegova pota v predmestja, na njegova prizadevanja, da postane socialni program eden glavnih programov vseh organiziranih katoličanov, da preidejo počasi v državno in družinsko zakonodajo pravičnejše postave in podobno. Največje njegovo socialno delo pa je 110 cerkva, ki jih je zgradil v »rdečem pasu« okrog Pariza in tako zagotovil stotisočem najmočnejšo oporo v socialno težkih časih — Boga samega. Sešteli so delovne dni na

»kardinalovih gradnjah« in so jih našteli milijon in to v času največje brezposelnosti. Vsi dnevi so bili plačani po najnovejših socialnih postavah. In še to je posebej zahteval, naj bo vse v njegovih cerkvah narejeno umetniško, zakaj delavec zasluži, da je obdan od lepote in tako hitreje najde k Bogu.

Verdier ni le govoril o socialnih vprašanjih, ampak je hitro prehajal k socialnim dejanjem. Globoka pobožnost in veliko spoštovanje do socialnih smernic evangelija in Cerkve, združeno z močnim čutom za hitre in zdrave rešitve, ga je vodilo do pravih uspehov. Ni čudno, da je zvenelo njegovo srce sorodno z gibanjem tako zvanih »socialnih katoličanov«, ki so se zbirali okrog raznih katoliških društev, okrog listov »Vie catholique« in »Temps présent«. Pomagal je razvneti celo gibanje, ki mu je bil s svojo osebnostjo zgled, podpora in zdravje. Gibanje katoliških personalistov je v njem gledalo nekak ideal, saj ni hotelo drugega kot človeka, ki mu milost pomaga združevati v sebi božji in človeški svet, ki naj se medsebojno podpirata.*

Zanimivo je, da je tako pravilno krščansko nastopanje in delo kardinala Verdiera razorožilo največjega sovražnika krščanstva — komunizem. Mnogo ga je bilo v Franciji in v dobi »ljudskih front« je imel veliko moč. Danes na splošno priznavajo, da gre Verdieru za sluga, da je preprečil brezbožne in revolucionarne izpade francoskega komunizma in sicer s tem, da je s svojim delom in smernicami razodel, da katoliška Cerkev resno misli s socialnim vprašanjem. Najbolj kritična doba je bila v začetku junija 1935. 5. junija je izdal kardinal Verdier naenkrat poslanico katoličanom, naj vsak izpraša svojo vest, naj prizna svoje napake na ljubo pomiritvi ozračja in naj resno razmišlja o »novem redu, po katerem vse kliče«. Verdier je s to poslanico, katero je sam imel za eno najvažnejših v svojem javnem delu, odprl mnogim oči, pomiril strasti in od Cerkve odvrnil očitek, da je nasprotnica zboljšanja socialnega reda.

Ravno Verdier je tisti, ki je s svojim delom potrdil, kar je označeval kot načelo: »Hrepenite po redu, miru in pravici; katoliška Cerkev ima načela za modro ureditev sveta in rešitev socialnih problemov«. Vsi življenjepisci Verdierovi poudarjajo, kako je neomajno razglašal trdna načela krščanstva in ni v njih niti malo popustil. Najboljše potrdilo pa so našla v njegovem delu, saj je bilo vsako načelo pri njem tudi dejanje.

In dejanj je kardinal Verdier v svoji kratki kardinalske karieri, če se oziramo samo na njo, izvršil ogromno. Velika ljubezen do Boga je bila združena z veliko ljubeznijo do človeka in njegove sreče. Ta

* »Srčika vseh problemov te ure je v vprašanju mesta oz. pravic, ki jih ima človeška osebnost.« Card. Verdier, *L'Eglise et la liberté spirituelle* p. 11.

ljubezen je bila še posebno poudarjena po ljubezni do Kristusove Cerkve in do ljubljene mu Francije. Zato je za Verdiera značilna izredna delavnost na vseh poljih, kjer je mogel izvrševati svoje apostolsko poslanstvo. Ni pa se v tej delavnosti omejeval, saj se škof ne sme omejevati, ko pa vse kliče po njegovem vodstvu in njegovem delu. Vendar pa se je posvečal posameznim poglavjem svojega delokroga, kakor da je vsako najvažnejše. Zato razumemo, zakaj je njegovo delo za mladino ogromno, zakaj je Katoliška akcija pod njim zaživela do velikega razmaha, zakaj je bil velik v predmestjih in velik v urejanju odnosov med Cerkvijo in državo. Dobro je vedel, da niso časi za počitek, saj še v »dnevniku starčka« prosi, da bi mogel veliko apostolsko delati. Verdierova delavnost je postala počasi tako otipljiva, da je ležala nad vso katoliško Francijo kakor mehak blagoslov nove roke. Vodil ni več samo Pariza, ampak že vse škofove, predstavljal ni več Cerkve samo doma, ampak že tudi v inozemstvu. Povsod ga hočejo imeti zraven, povsod ga tudi najdeš, osebno navzočega ali pa njegovo sliko in pismo in misel in dejanje. Apostoli naših dni se morejo v resnici mnogo od njega naučiti. V svojem idealizmu pokristjaniti vse, kar je bilo razkristjanjenega, graditi novo družbo za nove čase, kakor to izraža geslo žosistov, ki jih je imenoval »veliko upanje Cerkve«.

Skrivnost njegove silne delavnosti, ki jo stalno spremlja z veselim obrazom in naravnost z navdušenjem, je v njegovem optimizmu. Sam izjavlja: »V meni boste vedno našli prepričanega optimista... Optimizem odpira srca, z njim bolje razumemo svoj čas in da nam navdušenja za delo!« »Njegov optimizem,« piše junjska številka revije L'Union, »je zvaljal za seboj in ustvarjal. Sredi največjih težav je bil najbolj dobrodošel. Dvigal je duše in rodil sadove. Črpal pa ga je iz nadnaravnih virov, ki nesrečam tega sveta odkazejo njihovo mesto in po veri v Previdnost dvigajo človeka k nebu«. Zato so Verdiera povsod ljubili in zelo iskali. V mladih in starih, pri tistih, ki so bili blizu Bogu in pri drugih, ki so bili daleč, je vedno našel kaj dobrega in lepega, da jih je lahko pozdravil z »grande espérance«, z upanjem, ki ga ima vanje. Ni čudno, da je povsod samo gradil in nikjer podiral, povsod pridobival in nikjer odbijal, povsod bil pozitiven brez negativnosti. Najlepše izraža pravi vir optimizma njegovo škofovsko geslo: V tvojem imenu bom vrgel mreže.

Tak more biti samo človek, ki ima široko srce, kakor pravimo. O kaki ozkosti srca in obzorja pri Verdieru ni sledu. Res dober človek ozkosrčen tudi biti ne more. Svojim duhovnikom je svetoval, naj bodo širokega obzorja, naj si ne zapirajo horicontov, naj ne bodo malenkostni. Naj se ne bojijo seči po novih iznajdbah, če

koristijo razširjenju božjega kraljestva, naj pograbijo vsako priliko, če se dà kaj novega zgraditi v blagor duš. »Kdor je prišel k njemu, ga ni ven vrgel,« v njegovem širokem srcu so našli prostora grešniki in blodeči, najnižji in najvišji. Svoje duhovnike in bogoslovce je vnel, naj študirajo vse tiste vede, ki morejo imeti zveze s teologijo in ponosen je bil na velik napredek katoličanov na polju znanosti in umetnosti, šolstva in socialnih ustvaritev. Pod njegovim tako zdravim vodstvom se je kulturno življenje francoskih katoličanov dvigalo v vseh smereh. »Imejte odprtega duha« je veleval svojim in globoko je razumel borbo duš v velemestu, kjer je težje priti do resnice in so potrebni hujši boji za čistost duše. Katoličan, ki tako lepo skuša vse razumeti in se ne postavlja v vlogo sodnika in birača Cerkve, ampak v vlogo zdravnika in tolažnika, je najboljšo priporočilo za Cerkev samo. Ko je mladini priporočal unitas v Katoliški akciji, je takoj širokosrčno pristavil, da mora biti circumdata varietate.* Če je bil v resnici Verdier »une des plus grandes figures de l'Eglise«, kakor so pisali, je bil to po tistem osnovnem razpoloženju svoje osebnosti, v katerem je bilo prostora za ljubezen in dobroto, za bogatega in revnega, za prijatelja in sovražnika, za pravičnost in ljubezen, za tistega, ki se moti, in tistega, ki trpi, za časno in za večno, za lasten narod in toplo bratstvo vseh ljudi. »Bil je,« kakor pravi Gaston Tessier, »pozoren na potrebe svojega časa in sočustvoval je z njimi.«

Toda nikdar ni širina njegove dobrote šla v škodo zdravemu nauku pameti in Cerkve. L'Union piše: »Smisel za prilagojevanje in želja po napredku se je pri Verdieru srečno družila s trdnostjo načel. V ničemer ni krenil od večne resnice in četudi je bil neprestano sklonjen nad težkim življenjem in je imel vedno srce za človeško slabost, ni nikdar popustil kaki moderni struji, ki bi hotela načeti načela. Trdnost v načelih in pripravljenost za vsak zdrav napredek sta se lepo združili v pravih in pogumnih rešitvah sodobnih vprašanj. Verdier je bil mojster v uporabljanju nauka za potrebe resničnega življenja.« O njegovih spisih pravi Ageorges: »Jasen govor krščanske poštenosti, plemeniti znaki apostolske rahločutnosti, svobodoljuben duh in neomajni nauki.«

Nekdo je dejal, da je vse to pri Verdieru bilo prav za prav samo izžarevanje njegovega duhovništva. Mnogo tega je imel že po naravi, s stalno in strogo vajo si je svoj značaj očistil in ga lepo pripravil za milost božjega poklica, milost mu je dopolnjevala naravne darove in gradila v njem tisto svetniško osebnost, ki jo danes svet občuduje.

* Verdierov biograf Ageorges primerja kardinala Verdiera s kardinalom Pizzardom, ki vodi vrhovni urad Katoliške akcije v Rimu. Pravi, da sta si bila enaka v modrosti in ljubezni in sta do laikata oba znala pokazati tisto razumevanje in širokost, ki je potrebna za koristno sodelovanje.

In če pristavimo še to, da je bil otroško vdan rimskim papežem, ki so ga visoko spoštovali zaradi pravilnega pojmovanja o poslanstvu katoličana v naših dneh, smo odkrili velik zgled, ki ga je ob smrti pozdravil papež Pij XII. z besedami: »plemenita duša zgledega pastirja«. Ali ne kliče ta zgled vsakomur izmed nas s sv. Pavlom: »Bodite posnemavci moji, kakor sem jaz Kristusov?« (1 Kor 11, 1)?

Duhovna in družabna prizadevanja francoske mladine.

P. A. M. Carré.

Mladi Francozi niso zanimivi zato, ker so mladi. Mit obetajoče življenjske dobe je prav tako nezadosten, kot mora biti mit »izkušnosti«. Danes velja resničnost več od upanja ali spominov. Vendar, če si postavimo za nalogo pokazati našim prijateljem v sosednjih državah zamotano in zapeljivo podobo francoske mladine, storimo to zato, ker so njene poteze dovolj izrazite, da jih popišemo, in dovolj lepe, da jih imamo brez bahatosti za vredne spoštovanja.

Sicer pa se ne čudite, da poskuša duhovnik pred vami razkriti ta živa bogastva. V zadnjih letih se je ustvaril med mladimi kristjani in duhovnikom tesen in zaupen stik. Pravijo, da je nekoč v starodavnosti Leonidas sredi noči vstajal in se sklanjal nad prsi svojega sina Origena, da bi prisluškoval skrivnostnemu utripanju otroškega srca. Danes se ponavlja isto dejanje, vendar pusti mlad človek prav duhovniku z manjšo opreznostjo in bojaznijo poslušati nagle udarce svojega negotovega srca.

Prinašam vam pričevanje o tem lepem prijateljstvu. Govorim o njih, ki so mi dali s svojim zaupanjem največje veselje mojega posvečenega življenja.

Vsaka generacija je poklicana, da igra neko politično, socialno in kulturno vlogo. Zaradi tega mora znova osebno in kot sad svojega lastnega spoznanja odkriti osnove življenja. Francoska mladina je zanimiva v globljem pomenu besede, ker se posveča temu usvajanju ne zaradi nekega naloženega ideala in ker tako pravi uradni modrost, marveč iz samega dejstva svoje globoke svobode. Saj je tako zastavila s svojimi živimi silami v resnici prav zaradi svoje lastne koristi, in da bi dala točen smisel svoji usodi.

Zunaj meja Francije jo slabo poznajo. Ali si jo zamišljajo »zintelektualizirano«, zmožno le dobro razlikovati pojme, in ni tako dolgo, ko je v uradnem glasilu hitlerjanske mladine Wille und Macht (15. jan. 1939), ki ga vodi Balduin von Schirach sam, trdil neki članek, posvečen francoski mladini, da je zaprta v predavalnice. Ali pa jo dolžijo anarhije in pred impozantnim številom različnih skupin, ki se o njej prerekajo, sumničijo francoskega duha, da je pogubno nagnjen k majhnim zaprtim družbam in partikularizmu.

Priznamo, da je francoska mladina, tudi katoliška, v očeh tujega opazovalca tako malo po vojaško ukrojena, kot je to le mogoče. Brez dvo-

ma je domišljija rodovitna v izmišljotinah, vendar je mogoče, da je to eden izmed pogojev tesnega prilagojevanja zahtevam skrajno zapletene družabne stvarnosti.

Pri nas ni »državne mladine« kot v totalitarnih državah. List »Wille und Macht« je sodil nasprotno, toda jaz sem zaman iskal kakršen koli vzorec za tako uradno ideologijo. Naša mladina se predstavlja v mnogoterih tvorbah političnega, vzgojnega in verskega značaja.

Oris francoske mladine.

Vloga čisto političnih skupin je vedno manj izrazita. Bil je čas, ko je njihovim ciljem uspelo ustvariti v univerzitetnem občinstvu neke vrste navdušenje, in pravna fakulteta je bila pogosto prizorišče njegovih izbruhov.

Zdaj pa prevladovanje političnega ideala ni več upravičeno, naj gre za mladino, vpisano v Action Française, k narodnim prostovoljcem (Volontaires Nationaux) ali pri Socialistični mladini. Po eni strani je to dobro, ker so take brige tvegale prehitre skoke. Toda z drugega vidika moramo obžalovati pomanjkanje vsaj vidnega zanimanja ne za parlamentarne igre, ki so končno utrudile Francijo, marveč celo za državne zadeve, kar je težje. Če bi se mladi Francozi bolj zavedali svojih odgovornosti v državljanskem oziru, bi obraz njihove domovine ne kazal več svetu karikatur, ki so mu jih dali nekateri vladajoči ljudje, ki niso predstavljali prave Francije.

Nasprotno pa so vzgojno usmerjena društva zelo obiskovana. Predvsem hočem govoriti o skavtstvu. Tudi tam vlada različnost. Mladi fantje in dekleta morejo izbirati med tremi organizacijami, ki jih prežema skavtski ideal: med Skavti in Vodniki Francije, ki so katoliškega duha (70.000 in 17.000), Izvidniki in izvidnicami (Les Eclaireurs, les Eclaireuses, 21.500 in 12.000), ki so uradno nevtralni in ki jih prijazno gledajo v ministertvu za narodno vzgojo, in končno Unionisti, ki so »krščansko gibanje evangeličanskega duha« (12.000).

Ne hitite sklepati, da so tako opisani okviri nepreklicni. Francoski duh ne ljubi klasifikacij in se raje prilagodi okoliščinam. Zato so se prave katoličanke zaradi prigovarjanja svojih nevernih družin ali zaradi poklicne nujnosti vpisale k Izvidnicam, toda se pogosto zbirajo pri sestankih verskega značaja. V Franciji je resničnost zapletena.

Skavtstvo stremi za vzgojo mladostnika z metodami razvijanja njegovih zmožnosti opazovanja, s stalnim apeliranjem na njegovo voljo, z igro, ki je hkrati prosta in zelo disciplinirana, z razvijanjem njegovega čuta odgovornosti. Vse to v stiku z naravo in v službi njegovih bližnjih.

Napačno so pogosto imeli skavtstvo za neko dobrodelno ustanovo, ki je določena za to, da na slikovet način izkorišča prosti čas mladih ljudi. V tem primeru so sodile družine zaradi svoje koristi po edinem kriteriju večjih ali manjših nepravil, ki sta jih doma povzročala število in vihravost otrok. Skavtstvo je pa več kakor to: je vzgoja¹ in zelo močno poudarjanje vloge vodnikov in socialne pomembnosti najpreprostejših odgovornosti dovolj kaže, da hoče oblikovati ljudi, iskrene vernike, lojalne državljane in ustvarjalce.

¹ S pridom je mogoče brati delo P. Forestiera, glavnega duhovnega voditelja francoskih skavtov: Scoutisme, spiritualité et méthodes. Ed. du Cerf, Paris.

Prav tako imajo verska gibanja Katoliške akcije število pripadnikov, ki vzbujajo spoštovanje. V tem primeru je v ospredju apostolski cilj, in čeprav je nujnost osebnega razvoja prav toliko poudarjena, metode vzgoje ne pošiljajo delavca iz njegovega naravnega okolja in vedno gledajo, da individualno boljšanje vpliva nazaj na to okolje.

Za kristjana je torej vodilo delovati kot kvas v sredini testa in ne, da bi se pustil prežeti z obdajajočim ga materializmom, pridobivati svoje brate in jim vračati čut za njihovo človeško dostojanstvo in dostojanstvo otrok božjih.

Na poziv papeža Pija XI. so se dvignili iz vseh plasti družbe mladi delavci, kmetje, dijaki, navdušeni za novo pokristjanjenje dežele. Ne mislite, da gre tu za skromne skupine, ki jih sicer razvneja vroč plamen, toda ki so brez resnično učinkovitega vpliva na množico. Naših moških žosistov je 100.000, mlade krščanske delavke so prav tako številne. JEC (krščanska dijaška mladina) združuje več ko 10.000 borcev, ki zbirajo okoli sebe 25 do 30.000 pristašev. JAC ima 20.000 članov in njen list 70.000 naročnikov.

Pod to zaglavje bi bilo treba šteti še socialne skupine (Equipes Sociales), kjer se po bratovsko družijo razumniki in delavci v občevanju in iskanju resnično človeške kulture; dalje moške katehiste, brate svetega Frančiška itd.

Vsako teh gibanj ima svoje revije in časopise. Dve oficielni glasili žosistov dosežata prvo 150.000, drugo 200.000 izvodov.

Glavne težnje teh gibanj.

Nujna (in morda v vaših očeh zmedo povzročajoča) različnost francoske mladine skriva precej globoko enotnost. Zdi se mi, da morem podati nekaj osnovnih opomb o njenem značaju, in da se nam bodo tako pokazale njene verodostojne duhovne in socialne težnje. Brez dvoma bom predvsem poudaril katoliške prvine te mladine, toda kar bom povedal, se bo nanašalo v večji ali manjši meri in z večjo ali manjšo smelostjo tudi na različne druge sredine mladih, ki jih prevzemajo krščanski vzori, tudi če jih ne izpovedujejo. Nič ne more namreč prepričati, da ne bi bila duhovnost, ki danes od nje živijo svobodni ljudje, prežeta s tisto vero pravice in ljubezni, ki ji naša civilizacija dolguje svoj obstoj.

Prva bistvena poteza je nedvomno popolnoma točen pojem o človeku. Medtem ko onkraj naših meja krščanski pojem človeka ali pretiravajo po prekomerni napetosti njegovih fizičnih in moralnih virov v smislu nasilja, ali pa tako okrnjujejo z zatiranjem njegove človeške vrednosti, odkrivamo tu pravilno vrednotenje človeškega lika, ki je sestavina duha in telesa, zaznamovana z grehom in vendar notranje resnično zmožna vsakega razcveta duha in srca. V Nemčiji in Rusiji tajijo celo izvorni greh, kriterije moralnosti prenašajo, onkraj tradicionalnega pojmovanja dobrega in zlega, na državo. To odklanjanje še daleč ni neka moč, marveč napravljaja vsako filozofijo čudno slabotno. Priznanje pomanjkljivosti človekove ne omejuje obzorja človeškega prizadevanja, kaže mu samo izhodišče in obvaruje psihologa naivnih utvar.

To pojmovanje človeka motri s spoštovanjem celega človeka: duha in telo. Spoštuje spoznavno zmožnost, ki je odprta kulturi, svobodna v svojem prizadevanju za resnico, ki išče za ostalimi dopolnjujočimi resnicami, hrepeni po vrednosti in stremi k praktični uporabi napredka. Spo-

štuje tudi telo, to tako razkričano človeško telo, čigar dostojanstvo proglašča skavtstvo na podlagi krščanskega realizma, ker je zvezano z duhom in ker je kot posredovalec med duhom in vidnim stvarstvom tudi — po krstu, birmi in Evharistiji — zveza duše z milostjo. Ubogo grešno telo, in vendar se hrani s Kristusovim telesom.

Takemu ravnanju pravim: »odkazati pravo mesto« človeku. Odkazati mu mesto z ozirom na njega samega. Odkazati mu ga tudi v odnosu do njegovih bratov in drugih narodov. Naša mladina ne pozna sektarstva, in čeprav se zaveda posebne vrednosti svojega poslanstva, je zmožna razumeti usodo teh sosednjih narodov, o katerih je Jean Giraudoux pred kratkim pisal v »Pleins Pouvoirs«, da ni nobeden drugega reda, ker imajo vsi, veliki ali majhni, svoje nenadomestljive načine življenja, mišljenja in ljubezni. Posebno v zadnjih letih so naši študentje, sinovi teh »odlikovanih Francozov, ki ne znajo zemljepisja«, mnogo popotovali, in dovolj jih poznam, da lahko trdim, da jih njihova vera v narod ne zavaja.

Ali ne verjamete, da je postalo v XX. stoletju neka izvirnost dati pravo mesto človeškemu bitju v veselju s tolikšno točnostjo, kolikršno dovoljuje pošten trud?

Značilno je tudi razmerje vernikov do Boga. Brez vsakega sebičnega računa pri »naslonitvi na večnost«, prepričana, da sodelovanje z milostjo ni na noben način neka okrnitev, ampak da samo ono dovoli človeku, da se uresniči, ima krščanska mladina vero najprej za vse kaj drugega, kot za nejasno čuvstvo neskončnosti: njihovo prizadevanje na dogmatični ravni je neprestano (v KA in v JOC) in manjša se razdor med pogosto izpričano človeško vrednostjo in versko kulturo, ki je ostajala neznatna, razdor, zaradi katerega je prejšnji rod toliko trpel. Problem usode se je pomaknil na prvo mesto. Človek, ki ga ne motri s skrajno resnostjo, kakršne ne more nobena druga zemeljska resničnost zahtevati, človek, ki ni zbran pred poglavitno vrednoto, ni človek. Naši mladi kristjani tudi nočejo čakati, kakor nekateri starejši izmed njihovih, da bi jim kakšna brutalna vojna dala gledati smrti v oči, da bi tedaj rešili uganko življenja. In duhovnik vé, kako želijo vedeti, ali je življenje vredno, da ga živiš.

Istočasno postane tako sprejeto krščanstvo bistven del človeka, je v njem kot kvas v testu, zajame počasi vse bitje, da spravi ravnanje v soglasje z verovanjem in ga odreši od grešnega jaza, ki je karikatura večnega jaza. Torej nič hinavščine, marveč vera, ki se kaže in sveti v vsaki uri dneva in pri najskromnejših nalogah.

Ko sem tako opredelil pojem človeka in Boga, mi prihaja beseda »odgovornost« sama od sebe pod pero. Dobo zrelosti doseže tisti, ki ve, da je odgovoren pred Bogom in pred svojimi brati za vsak talent, ki ga je prejel.

Zgoraj sem podčrtal, da teža tega prizadevanja zdaj ne meri z intenzivnostjo na politično obnovo dežele. Cilj mladinskih gibanj je bil predvsem obnovitev stanovskih vrednot. Velikanska naloga, ker se pričinja s popolno osvetlitvijo dostojanstva dela in ker se mora končati z resničnim gradečim delom. Mlad kristjan, ki se je posvetil hkrati socialni obnovitvi svoje domovine in uresničitvi svojega osebnega poklica, pa se ne sprašuje samo po svoji moralnosti ali svojem duhovnem napredku. Njegovo spraševanje vesti se razširja prav do področja pravice, ker dobro ve, da je prav tako važno biti pošten in delati pri ustvarjanju bolj človeškega

načina produkcije, kot ostati čist, in da je v tej uri treba v prvem primeru še več poguma in ponekod heroizma.

Tako se vežeta v življenju mladega delodajalca in delavca socialna vrednost »donosa« njunega dela in prepričanje, da izvrševanje te po božji previdnosti dane naloge predstavlja neizmerno vrednost molitve v očeh Očeta, ki je v nebesih. Tako se bogatita obenem naravna skupnost Francije in mistično telo Krščanstva.

Pogoji in pričevanje vernosti.

Preostaja mi še, da na kratko naštejemo lastnosti, ki jih tak napor zahteva.

Plemenitost, sprejemanje žrtve, to je treba zapisati na prvo mesto. Francoske mladine oficielno ne podpirajo in ne častijo. S v o b o d n a j e, in vsa ta gibanja, ki se v njih izraža krščanski ideal, poznajo mnogo bolj borbo in trud v službi osvajanja svoje okolice.

Ta mladina hoče biti tudi »dinamična«, kot pravimo pri nas. Antoine de Saint Exypéry, eden izmed njenih starejših, je pred kratkim spomnil v svoji čudoviti knjigi »Terre des Hommes« na veliko revščino tistih, ki jih je neka prezgodnja brezčutnost iztrgala delu in veselju nad dejanjem. Končal je tako: »Preveč je takih, ki jih pustimo spat!« Ne zamešavajmo te vneme z jalovo agitacijo. Smisel za apostolat, ki se je polastil mladih kristjanov, se je rodil iz jasne vizije njihove odgovornosti. Vse je od tod, in na ta način se potrjuje globok vpliv vzgojnih društev, ki smo o njih govorili.

Moral bi še navesti med nujnimi vrednotami osvajanja širino pogleda, požrtvovalnost, vztrajno zvestobo in neizprosno zahtevo po kritiki, ki se nanaša hkrati na osebno delo in na delo vse skupnosti.

Vendar se bojim, da bo ta obračun v vaših očeh slavospev. Oficielno glasilo mladih hitlerjancev je tudi trdilo, da ima Francoz prepričanje o svoji vzvišenosti. Mislim, da nisem podlegel tej lahki skušnjavi; opisal sem vam ideal. Gotovo je včasih daleč od skromnih uspehov do velikih ciljev. Toda že ta velikodušna zamisel življenja je nekaj velikega in, ponavljam, izvirnega. Ta mladina, ki jasno vidi, zasluži, da ji zaupamo.

Vrhu tega daje zdaj dokaz za svojo resnično vrednost. Številke, ki sem vam jih povedal, so držale še pred štirimi meseci;² so iz mirnega časa. Od septembra sem so bile vrste naših gibanj premešane in naši borci so zapustili po previdnosti jim določeno polje svojega apostolata. Francija je v vojni, da brani civilizacijo in duha krščanstva. Skavtstvo in JOC sta že plačala davek krvi. Kaj zato! Naši mladi kristjani ne zavračajo sedanje resničnosti, naj bo še tako trda in smrtonosna za njihove načrte. Z vsemi svojimi silami se poskušajo prilagoditi novim odgovornostim in v nepričakovanem okolju, ki jih je vrgel vanj vpoklic pod orožje, nadaljujejo s svojim pričevanjem in izžarevanjem njega, ki je gospod smrti.

Zato imam pravico trditi, da francoska mladina danes pod zastavami ni izdala upov, ki smo jih stavili vanjo. Zato tudi pričakujemo v upanju brez potrnosti, da nevihta mine, da se Evropa odreče temu pošastnemu razdiranju, in da zatirani narodi spet najdejo svojo svobodo. Zima ne traja večno, naj je še tako dolga. Ko pa sokovi znova vzkipijo, tedaj nobena sila na svetu ne more preprečiti pomladi.

Prev. J. U.

² Članek je bil napisan v decembru 1939.

Liturgično gibanje — mladinsko gibanje.

Oražem Janez.

Tako imenovano mladinsko gibanje, ki je sredi dvajsetih let močno prevzelo tudi slovenske dijaške in akademske vrste, je zelo širok pojem s pestro vsebino in pisano družbo. Zato bi se moral vsak, ki o njem piše ali govori, zavedati dvojne velike nevarnosti, ki grozi njegovim sodbam, naj bodo že pritrdilne ali odklonilne.

1. Po lastnih izpovedih in dejanskem prizadevanju je hotelo to gibanje zajeti vse življenje od najčistejše duhovnosti do telesne kulture in socialnega vprašanja. Zato bi bilo za pravično sodbo o njegovi vrednosti najprej potrebno preiskati posamezna vprašanja, kakor n. pr. mladinsko gibanje in religiozno življenje, ali mladinstvo in umetnost, filozofija, pedagogika, telesna kultura itd., šele potem bi bilo mogoče podati objektivno splošno sodbo. Dokler pa tega nimamo, pa grozi zaradi vseobsežnosti mladinstva vsaki sodbi velika nevarnost enostranosti in krivičnosti.

2. Mladinsko gibanje ni bilo široko samo po vsebini, marveč tudi po ljudeh, ki jih je ali zajemalo ali pa odbijalo. Razumljivo je, da je prišlo tudi pri nas do mnogih nesoglasij, sporov in celo razkola. Tako so na obeh straneh nastale bolečine. Zato pa še danes vsaka sodba o mladinstvu vsebuje tudi nevarnost, da na tej ali na oni strani osveži stare rane in zađa nove, kar nikakor ne more pospešiti složnega sožitja in delovanja.

Nedvomno se je te dvojne nevarnosti zavedal tudi A. Ušeničnik, kateremu splošno priznavamo, »da je imel tenek prisluh in bister vid za vse premnogotere pojave na raznoterih področjih miselnega in kulturnega življenja.«¹ On je tudi o mladinskem gibanju napisal nekaj razprav, ki so svojčas izšle v »Casu«, zdaj pa jih objavlja v II. zv. svojih Izbranih spisov (82—152). V njih je po lastni izjavi hotel »razjasniti nekatera dvoumja, ki jih je mladinsko gibanje (,križarstvo') pod vplivom tujih struj zaneslo tudi med nas« (II, 99). Postavil se je torej do mladinstva v izrazito kritičen odnos, a kljub temu mu v svoji končni sodbi priznava vsaj delno pozitivno vrednost. V dostavljeni opombi namreč pravi: »Mladinsko gibanje je prineslo res mnogo novega življenja (kot reakcijo na svetovno vojsko, odpor proti materialističnemu mišljenju, proti formalizmu in mehanizmu, teženje za »ponotranjenjem« verskega življenja, na pobudo Pija X. evharistično gibanje, na pobudo benediktincev liturgično gibanje itd.« (II, 99). Sodba je torej previdna in že v sami stilizaciji, izrečno pa v nadaljnjih pojasnilih restringirana, vendar pa vsaj v nekaterih stvareh pozitivna.

Človek bi mislil, da bodo Alešu Ušeničniku pritegnili tudi tu, če ne vsi, pa vsaj tisti, ki sami izjavljajo, da »kvalitete Ušeničnikovih spisov ni treba ne dokazovati ne poudarjati; Ušeničnikovo ime samo jamči zanjo.«² In vendar se je zgodilo ravno narobe. Dr. A. Zupan je v oceni II. zv. njegovih Izbranih spisov to Ušeničnikovo sodbo takole omejil: »Glede tega bi si dovolil pripomniti: vse, kar avtor navaja, ni v nobeni logično nujni zvezi s križarsko miselnostjo kot tako, o evharističnem gibanju izrečno poudarja pobudo Pija X. in prav tako o liturgičnem gibanju pobudo benediktincev. Res je, da so o teh dveh gibanjih v križarstvu mnogo govorili

¹ Dr. A. Zupan, Revija Katoliške akcije I, 77.

² Ibid. 77.

in pisali, toda vzrok temu se nam zdi le časovna simultanost, ne pa logična povezanost teh gibanj s križarsko ideologijo kot tako... Historično stoji: v ljubljanski škofiji so praktično med dijaštvom ustvarjali evharistično in liturgično predvsem nekrižarji, evharistično zlasti pokojni dr. Jerše, dr. Vrečar in dijaška KA, liturgično pa zlasti dr. Vrečar s sodelavci (prim. srednješolski učbenik liturgike, molitvenik »Kristus kralj« in šolsko službo božjo na klasični gimnaziji), glede splošno ljudskega sodelovanja pri liturgiji ima pa trajne in velike zasluge stolni dekan dr. Kimovec s svojim prizadevanjem za ljudsko petje. To se je zdelo potrebno povedati na ljubo zgodovinski resnici.«³

Že pieteta do A. Ušeničnika bi zahtevala, da bi ta neosnovana korektura njegovega mnenja v tako resno revijo, kot hoče biti Rev. KA, ne bila zašla. Še bolj kot ta subjektivni razlog pa kriči po popravku objektivna resnica, ki je ne samo z nedostatnimi dejstvi, marveč tudi s pribijanjem nedokazane historične resničnosti, kruto ranjena. Zaradi historične resničnosti in nove bolečine, ki jo je mnogim zadala Zupanova pripomba, so napisana naslednja izvajanja o mladinskem in liturgičnem gibanju. Ne da bi hotel soditi o celotnem pojavu in vrednosti mladinstva, bom skušal odgovoriti samo na sledeči vprašanji:

1. Kdo ima resnično zasluge za slovensko liturgično gibanje, in
2. V kakšni zvezi je slovensko mladinsko gibanje z liturgičnim gibanjem.

I. Dokumenti slovenskega liturgičnega gibanja.

»Historično stoji...« (Dr. A. Zupan, Rev. KA I, 78.)

Za zgodovino našega liturgičnega gibanja imamo do zdaj menda štiri kratke pregledne. Prvikrat se je na slov. liturgične uspehe mimogrede ozrl dr. C. Potočnik v oceni Pogačnikovega »Velikega tedna« (Čas 1934, 277). Drugi se je vprašal »Kako daleč je došel naš liturgični pokret« p. M. Turnšek v liturgični prilogi »Kraljestva božjega« 1936, 70, 86. Tretji je bil zopet dr. C. Potočnik v »Bogoslov. vestniku« (1936, 1, 99), kjer je v svetovni pregled uokviril tudi slov. liturgično gibanje, in zadnji ponovno p. M. Turnšek, ki je podobno kot prvič za kongres Kristusa Kralja podal najbolj verno sliko naše »liturgične vetve in žetve« (Božji vrelci 1939, 195). Vsaj ti pregledi bi morali biti znani vsakemu, ki hoče podajati sodbe o slov. liturgičnem gibanju. Očividno pa to še ne zadostuje, zato menda ni bilo škoda časa, da sem še enkrat pregledal vso našo poveljno religiozno-duhovno literaturo in zbral iz nje vse, kar priča o naših liturgičnih stremljenjih in uspehih.⁴ Upam, da mi kaj važnega ni izpadlo, vendar pa se zavedam, da bi našel še to in ono drobno dragocenost v obeh »Nedeljah« (mariborski in koroški) ter različnih župnijskih glasilih, ki jih pa žal nisem imel pri roki. V toliko je slika s te strani še vedno nedovršena, vendar mislim, da bistveno s tem ni oškodovana.

Prave podobe dejanskega liturgičnega življenja pa si iz listov in revij še ni mogoče ustvariti, ker razen »Božjih vrelcev« in »Naše Zvezde« poročil iz prakse sploh ne prinašajo. Zato sem se pismeno ali ustno obrnil na

³ Ibid. 78.

⁴ Poleg knjig: Bogoslovni vestnik, Čas, Križ, Rast, Križ na gori, Bogoljub, Cvetje, Glasnik Srca Jezusovega, Cerkevni glasbenik, Kraljestvo božje, Božji vrelci, Vzajemnost, Duhovni vestnik, Škofijski list, Naša Zvezda, Angelček, Lučka z neba, Ljudski oder.

dolgo vrsto duhovnikov in lajkov, o katerih sem zvedel, da so se liturgično udeleževali bodisi v dijaških bodisi v kasnejših letih. Tu so prišli v poštev predvsem spirituali in prefekti po zavodih, voditelji kongregacij in dijaških krožkov, prireditelji in udeleženci raznih zborovanj, posebno pa vsi, ki so pri nas o liturgiji kaj pisali ali izdali. Imena, kjer je to potrebno, navajam sproti. Ker je nemogoče preprašati vse, zato je čisto mogoče, da bi ta in oni vedel povedati še marsikaj, pa tudi to bi bistveno prave zgodovinske podobe našega liturgičnega prizadevanja ne spremenilo. Kakor se zaradi stvari same zahvaljujem vsem za sporočila, ki so že tu uporabljena, tako se že vnaprej veselim vsakega dopolnila bodi privatno bodi javno, ker nam pri tako sveti stvari ne sme iti za kaj drugega kot samo za zgodovinsko resnico.

Ceprav je naše liturgično udejstvovanje do sedaj precej skromno, se je drobnega gradiva vendarle precej nakopičilo. Zaradi preglednosti sem ga razdelil na tri skupine. V prvi obravnavam liturgično slovstvo, to se pravi vse, kar se je pri nas o liturgiji pisalo; v drugi liturgično prakso in v tretji pa pregled liturgičnih pripomočkov.

1. Liturgično slovstvo.

Ker je z ozirom na vprašanje o zvezi mladinskega in liturgičnega gibanja treba podati sliko našega praktičnega zanimanja za liturgijo, zato je jasno, da v ta okvir samo po sebi ne spadajo čisto znanstvene razprave in beležke o liturgičnih vprašanjih, kot jih je vsa leta prinašala strokovna revija »Bogoslovni Vestnik«. Če torej teh tukaj podrobno ne navajam, nočem reči, da bi bile za naše liturgično življenje brez pomena. Nasprotno! Skupno s strokovnimi predavanji in knjigami tvorijo tisto solidno podlago, o kateri bi lahko rekli, da podpira tri vogle liturgičnega življenja. Zato je treba temeljne zasluge za naše liturgično življenje priznati najprej strokovnim profesorjem tako na visoki kot na srednji šoli, kakor tudi v drugačnih razmerah ljudskošolskim katehetom, ki svojim poslušalcem primerno tudi poučujejo liturgiko. Med prvimi ima največ zaslug dolgoletni profesor liturgike na ljubljanski teološki fakulteti dr. Fr. Ušeničnik, ki nam je poleg svojih liturgičnih prispevkov v BV, seminarjev in predavanj podaril tudi prvo znanstveno »Katoliško liturgiko« (1933); med drugimi sta važna dr. Jaklič in dr. Vrečar, ki sta nam oskrbela prav tako kvalitetno »Liturgiko za srednje šole« (1935); za ljudske šole in za ljudi sploh pa žal primerne učne knjige, recimo liturgične čitanke, doslej še nismo dobili.

Kakor pa je znanstveni študij liturgike važen za liturgično življenje, je to za liturgično gibanje vendarle premalo; povzroča namreč neposredno le liturgično znanje, ne pa liturgičnega življenja in gibanja. Vsa dela v tej smeri ostanejo lahko zakopani zakladi in mrtvi kapitali. Treba je še ljudi, ki te zaklade dvignejo in spravijo v življenje. In tu pridejo do besede poleg strokovnjakov lahko tudi drugi, ki imajo za stvar morda bolj vneto srce kot razum in so bolj kot znanstveno praktično in propagandno usmerjeni. Zasluge teh niso nič manjše, marveč v dejanskem življenju še bolj prijemljive, ker so bolj neposredne, borbene in z vidnimi uspehi kronane. To je bilo treba poudariti, da ne bi koga motil molk o strokovni liturgični literaturi in pouku.⁵

⁵ Razumljivo pa je seveda, da tudi strokovna literatura in pouk lahko nudita tudi to in ono neposredno pobudo ali zahtevo. Ocene, priporočila in beležke

Pri pregledovanju ostalega liturgičnega slovstva v knjižni obliki, zlasti pa po revijah in listih, se mi je razgrnila proti pričakovanju presenetljiva slika, ki je že po svoji zunanji obliki najboljše ogledalo za historično resnico o resničnih zaslugah za liturgično gibanje pri nas. Zgolj iz praktičnih ozirov sem si namreč za vseh 20 let (1920—1939), ki sem jih preiskal, pripravil posebne liste, na katere sem sproti zapisoval vse pisane liturgične dokumente. Ko sem te zapiske ob koncu pregledal, me je naravnost v oči zbudila zanimiva razdelitev na posamezna leta. Do leta 1925 so ostali listi skoraj prazni, od 1925—1929 odločno prevladujejo programični članki iz tako imenovanih mladinskih listov (Križ na gori, Križ, Rast), od leta 1930—1935 so o liturgiji pisali vsi naši verski listi, po letu 1935 pa liturgični članki pojemajo, verjetno zaradi tega, ker dobimo z decembrom 1935 l. liturgično priložo »Božje vrelce«, ki se v dec. 1938 osamosvoje v samostojen list. Ta samoodsebna razdelitev gradiva ne more biti zgolj zunanje zanimiva, marveč mora imeti globlje notranje osnove. Zato se mi zdi ne samo metodično, temveč tudi stvarno nujna razdelitev vsega našega liturgičnega zanimanja zadnjih 20 let v 4 razdobja, ki sem jih zgoraj po časovnem obsegu že nakazal.

Prav za prav bi bilo najbolj enostavno priobčiti po letnikih razporejen seznam vsega našega liturgičnega slovstva. To bo ob priliki v resnici potrebno. Tu pa žal za to ni prostora in nam za odgovor na naše drugo vprašanje to ni niti tako nujno potrebno. Zato bom iz zbranega gradiva izbral le najvažnejše in najznačilnejše.

A) Do l. 1925. zastoj iščemo po naših listih in revijah pristno liturgičnih sestavkov. Res je sicer, da listi niso vse, a ker v njih ni prav nobene sledi o kakšnem liturgičnem stremljenju, že smemo sklepati, da ga tudi dejansko takrat še ni bilo. S tem pa seveda ni rečeno, da tudi prav nobenega udeleževanja pri liturgiji ni bilo, marveč le to, da še ni bilo posebnega tovrstnega gibanja. Poročila in ocene (BV, Čas) pa nam vendar že za tisti čas pričajo, da duhovi počasi zore za novo liturgično pomlad. Iz njih je namreč razvidno, da se tudi k nam vedno bolj širijo posebno nemška liturgična dela, kakor n. pr. Herwegnova zbirka *Ecclesia orans*, Panfoedrova *Liturgia* in kasneje zlasti Parscheve knjižice in brošure. Izmed avtorjev se najbolj priljubi R. Guardini s svojimi razpravami »O duhu liturgije«, ki jih je pri nas toplo sprejela tako strokovna kritika (Fr. Ušeničnik, BV 1920/21, 303; Kniewald, BV 1923, 189) kakor mladina (M. Dokler, Čas

Fr. Ušeničnika v BV in Času (n. pr. 1922, 228) so strogo stvarne in umerjene. Vsak nov pojav je v njih pretehtan in prikazan tudi od senčne strani. Za primer navajam oceno Hammenstedove knjige »Die Liturgie als Erlebnis« v BV 1920/21, 300, kjer takoj za priporočilom opozarja na vrednost privatne pobožnosti in askeze. Poleg Guardinija (Vom Geist der Liturgie) priporoča kasneje posebno še Krampovo *Messliturgie und Gottesreich* (BV 1923, 188) in več čisto strokovnih del. Kljub opreznosti pa z ljubeznijo spremlja nastajajoče gibanje in v BV 1925, 185 ugotavlja: »Zanimanje za liturgijo raste bolj in bolj. To nam priča cela vrsta knjig, ki so izšle v zadnjih letih.«

Bolj naravnost kaže zavzetost za liturgično gibanje njegov naslednik dr. C. Potočnik, ki ni samo znanstven, marveč tudi normativno praktičen. To kaže zlasti že omenjena obširna razprava »Liturgija in liturgično gibanje« (BV 1936, 1, 99) kakor tudi krajše beležke (n. pr. BV 1937, 245).

V tej vrsti je treba omeniti še književne preglede (n. pr. BV 1936, 313 sl.) in prevode iz starokrščanske literature (Božji vrelci 1936) profesorja dr. Fr. Lukmana, ter obširno oceno Voduškovih Svetih maš dr. Jožeta Pogačnika (BV 1932, 195).

1934/35, 318). To dozorevanje v domovini so pospešili tudi teologi, ki so takrat študirali v Innsbrucku, kjer so v Canisianu sami zelo liturgično živeli in dobro poznali tedanje nemško liturgično gibanje. Ti so deloma že iz tujine (Pogačnik Jože, Trstenjak Tone), posebno pa po povratku v domovino (Dokler, Klemenčič, Pogačnik) v naslednji dobi glavni liturgični delavci in borci.

Iz domače liturgične literature moremo poleg že omenjenih strokovnih del navesti samo nadaljevanje Ferjančičeve »Cerkveno glasbene liturgike« v »Cerkv. glasbeniku« 1916-23 in pa drobno, a dragoceno beležko takratnega urednika »Časa« dr. J. Srebrniča, ki je menda prvi javno opozoril na nove molitvene potrebe med Slovenci. Ko namreč kratko poroča o liturgičnih stremljenjih pri Hrvatih, pravi med drugim: »Zelo bi bilo zaletiti, da bi ga (sc. misale) kdo tudi za našo inteligenco v slovenskem prevodu priredil... Kaj bi bilo lepše, kakor da verniki, ki so pri sveti maši pričujoči, iste molitve opravljajo, četudi v narodnem jeziku, kakor svečenik pri oltarju« (Čas 1923, 183). Žal je bila to le bežna opazka, ki ni našla ne odziva ne uresničenja. Poleg tega bi končno lahko omenili iz prvih let po zedinjenju nekaj razprav o problemu liturgičnega jezika (ali latinščina ali staroslovenščina). Iz vsega je torej razvidno, da ta doba liturgično še ni razgibana.

B) Z letom 1925. se začena za liturgična stremljenja med Slovenci brez dvoma čisto nova doba, ki ji dajejo iniciativo, zalet in program tako imenovana mladinska glasila: Križ na gori (1925, 1926, 1927), Križ (1928, 1929, 1930, 1. št.) in Rast (1927—1931).

V »Križu na gori« je že uvodni članek prve številke posvečen liturgiji, ki jo Franjo Čibej smatra »za pot do novega verskega življenja«. Tudi če mu ne pritegnemo v vseh mislih in izrazih v analizi »naše duše«, mu moramo priznati, da si versko prenovitev po liturgiji pravilno zamišlja, ker mu liturgija ni samo »najpopolnejša umetnina«, marveč daje grešni duši, s tem da ji prinaša bistvene dogmatične resnice, »očiščenje, red in mir« ter s tem tudi »pota in merila za njeno rast in stilizacijo«. To je programatična izpoved mladinstva glede liturgičnega življenja, sicer še nekoliko nejasna in premalo konkretna, a zato pa odločna in prodorna.

Sorodne misli se tekom leta znova in znova povračajo, konkretno obliko pa dobe na počitniškem zborovanju v Stični (1925), kjer je bilo četvero liturgičnih predavanj, ki so jih imeli gg. patri cistercijani. Kongresisti so se udeležili tudi nočnega oficija, hor in konventne maše. Tako je cistercijanski red dal slov. liturg. gibanju že ob rojstvu gostoljubno zibelko, prvo hrano in pravo smer. Takratna mladina je bila tega vesela in zato še danes z veseljem spremlja načrtno liturgično delo stiškega samostana.

Drugi in tretji letnik »Križa na gori« sicer nimata čisto liturgičnih člankov, vendar pa z razmišljanji o občestvu, Cerkvi in življenju z njo, rahljata duše za nadaljnjo liturgično setev, ki jo bogato sipljeta novi »Križ« in srednješolska »Rast«. Značilno za te članke je, da so vedno bolj konkretni in realni v svojih izvajanjih in zahtevah. K temu jih sili dejansko razpoloženje mladine, ki noče o liturgiji več samo sanjariti in pisariti, marveč se je hoče tudi udeleževati. Zato izvirajo iz tega časa prvi poskusi občestvene liturgične maše in prvi liturgični molitveniki, o čemer bo govor kasneje.

V »Križu« je prvi liturgični članek prispeval dr. M. Dokler (Življenje s Cerkvijo, 1928, 118). V njem za Guardianijem poudarja vživljanje v Cer-

kev po župniji, katere cerkveno življenje se konkretno javlja v liturgiji farne cerkve. Da bi se je mogli tudi verniki udeleževati čim bolj uspešno, nam je potreben dober liturgičen molitvenik. V isti številki je tudi članek T. Trstenjaka o »Katoliški liturgiji in mladinstvu«.

Enako usmerjena »Rast«, ki je izhajala istočasno za srednješolce, daljših liturgičnih člankov nima, pač pa prinaša vzporedno s cerkvenim letom drobne liturgično nastrojene meditacije, ki naj bi bile dijakom pobuda za življenje s Cerkvijo (1928/29, 35, 48, 55 itd.). Poleg tega že tudi podrobno opisuje recitirano sveto mašo (62), kar je bilo potrebno že zato, ker se v isti številki (63) že napoveduje prvi liturgični molitvenik.

V svojem drugem letu (1929) je »Križ« posvetil vso 7/8. številko liturgiji. Na uvodnem mestu je temeljita študija o »Liturgični molitvi«, v kateri se avtor dr. J. Pogačnik dotakne vseh problemov liturgičnega gibanja. Nekakšno praktično programsko dopolnilo k Pogačnikovim temeljnim zahtevam je članek J. Šolarja (Liturgično gibanje v praksi), v katerem sta čisto jasno postavljeni dve krvavo potrebni zahtevi: slovenski misal in liturgična vzgoja. Ista številka vsebuje še pesniško razlago mašnega obreda (p. Roman Tominec), nadaljevanje Guardianijevih »Svetih znamenj« in seznam primerne liturgične literature.

Ta številka »Križa« pomeni višek liturgičnih zahtev, obenem pa tudi veličastno oporoko, ki še danes ni izpolnjena. Prav to, da je moral dr. C. Potočnik še leta 1936. (BV 108) ponoviti približno iste zahteve za bodočnost, je najsijajnejše spričevalo za liturgična stremjenja okoli »Križa«. Ker je tik pred svojim zatonom izpovedal tako globoko pojmovanje liturgije (Pogačnik) in postavil tako konkreten program (Pogačnik-Šolar), je v liturgičnem oziru nedvomno škoda, da je naslednje leto prenehal izhajati.

Izven mladinskih glasil se je o liturgiji v tem razdobju še vedno malo pisalo. Propagandno programatičnih člankov sploh nikjer ne najdemo, pač pa prinašajo nabožni listi proti koncu dvajsetih let (1927/29) že prve liturgično asketične sestavke. Prvo mesto zasluži »Bogoljub«, ki je prinesel l. 1928., 225, članek A. Stroja o »Sodarovanju pri maši«, l. 1929. pa dobre liturgične razprave p. M. Mlekuža (Križev teden, Kvaterni dnevi, Obletnica posvečenja cerkvá). »Glasnik Srca Jezusovega« ima vsako leto kratko adventno meditacijo, »Cvetje« (1927/28) razlago »Malega oficija«, »Cerkv. glasbenik« Premrlova opozorila na »Liturgične razvade« (1925) in apostolsko odredbo o liturgiji, gregorjanskem petju in cerkveni glasbi (1929), »Vzajemnost« pa nekatere praktične beležke in nasvete (1927/29).

Zgolj po obsegu je vsega tega seveda več kot vseh člankov v mladinskih listih, a po vsebinski pomembnosti in časovni aktualnosti se ne da primerjati z njimi; kajti, kar je tu res pristno liturgičnega (p. M. Mlekuž), so le dragoceni drobcji, ki jih je urednik sprejel pod vplivom nastajajočega liturgičnega gibanja, dočim imamo v »Križu« začrtan celoten program, tako da nekateri prav zaradi tega ravno leto 1929. smatrajo za začetek slovenskega liturgičnega gibanja.⁶ In v resnici opazamo odslej nekaj posebnega: o liturgiji se piše vedno več!

C) V času od 1930 do 1935 najdemo liturgične članke v vseh nabožnih listih. Ker ni ne prostora ne potrebe, da bi vse podrobno navajal, se omejim le na glavne. Sistematično začne približevati liturgijo ljudstvu »Bogoljub« (Dobe cerkvenega leta, 1930; Vodušek: Sveta daritev,

⁶ A. Karo, Duhovni vestnik 1930, 32.

1932/33; Jaklič: Zakramenti, 1933; Zakramentali, 1934). Podobno imajo tudi drugi listi vedno več pristno liturgičnih ali vsaj liturgično usmerjenih stvari: »Glasnik« n. pr. Levičnikove: Sveta oprava krščanskega doma (1930), Sveti dnevi krščanskega doma (1931), Služba božja krščanskega doma (1932). »Cvetje«; Viri božje milosti (1930), Bogoslužje v družini (1931/32), Guardinijeva Sveta znamenja (1933/34). »Kraljestvo božje«: Cerkevni koledar (1933), Sveta liturgija, Cerkevno leto (1934). »Cerkevni glasbenik« se bori za resnično liturgično petje [Premrl: Razmišljanje o apostolski uredbi (1931); Fr. Čampa: Cerkevna liturgija in ljudsko petje (1933); Fabiani R.: Ljudsko petje in liturgična obnova (1934); Isti: Misli o liturgiji in ljudskem petju (1935)]. »Naša Zvezda« probuja dijaštvo s kratkimi opozorili, duhovnike pa s temeljitimi članki najprej »Duhovni vestnik« (1930), nato pa »Vzajemnost« [A. Karo: Liturgična obnova, Sv. maša in ljudstvo, Skupna služba božja; Pogačnik: Kongregacija in liturgija (Vz. 1932), Karo: Kaj hoče liturgična obnova, Rast v božjem življenju, Zanemarjeni temelj, Nepoznano bogastvo (1934) itd.] Otrokom pa sta skušala mašo približati »Angelček« (Matkovič) in »Lučka z neba« (Turnšek).

V tem času dobimo tudi prve liturgične molitvenike, ki imajo v uvodih in razlagah med molitvami mnogo novih misli in pobud. A o tem bo govor kasneje. Leta 1932. smo dobili celo liturgične šmarnice (Stanko Stanič), leta 1934. pa se je na evharističnem shodu v Mariboru že podarjala tudi življenjska važnost župnijskega občestva za verski preporod.⁷

Lahko bi omenili še marsikaj (n. pr. salezijanske Knjižice), a že iz tega površnega pregleda se vidi, da se ideje in zahteve, ki so v prejšnji dobi našle gostoljuben dom v tako imenovanih mladinskih listih, počasi udomačijo tudi drugod in postajajo duhovna last našega celotnega verskega življenja; bivši sodelavci obeh »Križev« pa so še vedno med glavnimi, ki jim krčijo pot v slovensko dušo, bodisi da še vedno veliko pišejo (Pogačnik, Vodušek), bodisi da gredo celo korak dalje in prvi izdajajo prepotrebne izrazito liturgične pripomočke (Dokler, Pogačnik, Vodušek). V tem delu se jim pridružuje vedno širši krog liturgičnih delavcev, ki so po isti ali podobni poti prišli do novega spoznanja o vrednosti liturgije. Med odličnimi pisatelji so tudi redovniki, ki jim je liturgija posebno blizu, benediktinec p. Mihael Mlekuž in cistercijani iz Stične, ki začenjajo tudi zadnje razdobje našega liturgičnega gibanja.

D) Stiški cistercijani so imeli za slovenska liturgična stremjenja od vsega početka popolno razumevanje. Ko so dobili v roke »Kraljestvo božje«, so najprej uvrščali med druge članke tudi liturgične, v decembru 1935 pa vpelje p. Metod Turnšek posebno liturgično priložo »Božji vrelci«, ki čez dve leti postane samostojno liturgično glasilo. Glavni sodelavci so mu gg. patri sami, več stvari pa so prispevali tudi drugi. Vzporedno z rastjo novega liturgičnega glasila pa padajo liturgični članki v drugih listih, tako da prinašata krajše priložnostne članke o liturgiji le še »Bogoljub« in »Naša Zvezda«, programatično-normativne pa »Vzajemnost« in »Cerkev. glasbenik«.

Leta 1938. osnuje Stična tudi posebno »Liturgično knjižnico«, v kateri so doslej izšle tri knjige (p. M. Turnšek: Leto božjih skrivnosti; J. Oražem; Naša župnija; Poppe-p. Kolumban Oberstar: Vzgjajmo evharistično), pripravljajo pa se še druge (A. Merhar: Cerkevni himni; F. Žakelj: Sveta

⁷ Prim. BV 1936, 314.

maša) in posebna priročna ljudska liturgična knjižnica. Izven tega okvira je izšla tudi poljudna »Sveta maša, dar Srca Jezusovega« p. Bogumila Remca (1936) in več salezijanskih Knjižic o sv. maši, zakramentih in zakramentalih.

Najnovejša doba nam torej prinese dve novosti: posebno liturgično glasilo in posebne liturgične knjižne zbirke.⁸ Že to je dokaz, da liturgična misel tudi pri nas vztrajno raste. Ker so pa vodstvo prevzeli redovniki, ki sami najbolj liturgično živijo, naši benediktovci-cistercijani, gledamo v bodočnost lahko še z večjim zaupanjem.

2. Liturgična praksa.

Liturgično slovstvo je samo delen dokaz liturgičnega gibanja, samo njegov teoretični del. Da moremo zares govoriti o gibanju, pa morajo podlage in pobude, ki jih daje slovstvo, najti pot v življenje, morajo se realizirati v praksi. Tu pa pisani viri skoraj popolnoma odpovedo in je naslednji pregled sestavljen po večini na podlagi »ustnih izročil« praktičnih delavcev, nekaj pa tudi po lastnem opazovanju in doživetju.

Jasno je, da je bilo nekaj liturgičnega duha in življenja že pred nastopom liturgičnega gibanja; to nam izpričujejo mnoge pristno liturgične navade med preprostim ljudstvom (advent, post, božič itd.). Še ugodnejša je bilanca, če pojmujeemo liturgično življenje bolj široko in štejemo sem celotno versko udejstvovanje v cerkvi, posebno prejemanje zakramentov. Tu se potem srečata liturgično in evharistično gibanje.

Evharističnega življenja je bilo pri nas že pred letom 1925. veliko; zasluge zanj imajo posebno Marijine družbe s svojimi evharističnimi odseki. A dočim evharistično gibanje gleda v Evharistijo predvsem Jezusovo pričujočnost in pospešuje zaradi tega posebno njegovo češčenje (adoracije) in združenje z njim (pogosto obhajilo), pa postavlja liturgično gibanje v ospredje Evharistijo kot daritev in zato išče najbolj uspešnega načina udeležbe pri maši ter obhajilo kot daritveni obed včlenja v mašo samo. Liturgično gibanje torej povzema in vsrkava tudi evharistično gibanje, tako da je vsako pravo liturgično gibanje tudi evharistično, ne pa obratno, ker pojmujeemo adoracijo in obhajilo izven maše lahko tudi kot višek privatne pobožnosti. Iz tega razloga ne razpravljam posebej o evharističnem življenju.

Če tudi glede praktičnega liturgičnega udejstvovanja ohranimo isto razdelitev kot pri slovstvu, potem moremo za prvo dobo (do 1925) ugotoviti komaj posamezne poizkuse, zavisne popolnoma od iniciative posameznikov in omejene na ozek krog zavoda, kongregacije ali župnije. Med dijaštvom je posebne omembe vredna Stolna kongregacija pod vodstvom dr. A. Merharja, ki je pri obravnavanju svetnikov prišla tudi do sv. Benedikta in benediktincev; ob njihovih delih (Herwegen) se je vžgala liturgična misel, ki je v naslednjih letih rastla vedno bolj.

V drugi dobi, posebno pa okoli l. 1930. je za nadaljnji prospeh važno zlasti smotrno liturgično življenje mariborskih in ljubljanskih bogoslovcev.

Mariborski bogoslovci so se pod vodstvom svojega spirituala A. Kara posvetili predvsem iskanju slovenski pobožnosti primerne oblike udeleževanja pri maši. Po različnih vzorih so si izoblikovali več načinov,

⁸ Sem bi lahko prišteli še tretjo novost: prvi slov. liturgični tečaj v Tinjah na Koroškem. (Prim. B. vrelci 1937, 87, 95).

od katerih je praktičnega pomena posebno sveta maša z glasno molitvijo v domačem jeziku in liturgičnim ljudskim petjem (Betsingmesse).

Bolj strogo liturgično pot so šli ljubljanski bogoslovci pod vodstvom dr. C. Potočnika. Leta 1928. so začeli z recitirano mašo, naslednje leto pa so po precej hudih medsebojnih debatah uvedli nedeljsko peto koralno mašo. Samo po sebi je s tem postal poleg misala obvezen tudi Kyriale in za sholo cantorum tudi Graduale. Čutili pa so, da je ta način sicer najpopolnejši, a tudi najtežji; zato so se v skrbi za bodoče dušno pastirsko delo vžigala tudi prizadevanja za prevod liturgičnih tekstov v narodni jezik. Iz tega prizadevanja so nastale najprej Voduškove »Postne maše« (1929) in kasneje »Svete maše« (1931). Poleg Voduška so se iz tega kroga v javnosti imenoma uveljavili še na Koroškem Tomaž Holmar in Filip Millonig, ki sta skupno z dr. Blümlom in dekanom A. Zechnerjem krepko sodelovala pri izdajanju prilog k »Redu in pravilu sv. maše« in zelo liturgično usmerjeni »Nedelji«, na Hrvaškem pa Josip Kirigin, ki je pokrenil hrvatsko liturgično glasilo »Život s Crkvom« in je sploh desna roka svojemu škofu msgr. M. Pušiću, predsedniku stalnega narodnega liturgičnega odbora. Poleg teh pa ne smemo prezreti bolj tihih, a prav tako neumornih bogoslovcev, ki danes živahno delujejo za liturgično vzgojo na svojih službah bodi med ljudstvom bodi med dijaštvom in šolsko mladino.

Vzporedno z bogoslovci, ponekod pa celo pred njimi, so se zlasti maše skušali udeleževati liturgično tudi dijaki in akademiki. Najlažje je bilo to izvesti v vzgojnih zavodih, kjer so imeli prefekti že zato, da bi pozivili enolično vsakdanjo mašo, veliko razumevanja za nove načine mašne udeležbe. Ugodno je bilo tudi to, da so prihajali za prefekte mladi duhovniki, ki so bili že iz bogoslovja liturgično usmerjeni, dijaki pa ob člankih »Križa« in »Rasti« duhovno sprejemljivi za nov način molitvene življenja.

V Škof. zavodu sv. Stanislava v Št. Vidu je zanimanje za lepote liturgije budil med prvimi dr. A. Čepon s svojimi predavanji v »Palestri« in privatnimi opozorili med dijaki; drag avtor mu je bil posebno R. Guardini. Pravo recitirano mašo so uvedli 1929/30 (prefekt Ronko), naslednje leto pa so v okviru kongregacije že ustanovili poseben liturgični krožek (E. Böhm), ki je skrbel za globlje umevanje liturgije. Še tisto leto so imeli »večkrat koralno mašo, na predvečer Brezmadežne pete liturgične vespere, na svečnico in cvetno nedeljo pa slovesen blagoslov sveč, oziroma oljk, z liturgičnimi obhodi.«⁹

V Marijanišču je dijake uvajal v liturgijo prvi prefekt A. Kordin. Recitirano mašo so imeli že 1928/29 parkrat na teden, druge dneve pa so zlasti dijaki zadnjih razredov uporabljali misale. V dijaški konvikt v Kranju je zanesel liturgično življenje dr. Jože Pogačnik, nadaljeval pa Jože Košir.

Podobno je tudi v redovnih zavodih, tako moških kot ženskih. Ponekod so že prej vsi molili ministrantske odgovore (n. pr. pri lazaristih), drugod pa so postopno uvajali pravo recitirano mašo. Najbolj liturgično so pač živeli križanski dijaki pod vodstvom p. Alfonza Klemenčiča, ki je deloma za konvikt deloma za kongregacijo uvedel celo liturgično jutranjo in večerno molitev; iz te prakse so nastale njegove »Molitve«. Za dekliško liturgično življenje imajo največ zaslug ljubljanske uršulinke s

⁹ Prim. Naša Zvezda 1932, 159.

tedenskimi liturgičnimi mašami in liturgično knjižnico za dijakinje in akademičarke.

Med kongregacijami je še dalje zelo liturgično živela stolna, ki si je uredila celo svoje prostore liturgično in pripravila l. 1928. celo posebno dijaško liturgično obnovo. Pod kasnejšim vodstvom dr. J. Pogačnika so imeli kongreganisti vsako prvo soboto v mesecu recitirano mašo s predhodno liturgično razlago in pripravo. Zelo zgodnja je bila z uvajanjem v liturgijo tudi jezuitska (p. Kobi) in križanska (p. A. Klemenčič).

Izmed necerkvenih občestev je omembe vreden krog znanih akademikov iz Akademskega Orla, ki je imel v cerkvi sv. Florijana štirinajstdnevno liturgično mašo in si je tudi svoje počitniško taborjenje v Dalmaciji uredil čisto liturgično, da so težaki in ljudje govorili, da takih svetih maš še niso doživeli.¹⁰

Prav tako važna so tudi dijaška, akademska in bogoslovska počitniška zborovanja in letovanja. Bogoslovci so svoje liturgično življenje z razgovori in prakso nadaljevali v Martuljku. Na večjih skupnih zborovanjih je prvi večji uspeh doživela recitirana maša pri Novi Štifti (1929). O njej imam v svojem *Dijaškem koledarčku* iz sedme šole zapisano: »18. VII. Iz sena (tam smo spali!) smo prilezli in stopili v hišo božjo. Daritev. Missa recitata! O zakaj smo tako pozabili na daritev! Lahko so bili prvi kristjani zvesti, saj so res darovali. Mi pa ne darujemo. Šele danes sem v skupni molitvi z mašnikom začutil, kaj je sveta maša-daritev. Zdaj smo res eno — živi Kristus!«

Vse to in še marsikaj drugega se je torej »v ljubljanski škofiji praktično med dijaštvom evharistično in liturgično ustvarjalo« že pred letom 1932/33. Čeprav delo ni bilo enotno urejeno, marveč je bila iniciativa prepuščena posameznim voditeljem in celo dijakom, so vendar ta stremjenja veliko vredna, ker so udomačevala nov način udeleževanja pri maši. Šele na podlagi teh skušenj je bilo mogoče začeti načrtno delo na širši podlagi. Zato se naslednja leta šele uvajajo recitirane maše pri splošni dijaški službi božji. Tu pa ne gre omenjati samo državne klasične gimnazije pod vodstvom dr. Vrečarja s sodelavci (med njimi je bil tudi dr. A. Zupan), marveč tudi druge, ki so si, če ne istočasno, pa takoj zanjo v danih razmerah prav tako prizadevale za isti cilj. Sicer pa to delo sega že v naj-novejšo dobo, ko so kateheti na splošno veliko bolj liturgično usmerjeni bodi pri pouku bodi pri liturgičnih opravilih.

Širših ljudskih plasti liturgično gibanje na splošno še danes ni zajelo. Posamezni duhovniki so sicer že zelo zgodaj začeli vpeljavati zlasti za šolsko mladino čim bolj liturgično mašo in tudi nekatera druga liturgična opravila (obhodi, pasijon) in dosegli tudi prav lepe uspehe (posebno znani so: A. Pogačnik v Predosljah, V. Vodušek na Lokah pri Zagorju in K. Jaš pri Sv. Urbanu pri Ptuj), vendar liturgično gibanje pri nas še ni postalo ljudsko gibanje.

Ljudstvo se pri nas službe božje bolj občestveno udeležuje s petjem. Ali pa je poživljeno ljudsko petje resničen liturgičen uspeh? Brez dvoma bi lahko bilo, a žal pri nas ni popolnoma. Po pojmovanju dr. Kimovca, ki je pri nas prvi in največ pisal in delal v tej smeri, za ljudsko petje ni bistveno to, kaj se poje, marveč, da vse — vsa cerkev poje.¹¹ In pri nas je šlo prizadevanje v resnici predvsem za tem ciljem, da bi vsi peli.

¹⁰ Križ 1928, 166.

¹¹ Prim. Cerkv. glasb. 1919, 52.

Toda zgolj splošno petje lahko prav tako odvrča od oltarja kakor razne privatne pobožnosti. Zato je treba ljudsko petje še pravilno usmeriti, ljudstvo pa vzporedno liturgično vzgojiti. Prvo se kaže v izbiri in razvrstitvi pesmi ter populariziranju službenega cerkvenega petja-koral. Za liturgično pravilno razvrstitev pesmi se je v »Cerkv. glasbeniku« razvila dolga borba (St. Premrl), ki se je končala z uradnim navodilom v »Škofijskem listu« 1934. Kljub temu pa St. Premrl celo v poročilu o petju na kongresu Kristusa Kralja 1939, ugotavlja, da »ljudstvo do sedaj ne poje še skoraj nobenih daritvenih pesmi«. ¹² K vzroku za neliturgično pevsko prakso je treba šteti brez dvoma tudi premajhno liturgično vzgojenost ljudstva, kakor sta jo zahtevala posebno radikalno Fr. Čampa in R. Fabiani v že omenjenih člankih »Cerkv. glasbenika«, v katerih se oba za svoja izvajanja sklicujeta na znane razprave v »Križu«. Njune zahteve so za liturgično ljudsko petje še danes aktualne. Šele ko bodo uresničene, bomo lahko tudi ljudsko petje brez omejitve prištevali med pristno sodelovanje z liturgijo. Tudi če tukaj še ni toliko uspehov, moramo tudi pravilni pobudi, od koderkoli je že prišla, priznati svojo vrednost.

Kot vsaka nova misel tako si je tudi liturgična misel počasi utirala pot v resnično življenje in mišljenje. Ponekod je celo samo zablestela kot modna novost in nekakšna estetska slaščica, mnogim pa je kmalu postala zdrava duhovna hrana, ki ni samo poživila njihovega religioznega življenja, marveč vplivala tudi na njihovo socialno čustvovanje in življenje. Tisti, ki jim je bila liturgija v resnici vrednota, so se sami zase in za druge trudili, da bi jo sebi in drugim čim bolj udomačili. Tako so nastali različni liturgični pripomočki.

3. Liturgični pripomočki.

Prav za prav spada med liturgične pripomočke vse, kar je bilo že do sedaj omenjeno, ker tudi slovstvo in praktično udeleževanje vedno bolj pomaga dvigati liturgičnega duha. V posebnem poglavju pa se mi zdi potrebno zbrati objektivne, trajne pripomočke, ki sami še niso liturgija, pač pa služijo liturgiji. To so zlasti liturgične igre, prostori, predmeti in posode.

Če začnemo najbolj na robu, potem so prve na vrsti razne liturgične igre in proslave, ki jih je kot izbrusen drobec mladinskega gibanja ob nemških, francoskih in flamskih vzorih pri nas prvi začel propagirati Niko Kuret s svojim »Ljudskim odrom« (od 1934 dalje). ¹³ V tej igravsko in odrsko revolucionarni reviji kot tudi v »Zbirki ljudskih iger« smo dobili že več dobrih stvari iz liturgije cerkvenega leta, prirejenih za župnijske liturgične proslave. Tudi prizadevanje za pravilno razvrščanje in izbiranje profanih iger za posamezne dobe cerkvenega leta ni brez pomena.

Z liturgičnim gibanjem so nam tudi bogoslužni prostori zopet bolj domači: Cerkev je postala v zavesti liturgično vzgojenih vernikov dom božjih otrok, ki prihajajo Očetu darovat svoje darove in se udeleževat svetega daritvenega obreda; zato hočejo imeti oltar kot daritveno mizo brez posebnih monumentalnih nastavkov čim bliže, da bodo res »circum-

¹² Cerkv. glasb. 1939, 135.

¹³ Prim. Rast 1930/31, 34, 54, posebno pa Vzajemnost 1934, 35, kjer Kuret in njegov najožji sodelavec duhovnik D. Petančič razvijata programatične misli »o odru v službi farnega občestva«.

stantes«. Podobno kot vrednost oltarja je liturgično gibanje znova odkrilo tudi vrednost krstilnika in drugih manjših prostorčkov in cerkvenih predmetov (posod, oblek). V tem novem duhu in obenem visoki umetniški vrednosti so nam bogoslužne prostore, posode in obleke oblikovali posebno Jože Plečnik in njegova šola ter Ivan in Helena Vurnik.¹⁴

Med ilustratorji liturgičnih molitvenikov, knjig in listov sta se najbolj približala pristnemu liturgičnemu slogu Slavko Pengov in Sonja Vončinova; prvi ilustrira pred vsem molitvenike, druga pa »Božje vrelce«, ki so ji založili tudi prve slovenske liturgične podobice in razglednice.

Vse to vsaj posredno že služi liturgiji, a za aktivno udeležbo pri njej pa so najvažnejši liturgični molitveniki.

Do nastopa liturgičnega gibanja so pri nas prevladovali Pečjakovi molitveniki, posebno »Večno življenje«. Ta molitvenik ima že v prvi izdaji (1905) celoten prevod svete maše na čast Srcu Jezusovemu, Brezmadežni in za rajne. V naslednjih izdajah se število maš množi, tako da jih imajo zadnje že 30. Za svojo dobo so ti molitveniki v liturgičnem oziru velik korak naprej in so marsikomu pomagali bolj aktivno sodelovati z duhovnikom pri oltarju. Za aktivno občestveno udeleževanje (missa recitata, zborne maše) pa so v toliko nepopolni, ker do devete izdaje (1935) nimajo niti navodila niti potrebnih napisov in razdelitve za tak način udeleževanja. Zato se je ob nastopu liturgičnega gibanja kljub vrednosti Pečjakovih molitvenikov močno občutila potreba po novem, resnično liturgičnem molitveniku. Prvi nam je ličen in priročen »Liturgični molitvenik« priredil in sam založil katehet dr. Jakob Žagar v jeseni l. 1928. Vsebuje poleg običajnih molitev jadrnato zgodovinsko liturgično razlago maše in besedilo peterih maš. Zaradi dobre razlage pomeni nov liturgični napredek, a za skupne maše je zopet v toliko pomanjkljiv, ker nima ne navodila ne primera za zborne maše. Druga izdaja iz leta 1937. je v tem oziru bistveno izpopolnjena in zato vsega priporočila vredna.

Zahtevam po občestvenem sodarovanju je ustregla šele Doklerjeva »Sveta maša« (1929), ki je nastala v najtesnejšem stiku s stremljenji okoli »Križa«, ki jo je tudi založil, večkrat napovedal in priporočil.¹⁵ — Iz istega kroga so izšle tudi isto leto Klemenčičeve »Molitve«, ki so nastale iz prakse v Križankah, bile pa pri dijaštvu, zlasti bogoslovcih, sprejete s podobnim navdušenjem.¹⁶

Ker je Doklerjeva knjižica vsebovala samo ordinarium missae, so ostale še velike vrzeli in zahteva po kompletnem misalu je bila vedno večja. Novega dela se je lotil pred vsem Vital Vodušek, ki je še isto leto priredil in založil »Postne maše« (1929), dve leti kasneje pa v založbi Mohorjeve družbe izdal »Svete maše za nedelje in praznike (1931). To knjigo je sprejela z veseljem kritika (n. pr. Pogačnik, BV 1932, 195) in publika, tako da je bila čez dve leti (1933) že potrebna druga naklada. Do Vrečarjevega molitvenika je splošno služila kot zelo

¹⁴ Prim. zanimive misli P. Poteka, »Kako bi dal poslikati župno cerkev«. Vzajemnost 1938, 7, 27. 53.

¹⁵ Prim. Križ 1928, platnice štev. 9 in 12. — Rast 1928/29, 63 in 84 celo naroča članstvu SDZ, da jo mora imeti vsak. In res smo to po obliki in vsebini novo knjižico navdušeno kupovali in nosili s seboj na zborovanja in potovanja. Posebno dobro nam je služila na zborovanju pri Novi Štifti.

¹⁶ Kot bogoslovci smo jih skupno molili nekajkrat celo v vojašnici, stalno pa v Martuljku.

uporaben liturgični molitvenik in so jo nekateri imenovali celo »slovenski misal«. Dalje v vprašanju misala zares nismo prišli. Vodušek ga je pripravljaj, a ne dovršil; zdaj ga pripravlja Stična.

Težave z aktivno udeležbo so občutili zlasti dušni pastirji. Pomagali so si z že uvedenimi molitveniki, večkrat pa tudi sproti prevajali besedila in jih sami razmnoževali, posebno za šolarske maše. Iz takih težav je nastala zbirka kaplana Karla Jaša »Besedila za ljudsko liturgijo«, v kateri so za udeležbo pri maši važne: Sveta maša prvoobhajncev (1932), Maša šolske mladine (1936 že VI. izd.) in Molite mašo (1935). Te cenene in praktične knjižice marsikje uporabljajo in se je zanje udomačilo ime »liturgija Sv. Urbana«, ker jih tamošnji župni urad izdaja. — V istih letih je tudi celovški Karitas Sekretariat k »Redu in pravilu sv. maše« izdajal nedeljske priloge (T. Holmar).

Maša je samo najvišji vrh liturgije, a liturgično gibanje se mora ozirati tudi na »pobožja«, ki k maši vodijo ali od nje izhajajo. Zato je razumljivo, da smo dobili pripomočke tudi za ostalo liturgijo.

V tesni zvezi z mašo je praznovanje praznika svetega Rešnjega Telesa; njegovo liturgijo nam je z zgodovinsko in liturgično razlago podal dr. J. Pogačnik (1934). Isti je izdal tudi »Veliki teden« (1934), ki je že naslednje leto doživel drugo izdajo. Obe knjižici je založila Mohorjeva družba, ki je v liturgičnem duhu izdala tudi »Družinski molitvenik« (1937), Jakličeve »Ure češčenja« (1938), Kimovčeva prevoda »Oficija za rajne« (1935 in »Malega opravila« (1936 in 1940) ter Luskarjev »Obredni priročnik« (1937). Kot založnici skoraj vseh naših liturgičnih knjig gre Mohorjevi vse priznanje.

Za ostalo liturgijo je najvažnejši prevod in uporaba »Rimskega obrednika« (1932), ki je dobil dopolnilo še v »Zbirki svetih obredov«; tu sem je položil vse svoje sile in skušnje dr. G. Pečjak.

Za popularizacijo zakramentalne liturgije so važne še sledeče knjižice: Sveto mašniško posvečenje (Ročna knjižica, 5/6, 8/9, ljublj. bogoslovci, 1931) in s tem v zvezi »Sveti red« (dr. Potočnik, 1935); Vodušekova »Sveta birma« (1933), Jašev »Krst in krstna obnova« (1933) ter salezijanske »Knjižice« (n. pr. Sv. birma, Sv. maša, Dar sv. spovedi, Sv. maziljenje, Sv. zakon itd.)

V založbi ACM smo v prevodu stiških redovnikov dobili celo »Liturgijo sv. Janeza Zlatoustega« (1933) kot priročnik za mašo vzhodnega obreda.

V zvezi z molitveniki bi bilo treba navesti še vse liturgične kompozicije in priredbe (Kimovec, Premrl, Tomc, Blažič, Holmar i. dr.), potem pa bi bilo menda vse. Ni veliko, a če vse skupaj povežemo, je vendarle toliko, da smo lahko veseli. Vse najboljše je s sodelavci zbral, uredil in uporabil dr. Ivan Vrečar in nam podaril kot najbolj dozorel in poln liturgični klas v svojem molitveniku »Kristus kraljuj« (1938). Pot do njega je bila dolga in težka; vsi, ki so pri nas teoretično ali praktično liturgično delali, so jo gradili in utrjevali, tako da brez njih molitvenik ne bi mogel biti niti tako dovršen niti tako ugodno sprejet; zato se za sluge nikakor ne začno šele na koncu!

S tem je pregled našega liturgičnega gibanja v glavnih potezih podan. Če se ob njem ozremo v bodočnost, vidimo, da nas čakajo še velike naloge, ki jih je najbolj konkretno zadnji naštel profesor liturgike dr. Ciril

Potočnik v BV 1936, 108—9. Če pa pogledamo v preteklost, vidimo iz navedenih dokumentov, da »historično stoji«:

1. Prvi, ki so pri nas zasnovali in razvili liturgični program, so bili najožji sodelavci »Križa«.

2. Med najbolj vnetimi praktičnimi liturgičnimi delavci tako med dijaštvom kot med ljudstvom so bili »križarji«.

3. Prve in glavne liturgične pripomočke so nam celo z žrtvami samozaložbe dali »križarji«.

»To se je zdelo potrebno povedati na ljubo zgodovinski resnici...«

II. Zveza liturgičnega gibanja z mladinskim gibanjem?

»Res je, da so o teh dveh gibanjih (liturgičnem in evharističnem) v križarstvu mnogo govorili in pisali, toda vzrok temu se nam zdi le časovna simultanost, ne pa logična povezanost teh gibanj s križarsko ideologijo kot tako...«

Dr. A. Zupan: Revija KA I. 78.

Res je torej, da so v križarstvu o liturgiji mnogo govorili in pisali. To se najlepše vidi iz navedenih dokumentov, ki pričajo celo, da se ni samo »govorilo in pisalo«, marveč tudi »praktično liturgično ustvarjalo«. Časovne simultanosti liturgičnega gibanja in križarstva torej na noben način ni mogoče zanikati. Toda vprašanje pa je, ali je mogoče tako vsestransko liturgično udejstvovanje razložiti zgolj s časovno simultanostjo? Ali je zveza res samo zunanja in slučajna, ne pa nujna in notranja?

Jasno je, da mladinstvo ni liturgije šele iz sebe ustvarilo; ni torej njegova tvorba. Prav tako ni šele ono odkrilo vrednosti liturgičnega življenja; to je Cerkev sama poznala od nekdaj. Dalje mladinstvo tudi ni imelo liturgije za svoj izključni program, kakor si tudi ni lastilo monopola do nje. V teh ozirih liturgično gibanje res ni »mladinsko«. Toda od kod to, da gre vendarle prav mladinstvo k benediktincem in tako iskreno razume njihovo »pobudo«? Kako da »pobude benediktincev« ni razumel kdo drugi, ko so vendar benediktinci imeli prav tako liturgijo že prej in bi jo enako radi posredovali vsem in vsakemu? Zakaj pa ni s kom drugim nastopila »časovna simultanost«, zakaj prav z mladinstvom? Ali ne gre tu za globlje vzroke?

Poglejmo in odgovorimo kratko tudi to!

1. Psihološko nemogoče je, da bi se mlad človek ogreval za stvar, ki si je ni notranje osvojil. Že odrasel človek težko nosi v duši tuje neasimilirane ideje. Če se trudi za to ali ono idejo, ki ni njegova resnična duhovna last, potem je vsaj toliko njegova, kolikor si od nje obeta koristi; vsaj ta neiskren odmev je morala najti v njegovi duši, ker je človek živo bitje, pri katerem lahko tudi za njegovo duhovno življenje govorimo o organski asimilaciji, ne pa zgolj mehanski simultanosti. Mlad človek je v tem oziru še posebno občutljiv. Zato si ni mogoče misliti mladega človeka, ki bi se navduševal in boril za ideje in ideale, ki niso njegovi. Vseeno je, ali si je ideale postavil sam ali so mu jih naslikali drugi, postati morajo njegovi, potem je tudi on njihov. To velja posebno še za pokret, ki sam izjavlja, da se bori proti vsej nepristnosti, mehanizmu in materializmu. Drugače bi taka mladina zavestno lagala sebi in drugim. Vsaj tega pa tudi slovenskemu »križarstvu« posebno pavšalno ne moremo očitati. Zato je psihološko nemogoče, da bi bila vzrok njegovega zanimanja za

liturgijo zgolj časovna simultanost. Vzroki morajo biti v mladinstvu samem, »v njegovi ideologiji kot taki«. In tudi so!

2. Kakor je bilo že v uvodu omenjeno, je mladinsko gibanje zelo širok pojem; zato tu nočem podajati nobene sodbe o celotni njegovi ideologiji, marveč povzemam samo tiste osnovne ideje, ki so mladinstvo notranje nujno vodile v liturgično gibanje.

a) Neprestana zahteva mladinstva je bila: vrnimo se k bistvu vsake stvari! V religioznem življenju pomeni ta zahteva premik od subjektivne pobožnosti k najglobljim skrivnostim, ki jih posreduje liturgija. Zato je mogel T. Trstenjak v razpravi »Katoliška liturgija in mladinstvo« (Križ 1928, 122) zapisati čisto iz srca pokreta samega: »Mladina je svojemu mladostnemu in eruptivnemu življenjskemu hotenju, dokopati se iz plitvin sodobne subjektivistične brezpredmetnosti do skrivnostnih globin vseh vrednot, našla višek v katoliški liturgiji.«

b) Svoj odnos do Boga je mladinsko gibanje občutilo pred vsem kot božje otroštvo. Ta beseda je bila mladinstvu tako domača, da je mnogim postala celo prazna krilatica. Toda v svoji prvotni vrednosti pomeni tudi za praktično versko udejstvovanje velik preokret, ki je ves usmerjen prav v liturgijo. Božjemu otroku je krst rojstvo novega življenja, birma poklic na delo, mašništvo najsvetejša služba, maša zbor vseh okoli najstarejšega Brata-Kristusa in potem daritev z njim, obhajilo družinski obed itd. Tako vrednotenje svetih skrivnosti pa nujno rodi željo, da bi se sam z vsemi brati in sestrami čim bolj aktivno udeleževal liturgije.

c) Kakor je na eni strani mladinstvo močno poudarjalo vrednost osebnosti, je istočasno proti individualizmu prav tako živo čutilo potrebo po organskem sožitju z drugimi, po občestvenosti. V religioznem življenju se je to teženje najprej javilo v prebujenem smislu za Cerkev kot skrivnostno telo Kristusovo. Razumevanje mladinstva za to skrivnost je tudi pri nas zgodovinsko dejstvo. In smisel za skrivnostno versko občestvo se konkretno pokaže zopet v občestveni molitvi, v ljubezni do liturgije, ki je ravno živo življenje mističnega telesa Kristusovega.

č) Ker hoče mladinstvo živeti s Cerkvijo zopet svoje najgloblje življenje, zato razumeva svojo katoliško aktivnost kot nadaljevanje tega sodelovanja; zato čisto dosledno poudarja, da je liturgično gibanje »predpogoj in pomoček za uspeh katoliške akcije na drugih področjih«. ¹⁷ Tako pa postane liturgično gibanje mladinstvu ne več samo kakšna postranska zadeva, marveč temelj, lahko bi rekli, osnovni ton vsega verskega in tudi socialnega življenja, torej zares življenjski program.

¹⁷ Pogačnik, Križ 1929, 118. — Podrobno o tem vprašanju pa prim. referat p. Metoda Turnška za študijski sestanek NOKA: »O vzajemnem apostolatu liturgije in KA«, objavljen z majhnimi spremembami v Vzajemnosti 1938, 150, 193. — Referat je bil ugodno sprejet in je bil sprejet sklep, da se v okviru KA ustanovi liturgični odbor. Glede praktičnega dela pa je bila izražena misel, da so potrebni liturgični krožki nekako tako, kot jih imamo za druge namene (n. pr. misijonski). Kakor je ta misel razveseljiva, tako pa kaže, da še marsikje prevladuje mnenje, naj bi bil liturgični pokret samo pokret poleg vseh drugih pokretov. Dokler bomo tega mnenja, bomo težko dosegli kaj posebnega v liturgičnem gibanju. Koliko uspehov je v tem oziru dosegla naša KA, še ni mogoče soditi. Gotovo je, da ženske lastne organizacije KA od vsega početka svoje članice zelo liturgično vzgajajo in goje z njimi pristno liturgično pobožnost (prim. »Uvod v Dekliški apostolat« in okrožnice »Začeti je treba!«, v glasilih in knjižnih izdajah moških lastnih organizacij, posebno v »Mladih boricah« in »Naši poti« do sedaj načrtne liturgije usmerjenosti ni opaziti, saj n. pr. med enainvajsetimi knjigami »Naše poti« ni nobene liturgične.

Do istih zaključkov bi nas privedle tudi druge ideje mladinstva, a mislim, da je »logična povezanost« križarstva in liturgičnega gibanja dovolj jasno nakazana. Ker pa nekateri bolj kot dokaze ljubijo avtoritativne izjave, navajam za sklep še nekaj strokovnih sodb, ki se nanašajo na to vprašanje.

Dr. Jože Pogačnik, ki ga moramo brez dvoma šteti med naše najodličnejše liturgične pisatelje in delavce, je pred leti zapisal: »Vse liturgično gibanje se najmočneje izživlja v mladinstvu. Dočim goji vsa doba od deformacije sem pretežno le subjektivno pobožnost, se poudarja danes potreba javne občestvene molitve; mladina je odkrila veliko bogastvo cerkvenih molitev, predvsem mašnih formularjev, se zavzela nad globoko mistično simboliko liturgičnih obredov in se vsa vživela v objektivno, splošno človeško in obenem cerkveno občevanje z Bogom... Dokler mladinstvo hoče svoje versko življenje pojiti iz liturgije, dokazuje dovolj svoje resno in zavestno stremljenje po objektivnosti, tako da je očitek subjektivizma prečesto le nevedno obrekovanje.«¹⁸

Profesor pastoralke in liturgike na ljubljanski teološki fakulteti dr. Ciril Potočnik pravi v svojem svetovnem pregledu liturgičnega gibanja za Nemčijo: »Zato je treba v Nemčiji za pravično presojo mladinskega gibanja vedno upoštevati tudi liturgično gibanje.«¹⁹

Naravnost o slovenskem liturgičnem gibanju pa sodi urednik »Božjih vrelcev« p. Metod Turnšek: »Tako imenovani mladinski križarski dijaški pokret se je v svojem glasilu »Križ« kakor tudi na svojem mladinskem kongresu v cistercijanski opatiji v Stični zelo zavzemal za liturgično misel in liturgično življenje.«²⁰

Tudi te sodbe nekaj povedo!

Po vsem tem bo veljalo, kar mi je ob koncu svojih pojasnil, za katera sem prosil, zapisal odličen slovenski liturgični pisatelj (ki pa želi ostati neimenovan, ker se ne mara mešati v kakšno polemiko!): »Zgodovina slovenskega liturgičnega gibanja ne more preko križarstva«.

Vprašanje ljudske vzgoje pri nas.

Vinko Brumen.

IV.

(Konec.)

Kakšen pa je novi načrt po svoji vsebini? Premišljeno in namenoma so izpuščena vsa vprašanja, ki so količkaj strokovnega ali poklicnega značaja. Izbrana so le čisto načelna vprašanja iz kulturnega, socialnega in gospodarskega življenja. Ničesar nočemo učiti, le tolmačili bi radi življenje samo, tisto življenje, v katerem »se vijemo, bijemo, sijemo, gasnemo, škodimo, hasnemo... hočemo, hočemo« in o katerem vsak izmed nas več ali manj razmišlja. Le pobude in opore lastnemu razmišljanju bi hoteli

¹⁸ »Ideologija nemškega katoliškega dijaštva«, Čas 1926/27, 107.

¹⁹ »Liturgija in liturgično gibanje«, BV 1936, 15/16. — Izgovor, da veljata te dve sodbi samo za nemško mladinsko gibanje, je za tiste, ki jim »slovensko križarstvo ni noben domač produkt, ampak import iz tujine« (Zupan, ibid, 59) prazen; kajti če sodbe veljajo za »original«, veljajo tudi za »kopijo«.

²⁰ »Liturgično gibanje med Slovenci«, Božji vrelci, 1939, 195. Prim. pa tudi Kraljestvo božje s prilogo B. vrelci, 1936, 70.

dati, zato pa ne bi želeli o teh vprašanih le predavati, nego bi iz ust naših ljudi želeli zvedeti tudi njihovo mnenje, razgovoriti bi se hoteli in razumeti.

Namenoma so izbrana taka vprašanja, ki bi mogla in morala zanimati vsakogar izmed naših ljudi. Nismo pa hoteli prezreti, da je kulturni svet raznih ljudi vendar različen in je zato treba ista vprašanja osvetljevati z različnih vidikov. Oglejmo si konkreten primer! Med prvim bi hoteli razčistiti pojem izobrazbe same; kaj je izobrazba, kaj pomeni, kdo je izobražen, kako se izobrazi in tako dalje. Tega vprašanja bi se lotili pri kmetih, pri delavcih in pri obrtnikih, pri fantih in dekletih. Toda ko bi govorili o tem med kmeti, bi storili to dokaj drugače ko med delavci ali obrtniki. Izhajati bi vedno morali iz dejanskega življenja skupine, ki bi bila pred nami. Iz tega razloga smo izdelali načrt posebej za čisto kmečke kraje, posebej za delavske naselbine in posebej bi ga pripravili za obrtnike. V bistvu pa je isti.

Poglejmo si nekoliko поблиže vsaj načrt za delo med kmečkim ljudstvom! V štirih letih bi hoteli premotriti temelje kmetove izobrazbe, njegovo razmerje do umetnosti in književnosti, pa njegovo socialno in gospodarsko življenje.

Tako bi se v prvem letu načrtnega dela ukvarjali s takimi in sličnimi vprašanji, kakor so: Kaj je s kmetovo izobrazbo, kaj je vobče izobrazba, kaj pomeni, kaj je kmečka stanovska izobrazba, kako si jo je mogoče dobiti? Kakšen pomen imajo za kmeta razne vrste šol: ljudska, meščanska in višje šole, strokovne in nadaljevalne šole; kakih šol nam je še treba; kaj bi bilo treba storiti, da bi kmeta bolj sprijaznili s šolo in šolo še bolj približali kmetu? Kaj je z društvenim življenjem na kmetih, kak je vzgojni pomen raznih prireditev, predavanj, telovadbe; važnost društvene knjižnice? Kako je z duhovnim življenjem kmečke družine in vaše skupnosti; pomen tradicije, morale, javnega mnenja, šeg in običajev, domačih praznikov in zabav? Kako je kmet privezan na grudo, kako doživlja in ceni dom in domovino? Kulturni pomen jezika: družinske govorice, krajevnega narečja, književnega jezika, tujih jezikov? Kakšen je kmetov položaj v narodni in državni skupnosti, delež pri upravi države in samouprav, pomen državnih praznikov? Kako kmet veruje, kako živi po veri, vloga cerkve v življenju vaškega občestva, župnijska skupnost, pomen cerkvenih praznikov?

Drugo leto bi bilo posvečeno umetnosti in književnosti. Zanimalo bi nas, kako je s kmečko pevsko kulturo, kdaj in kaj kmet poje, zakaj ne poje več toliko, kot je poprej? Instrumentalna glasba na kmetih? Narodni plesi in dramske prvine kmečkega kulturnega življenja? Kako kmet govori, pripoveduje in se šali; kmečka modrost, primera, humor; kaj je z našim narodnim pesništvom, koliko je še živo in oblikuje našega kmečkega človeka? Kaj kmet bere in kako: pomen listov in knjig, vaše knjižnice, razmerje med ljudsko in umetno književnostjo? Kmečka likovna umetnost: slike, kipi, stavbe; naloge sodobne vaše arhitekture, arhitektonski položaj cerkve, šole, društvenega doma v vasi? Notranja oprema kmečke hiše, kmečki slog v pohištvu in hišnem perilu, narodne noše, kmečka umetna obrt? Kako se srečujeta na kmetih prvotna domača in nova meščanska kultura, dobre in slabe strani tehničnega napredka, vloga tiska in higijene?

Tretje leto bi nas zanimalo kmečko socialno življenje: Kako mesto zavzema kmet v človeški družbi, pomen kmečkega stanu in kmetov ponos,

kmetov pogled na socialno življenje? Socialno življenje kmečke družine: gospodar in gospodinja, otroci in služinčad, preužitkarji, strici in tete; kmetovi gostje? Kmet v vaški in župnijski skupnosti, sosedstvo, kmet in obrtnik, kmečki delavec, viničar, bajtar; nekmečki ljudje v vaški skupnosti (duhovnik, učitelj, zdravnik...)? Kako kmet doživlja socialno in politično ureditev človeške družbe, njegovo razmerje s sodnijo (pravdanje), upravno oblastjo, davkarijo, cerkveno oblastjo? Stalnost kmečkih rodov, rodbinski ponos, kronika kmečkega doma? Kako se je kmečki stan razvijal, kako je bilo s podložništvom, tlako, kmečkimi upori in oprostivitvijo? Kmet in kapital, osiromašenje kmečkega stanu, beg z dežele, izseljenstvo? Kako bi se dalo rešiti kmečko vprašanje, stanovska, gospodarska (zadružništvo), politična organizacija kmečkega ljudstva, kmečki stan v morebitni stanovski urejeni državi?

Kmečko gospodarsko življenje bi prišlo na vrsto v četrtem letu našega dela. Lotili bi se sledečih in podobnih vprašanj: v čem je bistvo in smisel gospodarstva, kulturni pomen gospodarstva, temeljna gospodarska načela? Kakšne so gospodarske razmere v Sloveniji in Jugoslaviji? Gospodarski in obče kulturni pomen dela, vrste dela in delavcev, plačilo za delo? Gospodarski temelj kmečke družine, gospodar in gospodinja v družinskem gospodarstvu, racionalizacija njunega dela? Medsebojna gospodarska pomoč; sosedje si pomagajo pri delu, izposojajo si orodje in stroje, darujejo ob nesrečah; nove oblike pomoči: zadružništvo in zavarovanje? Gospodarska povezanost kmečkih domačij v vasi, stanov v državi, narodov in držav na svetu; javno gospodarstvo in davščine? Razmerje gospodarstva do ostale kulture, do verstva, morale, politike? Gospodarstvo in karitas; preužitkarstvo, strici in tete; berači, hiralnice, sirotišnice; gospodarske žrtve za prosvetne in podobne ustanove?

To bi nekako bila glavna vprašanja, o katerih bi v teku naslednjih štirih let hoteli razpravljati z našimi kmečkimi ljudmi. Podobno je zamišljen program za delo med našimi delavci in nekaj podobnega je potrebno za obrtnike. A to so zares vprašanja, na katera je težko kar odgovoriti, na katera bo treba odgovor bolj iskati, znati ne le predavati, temveč tudi poslušati, kaj misli o teh stvareh naš kmet, delavec, obrtnik. Ne bo pa mogoče trditi, da ta vprašanja našega kmeta ne zanimajo; veliko več, često ga prav mučijo. Treba pa bo premagati njegovo nezaupnost in ga pripraviti do tega, da bo prišel k sestanku, poslušal in govoril.

V.

Kako bomo mogli načrt izvesti? Vsekakor nam je treba treh stvari: predavateljev, organizatorjev in udeležencev. Poiskali smo najprej ducat ljudi in jih naprosili, naj bi nam izdelali predavanja za določene točke programa. Ko bo to gotovo, bomo poiskali širši krog predavateljev za naša društva, kajti prva peščica ljudi tega ne bo zmogla. Obrniti se nam bo treba na duhovščino in učiteljstvo vseh vrst. Pa tudi njim je treba dati nekako vodilo, kajti iz ničesar ne more vsakdo o čemer koli govoriti, pa naj je še tako pameten in učen. Zato smo dali posamezne točke izdelati in se spisi tiskajo, da jih damo v roke našim predavateljem kot pobudo in prvo vodilo in nekaj gradiva. Nikakor pa ne bi hoteli v podrobnostih določati, kaj je treba pri sestanku povedati in o čem se razgovoriti. To zavisi od predavatelja in od poslušalstva.

Potem bo treba dobiti dobrih organizatorjev. V ta namen se bo najbolje poslužiti stare metode — voditeljskih tečajev, ki so se prav zadnji čas tudi pri Mladinski kmečki zvezi zelo dobro obnesli. V vseh naših občinah bi hoteli najti bistrih in agilnih fantov in deklet, zbrati jih v voditeljskih tečajih, raztolmačiti jim pomen in vsebino našega načrta, dati jim navodila za organizacijo sestankov ter propagando za nje itd. Nato bi jih poslali nazaj v njihove domače kraje, kjer naj bi skušali vzbuditi zanimanje za predavanja in tečaje pri krajevnih društvih in pri domačinih. Morda bi temu ali onemu uspelo, da ne bi le organiziral mesečne sestanke, temveč bi mogel z nekaterimi enako mislečimi urediti pravi študijski krožek. Za začetek ni treba mnogo ljudi.

Udeležence predavanj in študijskega krožka bi skušali v vsakem kraju dobiti prej omenjeni organizatorji. Delo bi jim morali olajšati z obširno in sistematično propagando v listih, po svoje naj bi pomagala duhovščina in učiteljstvo, najboljša reklama pa naj bi bilo delo samo, ko bi se že vršilo. Dobro bi bilo tudi, ko bi predavanja povezali v nekak tečaj, postavili vsa na isti točno določeni dan v mesecu, da bi lahko vsakdo že naprej računal z njimi. Dopovedati bi bilo treba ljudem, da bo imel od vsega več koristi tisti, ki se bo udeleževal redno vseh sestankov. Prav tako bi pridali še kake privlačnejše točke ko so sama predavanja: morda bi zapeli kako pesem, uganili kako šalo in kaj podobnega. V tem oziru bi se mogli kaj naučiti zlasti pri fantovskih odsekih. Morda bi kazalo na koncu tečaja spomladi prirediti z vsemi udeleženci kak izlet, ki bi imel isti pomen ko majniški izlet za šolarje: okrepil naj bi zavest skupnosti, prinesel v sožitje nekaj, kar ni vsakdanje, nego bolj praznično, dal bi priliko za skupno zabavo med udeleženci in prireditelji itd.

Tako bi bilo v prvem in začetnem letu. Gotovo bi okusili resničnost pregovora, da je vsak začetek težak, in marsikaj ne bi šlo tako gladko, kakor je zamišljeno. Toda prvi led bi prebili in pa — začeli bi. Polagoma bi si ustvarili neko tradicijo in pridobili bi si izkušnje ter bi kasneje to in ono izpremenili in popravili. Ko so Kreka izpraševali, kako je treba to in ono napraviti, je dejal: »Začeti je treba!« Tudi mi moramo začeti, pa bo šlo. Skoraj gotovo ne popolnoma po programu, toda tega moramo imeti, da vobče vemo, kako začeti.

Naslednje leto bi pač zopet izdelali predavanja, priredili predavateljske in voditeljske tečaje, pritegnili udeležence za predavanja, zlasti vse tiste, ki so se prvo leto udeleževali sestankov. Tudi organizatorjev bi se držali najraje tistih, ki so se prvo leto obnesli. Ker bi po sedanjem načrtu teklo naše delo skozi štiri zime, bi na koncu dobili kader ljudi, ki so se precej poglobili v vprašanja naše narodne ter svoje stanovske in osebne kulture, med njimi manjšo skupino takih, ki so delali v študijskih krožkih ali se udeleževali voditeljskih tečajev. Vsaj poslednji dvoji bi bili prvi absolventje naše ljudske visoke šole, preden smo jo formalno ustanovili. Ko bi potem mogli zbrati vsaj najboljše med njimi ter jim dati priložnost za nekaj mesecev skupnega življenja, študija in dela kje na Bledu, pa bi imeli tudi formalno prav na šolo ljudsko visoko šolo, ki bo organski zrasla iz naših razmer in našega dela.

Svoj štiriletni načrt pa bi mogli tedaj pregledati in popraviti, raztegniti ali skrajšati, pa začeti z delom iznova med mlajšimi. Naš cilj bi bil, da bi se vsaj mesečnih predavanj in razgovorov udeleževalo čim več naših ljudi, da bi se počasi povsod našlo nekaj takih, ki bi se združili v študijske krožke za intenzivnejše delo, da bi še bolj izbrane iz vsakega kraja vzgojili

v štirikratnih voditeljskih tečajih in da bi najboljšim vsako leto omogočili nekaj mesecev bivanja in študija v ljudski visoki šoli, ki bi jih kmalu morali dobiti več.

VI.

V vsebinskem pogledu se bo naš program marsikomu zdel pomanjkljiv. Ne smemo pa pozabiti, da so namenoma izpuščena vsa vprašanja, ki bi imela strokoven ali poklicen značaj. Z njimi naj se še nadalje ukvarjajo stanovske, poklicne in strokovne organizacije, ki bodo to storile še laže kot doslej, ker se jim ne bo več treba baviti z občimi in načelnimi vprašanji. S svoje strani bodo le dopolnjevale to, kar hočemo storiti skupno. Ker hočemo za skupno delo le en tedenski večer vsak mesec, imajo strokovne in podobne organizacije še vedno najmanj trikrat isti tedenski večer v mesecu, torej trikrat toliko časa, kakor jim ga bo vzela skupna akcija. S smotrnim delom pa bi mogli v preračunanih štirih letih napraviti za vsakega človeka najmanj štirikrat toliko, ko je predvideno v našem programu.

Morda se bo kdo vprašal, ali ima razglabljanje o teh vprašanjih vobče kak pomen, ker da neposredno ne prinaša nikake koristi. Ali bo kak kmet zavoljo tega kaj bolje gospodaril, ker se je štiri leta udeleževal naših predavanj? Če ne, ali bo postal vsaj boljši človek, oče, občan, državljan, pripadnik naroda? Ali kaj prav za prav hočemo doseči s svojim delom.

Deloma odgovarja na vprašanja že prvo poglavje tega članka. Vsak človek že kot človek in zaradi stvari same želi vedeti to in ono. Nihče pa sam od sebe ne pogodi v vsem pravega in kjer se ni dvignil do pravičnega, si je pač ustvaril napačno mnenje. Ali pa ni vsega truda vredno že samo prizadevanje, da pomagamo tudi našim preprostejšim ljudem do čim pravilnejšega pogleda na svet in življenje? Če je ljudstvo filozof, pomagajno mu, da zares razvije čim pravilnejšo filozofijo.

Kot gospodar, oče, sosed, občan, državljan, član naroda in v odgovarjajočih ženskih funkcijah pa tudi srečuje človek celo vrsto vprašanj, ki ne more kar mimo njih. Ne gre le za to, kako naj gospodari, kako naj vzgaja svoje otroke, kako naj se udeležuje življenja v vasi in v občini, kako naj vrši svoje državljanske dolžnosti, kako naj prav služi svojemu narodu..., torej za čisto tehnična vprašanja službe sebi in ljudski celoti. Pred temi vprašanji so druga: ali ima gospodarstvo, vzgoja otrok, ljudsko sožitje in služba celoti vobče kak smisel? Ali niso to le neprijetne dolžnosti, katerih se skušajmo čim prej otresti? Tudi na taka vprašanja si mora odgovoriti vsak človek, tudi tukaj je odgovor filozofija, če hočete, in zakaj ne bi tudi v tem pogledu pomagali vsakemu našemu človeku do čim pravilnejše filozofije?

Postavimo si lahko tudi vprašanja: ali bo znal naš kmet po dovršitvi štiriletnege tečaja bolje orati, rediti živino, gojiti sadno drevje..., pa ravnati s služinčadjo, vzgajati otroke, zastopati koristi občanov...? Celo na taka vprašanja odgovarjamo pritrdilno. Mar ne veste, da naš kmečki človek v marsičem še trdovratno vztraja pri tem, česar se je naučil pri svojih prednikih? Če gre za kako dobro domačo tradicijo, je to prav, če pa gre za oblike in načine dela in gospodarjenja, to ni vedno prav. Mar ne veste, da še marsikateri naš kmet odklanja strokovne knjige, predavanja, šole z izgovorom: kaj me bodo učili gospodarjenja tisti, ki sami niso nikoli kmetovali? In vendar mu je treba dopovedati, da mu lahko nekaj razodenejo in pomagajo tudi taki, ki zbirajo skušnje mnogih

gospodarjev, prejšnjih in sedanjih, mnogih poizkusov in polomov in ki zaradi temeljitejše šolanosti marsikdaj lažje rešijo problem, ki mu sam ni kos. Nihče ne bo trdil, da bi moral kmet vsako kmetijsko knjigo in vsak strokovni članek vzeti za sveto resnico. Pobude, ki bi jo lahko od teh dobil, pa danes vendar ne sme več po nemarnem ali iz nevednosti odklanjati, če noče hudo grešiti sam nad seboj in nad svojim gospodarstvom. Toda vse to mu moramo povedati, preden ga uspešno uvajamo v umnejše gospodarjenje. In kaj drugega hočemo, ko mu tolmačimo bistvo prave kmečke, stanovske in strokovne izobrazbe, ko razpravljamo z njim o pomenu obče izobraževalnih in strokovnih šol, ko ga navajamo k razumnemu in kritičnemu branju knjig in spisov? Če neposredno ne učimo gospodariti, pa pripravljamo pot tistim, ki bodo to storili.

Vendar pa bi kdo lahko upravičeno pogršel v našem programu to ali ono, n. pr. razpravljanje o vprašanih higijene. Temu lahko pritrdimo, toda takih in podobnih nedostatkov bo itak še več in jih bomo skušali popraviti v teku časa. Če bomo hoteli na vsak način imeti najprej popoln in brezhiben program, ne bomo nikoli začeli. Začeti pa je treba, kakor nas uči Krek; kjer se bo pokazalo potrebno, bomo še kaj vstavili. Toda ali se vse to ne da vsaj spotoma povedati v okviru našega programa, kjer posamezne točke niti nočejo biti strogo določene in omenjene, temveč se marsikje celo namenoma stikajo, tudi iz leta v leto. Marsikje se bo dalo povedati tudi kaj o higieni telesa, stanovanja, kraja. Marsikaj pa bodo lahko dostavili in dovršili naši sodelavci v stanovskih in strokovnih organizacijah; mi ostajamo zares le pri temeljih.

Zatrđiti pa je treba še enkrat, da v smislu tega programa nočemo ničesar učiti, nego le tolmačiti življenje, kakršno je, oči odpirati za vprašanja vsakdanjosti in nakazovati pot do rešitve. Ne učimo sociologije in ne gospodarske vede, tudi gospodariti in socialno pravilno živeti ne učimo naravnost. Dati pa hočemo živo pobudo, da bo vsak naš človek razumno in pošteno sam iskal poti do pravičnega gospodarjenja, pravega sožitja s soljudmi, živega stika z narodno in človeško kulturo, da si bo zares vedno skrbno prizadeval, da si čim bolj razširi in poglobi to, kar zasluži v najboljšem pomenu besede naziv: **izobrazba**.

VII.

Če izpeljemo naš program, pa bomo dosegli še nekaj, kar tudi ni brez pomena: neko sodelovanje raznih organizacij, ki se danes čisto bolj pisano gledajo. Naša skupnost bo trdnejša in k oživitvi župnijske skupnosti, ki jo danes toliko naglašamo, bomo s tem veliko pomogli.

Morebiti bo kdo vprašal, kako naj to skupnost uredimo. Pač ne bo treba nikake nove organizacije. Načrt naj izvede krajevno Prosvetno društvo, sejam pa naj prisostvujejo tudi zastopniki odsekov in društev, vsaj tedaj, kadar bodo razpravljali o izvedbi skupnega izobraževalnega programa. Razume se, da naj prihajajo tudi organizatorji, če že niso itak odborniki Prosvet. društva. Oni naj bodo duša novega izobraževalnega dela.

Niti ne bi bilo napačno, če bi šel dejanski razvoj v to smer, da bi Prosvetno društvo vodilo do neke mere celotno društveno življenje v občini, odseki in pridružena društva pa bi opravljali podrobno in svoje lastno delo. Iz naše organizacijske razbitosti bi polagoma nastala notranje pestra, a na zunaj enotna organizacija, ki bi bila veren izraz neorganiziranega, a enotnega občestva. Tudi to je cilj, za katerim je vredno težiti.

Obzornik.

Ob prvem slovenskem knjižotrškem katalogu.*

Seznam knjig slovenskega knjižnega trga, ki je bil napovedan, smo pričakovali z velikim zanimanjem in že kar z nestrpnostjo. Obetalo se nam je, da bomo po dolgih letih dobili z njim nekakšno bibliografijo, sicer časovno precej omejeno, ki nam bo pa vendarle v kljub temu marsikje lahko služila. Iz leta v leto namreč težje pogrešamo seznama slovenskih knjig, vseh od kraja, leposlovnih, znanstvenih, mladinskih, kratko, slovenske nacionalne bibliografije. Koliko časa in dela nam je že šlo v nič, odkar Šlebingerjev rokopis že toliko let čaka in samo čaka založnika in tiskarja! Koliko nepopolnosti se je vprav zaradi tega dejstva vrnilo v dela slovenskih znanstvenikov, posebno mlajših, ki v svojem strokovnem slovstvu še niso povsem doma! Koliko nepotrebnih vrzeli je zaradi takega stanja nastalo po naših knjižnicah, vrzeli, ki jih bo vsak dan težje mašiti! Koliko slabo porabljenega denarja se je v teh letih izdalo za manj vredno literaturo, ker pregleda čez splošno zalogo ni bilo! Kolikokrat si je obiskovalec slovenske knjižnice zastoj iskal svéta, ko v pisani poljani knjižnega trga ni imel vodnika! In končno pride vesela obljuba, — kdo je ne bi bil vesel?

Med prvo obljubo in Slovensko knjigo je preteklo nekaj let. Bilo je treba mnogo časa, da je beseda meso postala. Laik, ki danes lahko vzame v roke skoraj 400 strani obsežno knjigo, si pač ne more predstavljati, koliko truda in znoja je bilo treba, da so se vse te strani napolnile. In kaj samo laik! Celo založnica in urednik bi se pred leti najbrž dobro premislila, takrat, ko sta dala besedo, če bi vedela, kaj ju čaka. Danes pa je naloga vendarle opravljena.

Slovenska knjiga pomeni močno, a trdo brazdo v slabo obdelano njivo slovenske bibliografije. Poudariti je treba, da je delo vsekakor pozitivno in da bo marsikatere upe, ki smo jih stavili vanj, tudi izpolnilo. Založniku in uredniku smo zanj lahko hvaležni. Da pa knjiga vendarle ni tak natančen strojček, ki bi povsod in kdar koli v pripravnih in večjih rokah takoj in brezhibno deloval, kot bi bilo želeti, ni toliko krivda založnikova ali urednikova kot pa posledica razmer in okolja, iz katerega je knjiga rasla. Besedam, ki so natisnjene knjigi za uvod, prav lahko verjamemo.

V pravkar imenovanem uvodu sicer tudi stoji, da Slovenska knjiga ni bibliografija, ki je znanstveno delo; mimogrede naj omenim, da je o znanstvenosti ali neznanstvenosti takega dela, kot je Sl. knjiga, sploh zelo težko govoriti. — Toda Slovenska knjiga je vendarle bibliografija, sicer omejena, bolj ali manj so prav za prav omejene vse bibliografije, — in tudi predvsem knjižotrška. Toda vse to ne bo preprečilo, da ne bo prišla zelo velikokrat na mesta in v položaje, kjer bo morala, kakor bo pač mogla, dajati odgovore, ki bi jih sicer res zahtevali samo od znanstvene bibliografije. Zaradi tega in še zaradi obljub, da bodo izhajali k Slovenski knjigi še vsakoletni dodatki, kar je popolnoma razumljivo, ker šele potem bo ves dosedanji trud založnika in urednika res dosegel svoj

Slovenska knjiga. Seznam po stanju v prodaji dne 30. junija 1939. Uredil prof. Niko Kuret. Izdala in založila Organizacija knjižarjev dravske banovine. Ljubljana 1939.

smoter in namen, je naša dolžnost, da temelj, na katerem bo zrasla še visoka stavba, nekoliko podrobneje pregledamo.

Kar se tiče razporeditve snovi v oddelke, je res, da ima širše poglavje prednosti pred ožjim, kot ima ožje poglavje prednosti pred širšim. Skoraj vsak seznam je po svoje narejen in razdeljen. Glede njega ni nobenih trdnih zakonov. Lahko si ga sami pripravimo za svoje potrebe ali pa posnamemo tuj vzgled, ki se nam zdi najbolj primeren. Z razdelitvijo se moramo pač seznaniti in potem nam je ta ali druga domača. Neka logika mora seveda že biti v vsaki. Razdelitev v Slovenski knjigi, ki je posneta po običajnih knjigotrških seznamih in daje prednost ožjim poglavjem, je dobra. Samo 15. odstavek, ki obravnava vojno slovstvo, bi v naših razmerah brez vsake škode lahko odpadel in se pridružil kateremu drugemu, n. pr. 24. Nekatera dela, ki po svoji vsebini spadajo v več oddelkov, so ponovno v celoti zapisana. Glede njih bi bilo treba določiti, kje jim je prvenstveno mesto, jih tam točno zapisati, v drugih oddelkih pa po potrebi nanje narediti samo kazalke. Morda bi ne bilo knjigi v kvar, če bi bila vsaka knjiga zaznamovana s tekočo številko, kar je pri bibliografijah večkrat navada. Posebno pri knjigotrškem seznamu bi številke mnogokdaj prišle zelo prav. Človek, ki n. pr. ne utegne sam priti v trgovino, bi si samo izpisal namesto včasih obširnega naslova te in te številke, kar bi gotovo vsaj zanj ne bilo neugodno.

Naše nadaljnje obravnavanje Slovenske knjige bo šlo predvsem v dve smeri: V ugotovitev popolnosti ali nepopolnosti seznama knjig, ki so bile določenega dne na knjižnem trgu, in v pretres prevzema naslovov. Glede prvega naj takoj povem, da so pomanjkljivosti v popolnosti gradiva Slovenske knjige nastale predvsem zaradi pomanjkanja pripravne podloge, ki bi prišla za tako delo v poštev, napake v prevzemu naslovov, pri čemer mislim posebno prevzem naslovov anonimnih spisov in serijskih izdaj, pa poleg zgornjega vzroka še zaradi naše veliko premajhne strokovne izobrazbe v bibliotekarski stroki.

Glede ugotovitve popolnosti ali nepopolnosti gradiva, to je seznama celotnega knjižnega blaga, ki je bilo označenega 30. junija 1939. na knjižnem trgu, moramo povedati, da sploh ni položaja, s katerega bi lahko točno dognali, v koliko je Slov. knjiga popolna ali nepopolna. To delo bi mogli opraviti edinole na podlagi točne slovenske nacionalne bibliografije, ki je ni, in na podlagi še nekega zelo dobro urejenega knjigotrškega pomagala, n. pr. časopisa, ki bi knjižnemu trgu že nekaj let z vsostnostjo in natančnostjo sledil, ki ga pa seveda tudi ni. Zato bi bilo naštevane pomanjkljivosti v podrobnostih zelo nepopolno in samo slučajno, in bi tako delo za bodočnost ne imelo prav nobenega pomena, ker ne bi moglo pokazati načina, kako se naj tu v bodoče ob sedanjem stanju dokopljemo do jasnosti. Zato se moramo tukaj omejiti le na splošno ugotovitev, da bi moral biti seznam popoln vsaj v našem revialnem tisku, ki je zelo važen, in kjer tudi ne bi bilo popolnosti težko doseči, saj imamo Šlebingerjeve Časnike in časopise, ki so samo poldruge leto starejši kot je obseg Slovenske knjige. Založnica in urednik sta si v zbiranju gradiva poiskala pač tisto pot, ki jima je bila skoraj edina na razpolago, iskanje gradiva pri založnicah samih. Kdor pa ima izkušnjo in ve, kaj se velikokrat pravi dobiti na ta način točne in vse podatke, ki prihajajo za seznam, kot je Slovenska knjiga, v poštev, je uspeha tega iskanja lahko vesel. Srečno naključje, da je bil v našem primeru založnik obenem vir po-

datkov, je brez dvoma tudi mnogo pripomoglo k temu uspehu. Žal se izpopolnitev in kontrola tako nabranega gradiva ob katalogih in znanstvenih seznamih, kolikor jih je bilo na razpolago, ni izvršila z istim uspehom, kar bomo še videli. Takoj pa naj pristavim, da bo treba ob nadaljevanjih za enkrat v pogledu čim večje popolnosti seznama nabiranje gradiva pri založnicah le še bolj organizirati, kar se je deloma že izvršilo, in tudi založnice same pripraviti do tega, da bodo aktivno sodelovale. Seveda ta pot popolnoma varna ne bo nikoli, a tudi po njej se bo dalo doseči marsikaj, kar potrjuje že dosedanji uspeh. Da pa bo seznam čim bolj popoln, bo seveda treba poiskati še vse tiste založnike, ki doslej pri Slovenski knjigi niso sodelovali: razna industrijska in gospodarska podjetja, zdravilišča, letovišča. Da je sedaj izpadla n. pr. večina naše letoviške literature, je gotovo škoda, ker prav gotovo jo bo marsikdo zastoj iskal.

Glede prevzema naslovov pa moram ugotoviti, da je imel urednik večkrat bolj malo srečno roko, posebno še v zapisih ali ureditvi naslovov pri vrsti del, ki jih strokovno imenujemo anonimni spisi, to je pri delih, v katerih avtor ni imenovan: pri anonimnih knjigah, zbirkah, antologijah, seznamih itd. Da si urednik ni bil na jasnem, kako bi nerodno gradivo prijel, in pravilna ureditev vprav tega dela je bila gotovo njegova najtežja naloga, se vidi iz dvojnosti njegovega postopka, ko je največkrat naslov anonimnega dela dobesedno, kot ga je dobil, abecedno uvrstil na njegovo mesto, drugič pa je spet tak naslov skušal bibliografsko pravilno urediti in je šele tako pravilno urejenega uvrstil na njegovo mesto. Takoj prva stran prvega oddelka, kjer si stojita nasproti »Akcija, Katoliška« in »Češka antologija«, nam pokaže to dvojnost, ki je žal knjigi v precejšen kvar. Kakšna zmeda vlada na tem področju v knjigi celo med čisto sorodnimi naslovi, naj pokaže samo še pravilna »Biblioteka, Akademska« na str. 1 in napačna »Narodna biblioteka« na str. 17. Z »Ljudsko visoko šolo« na str. 16. ali s »Slovesnim obhodom na praznik presv. Rešnjega Telesa v ljubljanski in lavantinski škofiji« na str. 40. ali z »Našim Jadranom« na str. 186. si človek res težko pomaga. Brez dvoma je lovljenje v zapisih anonimnih spisov, v njih nedosledno izpeljani ureditvi po značnicah iz stvarnega naslova, največja napaka Slovenske knjige posebno še zato, ker se urednik ni dosledno držal niti pravilne niti napačne poti. Ta napaka bi se brez dvoma ne pojavila, če bi bila slovenska bibliotekarska znanost že vsaj nekoliko razvita in če bi objavljanje slovenske bibliografije, kjer bi imeli najboljši zgled, kako se tako delo opravlja, zadnja leta tako popolnoma ne zastalo. Zato je ta napaka, ki se nahaja v strokovnem kakor tudi v imenskem in stvarnem seznamu, predvsem odsev naših razmer na tem polju znanstvenega in kulturnega udejstvovanja. Da pa je imel tudi urednik vsaj kar se tegale poglavja tiče vendarle nekoliko premalo posluha, mi dokazuje str. 14., kjer se med dobrimi štirimi stranmi popolnoma pravilno zapisanih knjižnic in koledarjev, kar je čisto gotovo njegovo delo, nenadoma zablesti »Kočevski zbornik«, ki je seveda ostal enak tudi na str. 242.

Ob odstavku o prevzemu naslovov se moram nekoliko podrobneje pomuditi pri zapisih serijskih izdaj, ki so samo deloma ali pa sploh ne kot take navedene. V mislih imam vrsto knjig, ki izhajajo pod skupnim naslovom, kjer dobi vsaka knjiga svojo tekočo številko. Tu je dolga vrsta naših »knjižnic«, kot sta n. pr. Mohorjeva ali Prevodna knjižnica ali kot

sta zbirki Slovenske poti ali Prevodi iz svetovne književnosti itd. V Slovenski knjigi vlada pri teh knjigah nered, ki ga lahko imenujem vsaj veliko nedoslednost: Pri nekaterih knjigah te vrste — in te so res tudi v veliki večini, — sta namreč zbirka in njena tekoča številka točno označeni, pri drugih — teh je sorazmerno malo, — je omenjena samo zbirka (n. pr. Nebeške rože v 2. oddelku), toda pri zelo številnih niti zbirka ni omenjena. Vidi se, da je urednik v tem primeru le preveč sledil nepopolnemu gradivu, ki ga je prejel. Nekatere založnice so mu o svojih zbirkah namreč precej točno poročale (n. pr. Mohorjeva družba, v katere Večernicah vlada kar precejšen red, a je nekoliko slabše z Mohorjevo knjižnico), druge so pa spet svoje delo, kakor je iz knjige razvidno, bolj po mačehovsko opravile (tako so zelo nepopolno označene izdaje Knjižnice Mladinske matice, izdaje zbirke Dobra knjiga itd.). Ob kontroli gradiva bi se dalo to stanje precej izboljšati. Sedaj pa predstavlja vsaj precejšno nepopolnost, kar se pri knjigi, ki je tudi nekakšen katalog in ki vprav zato zahteva predvsem natančnost, ne more opravičiti. Zdi se mi namreč, da je popolnoma nemogoče določiti, kateri knjigi je navedba morebitne zbirke potrebna in kateri ne. Tu je treba biti samo dosleden, v kolikor so le pogoji za doslednost dani. Kratki podatek za zbirko ne predstavlja namreč samo kratkega imena in tekoče številke; za njim je veliko več skritega: košček naše domače kulturne zgodovine. Zato naj v naslednjem sledi nekaj opazk te vrste, v kolikor sem jih mogel nabrati. (Prva številka pomeni odstavek v Slovenski knjigi, sledi ji kratek naslov dela, manjkajoča zbirka s tekočo številko in stran, kjer se pomankljivost nahaja.)

1. Cvelbar J.: Izbrano delo. MohK 106. Str. (9), 74, 91.
Človečanstvo. KrK 5. Str. (9), 92.
Detela Fr.: Zbrani spisi. Slovstv. knj. 3, 4. Str. (10), 92.
Dolenc H.: Izbrani spisi. Pr. in z. 3. Str. (10), 93.
Jeraj V.: Izbrano delo. Zb. slov. knjižnic 1. Str. (11), 76.
Kosovel S.: Izbrane pesmi. Slov. pis. sod. 2. Str. (16), 77.
Sem sedem slovenskih pisateljev. KrK 3. Str. (20), 126.
Ševčenko T.: Kobzar. LjK 5, 7. Str. (20), 81.
Valvazorjevo berilo. AB 5. Str. (21), 251.
2. Crawley-Boewey M.: Kraljevanje... Nebeške rože 2. Str. 24.
Hofman M.: Sv. rožni venec... Nebeške rože 4. Str. 27.
Lesar J.: Marija mati milosti. Nebeške rože 5, 6. Str. 33.
Mirjam: Sv. Terezija... Nebeške rože 3. Str. 34.
Schryvers J.: Daruj se Bogu. Nebeške rože 7. Str. 39.
Sveto pismo novega zakona, I-II. Knjiga Bogosl. akad. v Lj. 7, 9. Str. 41.
Valjavec J.: Bl. Janez Bosko. Naši vzori 3. Str. 43.
Valjavec J.: Mala Cvetka. Naši vzori 1. 4. izd. Str. 43.
Walland Fr.: Sv. Frančišek Sal. Naši vzori 2. Str. 44.
3. Hobhouse V.: Liberalizem. Zb. p., g. in s. spisov 11. Str. 46.
Orožen J.: Masarykova čitanka. Dobra knj. II, 5. Str. 47.
Ozvald K.: Prirodoslovna in duhoslovna smer... PPK 10. Str. 47.
Sodnik A.: Zgodovinski razvoj... Publ. ZDHV 4. Str. 47.
Šerko A.: O psihoanalizi. Slov. poti 13. Str. 47.
Veber Fr.: Etika. Publ. ZDHV 1. Str. 48.
Veber Fr.: Problemi sodobne filozofije. SplK 9. Str. 48.
4. Dolenc M.: Pravna zgodovina... AB 2. Str. 49.
5. Goršič Fr.: Socialna zaščita dece in mladine. Zb. p., g. in s. spisov 8. Str. 59.
Kosec I.: Trbovlje. MalaK 8. Str. 60.
Uratnik F.: Pogledi... Slov. poti 7. Str. 62.
6. Sagadin Št.: Naš sadašnji ustavni položaj. Zb. p., g. in s. sp. 4. Str. 64.
7. Drechsler Br.: Stanko Vraz. HK 4. Str. 66.
Isačenko A. V.: Narečje vasi Sele... Razpr. ZDHV 16. Str. 67.

- Janez Svetokriški: Sacrum promptuarium. AB 7. Str. 67.
 Ocvirk A.: Razgovori. Slov. poti 9, 10. Str. 68.
 Prijatelj Iv.: Predhodniki... Pota in cilji 7—9. Str. 69, 248.
 Ramovš Fr.-Kos M.: Brižinski spomeniki. AB 9. Str. 70.
 Stříbrný D.: Simon Gregorčič. Pota in cilji 10. Str. 70.
 Žigon Av.: France Prešeren... Slovstv. knj. 1. Str. 72.
- 8a Klopčič M.: Preproste pesmi. Slov. poti 14. Str. 76.
 Molè V.: Tristia ex Siberia. Nova knj. 6. Str. 78.
 Samec J.: Življenje. SplK 16. Str. 79.
 Trinko-Zamejski: Poezije. Slovan. knj. 60, 61. Str. 81.
- 8b Andrejev L.: Plat zvona. PrevK 6. Str. 84.
 Andrejev L.: Povest... PrevK 8. Str. 84.
 Baar J. S.: Farovška kuharica. Češka knj. 2. Str. 84.
 Běhounek: Brodolomci... Dobra knj. I, 1, 2. Str. 85.
 Bevk Fr.: Bajtar Mihale... BPZ 22. Str. 85.
 Breznik Al.: V plamenih... MohK 105. Str. 87.
 Bridges T. C.: Jetnik... MohK 40. Str. 87.
 Buck P. S.: Mati. MiS 10. Str. 88.
 Cankar Iv.: Moje življenje. Nar. knj. 13—15. Str. 88.
 Cervantes M.: Tri novele. PrevK 3. Str. 90.
 Čapek K.: Krakatit. Dobra knj. I, 7, 8. Str. 91.
 Čapek-Chod: Turbina. Dobra knj. I, 3, 6. Str. 91.
 Čech Sv.: Izlet... Knj. Nar. zal. v Celju 2. Str. 91.
 Deledda G.: Na pomoč. LjK 33. Str. 92.
 Dostojevski F. M.: Bele noči... NarK 10—12. Str. 93.
 Duhamel G.: Prizori... Sodobni r. 2. Str. 94.
 Dumas Al. sin.: Dama s kamelijami. Lj. roman 1. Str. 94.
 Fogazzaro A.: Svetnik. PrevK 11. Str. 97.
 Gide A.: Vatikanske ječe. MiS 8. Str. 98.
 Goncourt E. de: Dekle Eliza. PrevK 2. Str. 98.
 Gunnarsson G.: Ljudje na Borgu. Lj. roman 2. Str. 99.
 Hašek J.: Pustolovščine... Pr. in z. 21. Str. 100.
 Hurban-Vajansky Sv.: Leteče senice. Prev. iz sv. knj. 10. Str. 101.
 Jaklič Fr.: V graščinskem jarmu. SV 78. Str. 102.
 Jalen J.: Cvetkova Cilka. MohK 100. Str. 102.
 Jirásek A.: Filozofska zgodba. Češka knj. 1. Str. 102.
 Jurač J.: Kraj umira. KrK 20. Str. 103.
 Kaš L.: Dalmatinske povesti. Prosv. in z. 1. Str. 104.
 Kersnik J.: Agitator. Prosv. in z. 8. Str. 105.
 Kersnik J.: Cyklamen. Prosv. in z. 7. Str. 105.
 Kmetova M.: Večerna pisma. Prosv. in z. 12. Str. 106.
 Kozak J.: Boj... Prosv. in z. 18. Str. 107.
 Kozak J.: Šenpeter. Slov. pis. 1. Str. 107.
 Kozak J.: Za prekmurskimi kolniki. Slov. poti 15. Str. 107.
 Kozak J.: Celica. Slov. poti 5. Str. 107.
 Kranjec M.: Predmestje. KrK 10. Str. 108.
 Kranjec M.: Tri novele. KrK 24. Str. 108.
 Lagerlöf S.: Zgodba... KrK 6. Str. 109.
 Machar J. S.: Konfesije literata. Češka knj. 4. Str. 113.
 Machar J. S.: Strup iz Judeje. Češka knj. 3. Str. 113.
 Maupassant G. de: Povesti... Prosv. in z. 14. Str. 115.
 May K.: Old Surehand I-II. Prosv. in z. 25, 26. Str. 115.
 Meško Ks.: Legende... CK 27. Str. 117.
 Milčinski Fr.: Dvanajst kratkočasnih... SplK 21. Str. 118.
 Miller E.: Zvonarjeva hči. Domoljubova knj. 2. Str. 118.
 Andersen N. M.: Prokletstvo. KrK 8. Str. 120.
 Andersen N. M.: Proletarske novele. KrK 1. Str. 120.
 Olbracht L.: Hajduk Nikola Šuhaj. MiS 9. Str. 120.
 Rais Kv.: Zaton. Dobra knj. II, 3, 4. Str. 124.
 Reimmichl: Habakuk. CK 131. Str. 125.
 Seliškar T.: Nasedli brod. Slov. poti 3. Str. 126.
 Stare J.: Lisjakova hči. Prosv. in z. 2. Str. 129.
 Stendhal: Rdeče in črno. MiS 4. Str. 130.
 Stritar J.: Sodnikovi. Prosv. in z. 4. Str. 130.

- Strug A.: Jutri. PrevK 7. Str. 130.
 Sudermann H.: Mati Skrb. Krk 9. Str. 131.
 Šimunović D.: Tudičinac. HK 5. Str. 131.
 Tagore R.: Dom in svet. Sodobni r. 1. Str. 132.
 Tolstoj L. N.: Rodbinska sreča. Prosv. in z. 17. Str. 134.
 Tolstoj L. N.: Vojna in mir. Prevodi iz sv. knj. 14a—17. Str. 134.
 Voltaire: Kandid. Zbirka mojstrov 1. Str. 136.
 Zbašnjik Fr.: Zrtve. Prosv. in z. 10. Str. 138.
 Zeyer J.: Tri legende... Prosv. in z. 5. Str. 138.
 Zola E.: Germinal. MiS 7. Str. 139.
 Zweig St.: Marija Antoinetta. MiS 6. Str. 139.
9. Andrejka R.: Po lepi Sloveniji. KMM 31. Str. 140, 254.
 Bevk Fr.: Lukec... KMM 13. Str. 140.
 Bevk Fr.: Pastirci... KMM 30. Str. 141.
 Bevk Fr.: Tovariša. KMM 26. Str. 141.
 Brinar J.: Medvedji lov. Mladinska knj. 1. Str. 141.
 Cerkvenik A.: Ovčar Runo. KMM 36. Str. 141.
 Hudales O.: Zgodbe o bombažu. KMM 41. Str. 145.
 Kardelj E.: Potovanje skozi čas. KMM 27. Str. 146.
 Kmet M.: Lovci na mikrobe. KMM 22. Str. 147.
 Koko in druge živalske zgodbe. Z zač. pol. 3. Str. 147.
 Levstik Fr.: Izbrani spisi... Sl. p. in pis. 2. Str. 149.
 Magajna B.: Brkonja Celjustnik. KMM 23. Str. 149.
 Pipan Z.: Kako smo delali radio. KMM 6. Str. 153, 275.
 Ravljen D.: Grajski vrabec. KMM 40. Str. 153.
 Ravljen D.: Šimej iz Roža. KMM 38. Str. 153.
 Ribičič J.: Miškolin. KMM 15. Str. 154.
 Salten-Lavrič: Bambek. MohK 103. Str. 155.
 Sever S.: Čevljarček Palček. MohK 107. Str. 155.
 Skulj A.: Sadjarčki. KMM 3. Str. 156.
 Skulj A.: Vrtinaričice. KMM 14. Str. 156.
 Slapšak J.: Turki... J. L. ml. knj. 2. Str. 156.
 Starejše pesnice... Sl. p. in pis. 14. Str. 156.
 Trošt Iv.: Na rakovo nogo. Mladinska knj. 2. Str. 158.
 Winkler V.: Hribčev Gregec. KMM 39. Str. 159.
10. Delu slava, delu čast. Prosv. knj. 2. Str. 160.
 Dragaš B.: Otroci... MohK 47. Str. 160.
 Dragaš B.: Otroške naselbine... Knj. ZZMO VII. Str. 160.
 Gogala St.: Temelji... PPK 8. Str. 161.
 Goršič Fr.: Socialna zaščita... Zb g., p. in s. sp. 8. Str. 161.
 Hessen S.: Petnajst let... PPK 11. Str. 161.
 Jeglič M.: Naraščajske ure. OK 12. Str. 162.
 Jeraj J.: Naša vas. PPK 19. Str. 162.
 Kauer Al.: Bodi luč. DK 3. Str. 162.
 Nardžič M.: Nagovori... OK 13. Str. 163.
 Nardžič M.: Spomini... OK 6. Str. 163.
 Ozvald K.: Kulturna pedagogika. PPK 1. Str. 163.
 Ozvald K.: Prirodoslovna... smer... PPK 10. Str. 164.
 Pernišek Fr.: Zakaj... DK 2. Str. 164.
 Valant M.: Krščanska strok. org. DK 1. Str. 165.
 Žgeč Fr.: Problemi vzgoje... St.-str. knj. UJU 2. Str. 166.
11. Apih J.: Zgodovinska učna snov... Realna knj. 1. Str. 166.
 Bezjak J.: Posebno ukoslovje... Didaktika I. Str. 167.
 Bezjak J.-Přibil D.: Vzgojeslovje... Pedagogika I. Str. 167.
 Družović H.: Posebno ukoslovje... Didaktika II. Str. 170.
 Fink Fr.: Začetni čit. in pis. pouk. Ped. prir. 19. Str. 170.
 Lavtar L.: Posebno ukoslovje... Didaktika III. Str. 175.
 Senković M.: Novodobno šol. delo. PPK 12. Str. 182.
 Sedivý J.: Češčina... Slovan. knj. 1. Str. 184.
 Vranc E.: Osnove... Ped. prir. 20. Str. 184.
12. Kralj Fr.: Moja pot. Slov. poti 12. Str. 186.
- 13b Jirasek A.: Oče. O 17. Str. 224.
 Korban J.: Povodni mož. Šol. oder 1. Str. 224.
 Kreft B.: Celjski grofje. Slov. poti 6. Str. 225.

- Lah I.: Miklavž prihaja. Šol. oder 3. Str. 226.
 Lah I.: Noč na Hmeljniku. O 1. Str. 226.
 Lah I.: Pepeluh. O 14. Str. 226.
 Leskovec A.: Dva bregova. O 20. Str. 226.
 Manners H.: Peg, srček moj. O 16. Str. 227.
 Mrštik A. in V.: Mariša. O 16. Str. 228.
 Navinšek E.: Lepa maska. NT 2. Str. 228.
 Nušič B.: Narodni poslanec. O 9. Str. 229.
 Nušič B.: Naša deca. O 15. Str. 229.
 Petrovič P.: Ploha. O 4. Str. 229.
 Petrovič P.: Vozel. O 11. Str. 230.
 Schönherr K.: Zemlja. O 8. Str. 231.
 Shakespeare W.: Beneški trgovec. Nova knj. 7. Str. 232.
 Shakespeare W.: Julij Cezar. Nova knj. 7a. Str. 232.
 Skrbinšek M.: Diletantski oder. NT 1. Str. 232.
 Smetana B.: Tajnost. Zb. op. in operet. tekstov 1. Str. 233.
 Sophocles: Kralj Oidipus. Nova knj. 8. Str. 233.
 Svoboda F. Ks.: Popek. O 13. Str. 233.
 Svoboda F. Ks.: Poslednji mož. O 7. Str. 233.
 Štolba J.: Stari grehi. O 3. Str. 234.
 Thoma L.: Lokalna železnica. O 5. Str. 234.
 Vošnjak J.: Zbrani dramatični... spisi. Nar. knj. 2, 3. Str. 235.
 14. Abditus: Problemi malega naroda. Slov. soc. matica 1. Str. 237.
 Corović Vl.: Rasa in vera... Zb. p., g. in s. spisov 9. Str. 238.
 Dokumenti... Zb. p., g. in s. spisov 6. Str. 239.
 Dolenc M.: Pravna zgodovina... AB 2. Str. 239.
 Erjavec Fr.: Slovenci. ZnK 6. Str. 239.
 Gruđen J.: Slovenski župani... ZnK 1. Str. 240.
 Kunaver P.: Zadnja pot... Prosv. in z. 13. Str. 243.
 Ogris Al.: Borba za jugosl. državo. Zb. p., g. in s. spisov 7. Str. 246.
 Melik A.: Zgodovina SHS. Pota in cilji, 1—3. Str. 246.
 Pokorn Fr.: Zgodovina žup. Besnica... Zg. fara lj. šk. 15. Str. 58, 247.
 Polec J.: Kraljestvo Ilirija. SplK VI. Str. 247.
 Sič Al.: Narodni okraski na pirhih... Zb. nar. orn. I. Str. 249.
 Sič Al.: Narodni okraski na orodju... Zb. nar. orn. II. Str. 249.
 Šimak-Pešek: Zgodovina... Dobra knj. I, 12. Str. 251.
 16. Nansen F.: V noči in ledu. Prosv. in z. 24. Str. 258.
 Niederle L.: Slovanski svet. Zn. knj. Omladine III. Str. 258.
 Orožen J.: Opis čehosl. republike. Dobra knj. II, 5. Str. 258.
 18. Dragaš B.: Prehrana... Knjižn. ZZMO IX. Str. 263, 277.
 Lorand A.: Staranje. Dobra knj. II, 1, 2. Str. 264.
 Montfleury: Moderna kosmetika. Dobra knj. I, 9. Str. 265.
 Plečnik J.: Kratek repetitorij anatomije. SplK 40—45. Str. 266.
 Šerko A.: Živčevje človeka. SplK III, X. Str. 267.
 Tičar J.: Boj... Zb. p., g. in s. spisov 10. Str. 267.
 19. Ahačič M.: Čuda narave. MohK 102. Str. 268.
 Cermelj L.: Materija in energija... Pota in c. 17—18. Str. 268.
 20. Brežnik P.: Junaki... Prosv. in z. 20. Str. 273.
 Vidmar M.: Zanimivosti elektrotehnike... Pota in c. 20. Str. 276.
 21. Engliš: Denar. SplK 14. Str. 276.
 22. Beg A.: Naše gobe. ZnK 5. Str. 277.
 Humek M.: Sadno vino in sadjevec. Učitelj za hišo in dom, 2—4. Str. 278.
 Majdič I.: Nasveti... Učitelj za hišo in dom 1. Str. 280.
 23. Pirc. I.: Mladinske in telovadne igre. OK 7. Str. 286.

V zvezi z gornjimi navedbami in zaradi izpopolnitve je treba seznam kratic v Slovenski knjigi dopolniti še s kraticami za naslednje zbirke (sprejelo naj bi se načelo, da zaznamujemo vse zbirke s kraticami ali pa vse zbirke krajšajmo v toliko, da jih bo mogoče brez težave razbrati; sedanje stanje ni niti prvo niti drugo):

Češka knjižnica
 Delavska knjižnica (DK)
 Dobra knjiga

Domoljubova knjižnica
 Hrvatska knjižnica (HK)
 Jan Legova mladinska knjižnica
 Knjiga Bogoslovne akademije v Ljubljani
 Knjižnica Drž. zav. za zaščito mater in otrok (Knj. ZZMO)
 Knjižnica Mladinske matice (KMM)
 Knjižnica Narodne založbe v Celju
 Ljudski roman
 Mladinska knjižnica
 Mojstri in sodobniki (MiS)
 Narodna knjižnica
 Naši vzori
 Nebeške rože
 Nova knjižnica
 Nova Talija (NT)
 Oder (O)
 Pedagogika
 Pedagoški priročniki
 Pota in cilji (PiC)
 Prevodi iz svetovne književnosti
 Priročna pedagoška knjižnica (PKK)
 Prosveti in zabavi (PiZ)
 Prosvetna knjižnica
 Publikacija ZDHV v Ljubljani
 Razprave. Izdaja ZDHV v Ljubljani
 Realna knjižnica
 Slovanska knjižnica
 Slovenska knjižnica
 Slovenska socialna matica
 Slovenske poti
 Slovenski pesniki in pisatelji
 Slovenski pisatelji sodobniki
 Slovstvena knjižnica
 Sodobni roman
 Stanovsko strokovna knjižnica UJU-a
 Šolski oder
 Učitelj za hišo in dom
 Zbirka mojstrov
 Zbirka narodnih ornamentov
 Zbirka političnih, gospodarskih in socialnih spisov
 Zbirka slovenskih književnic
 Zgodovina fara ljubljanske škofije
 Znanstvena knjižnica Omladine

Da v seznamu kratic ni kratic za založnike, ki so izšle posebej za člane Organizacije knjigarjev, in da niso Slovenski knjigi vsaj priložene, se mi ne zdi prav. Vse te kratice so namreč v knjigi neštetokrat navedene. Če jih želiš razvozlati, velikokrat ne veš, kako bi si pomagal. Če pa izdaja založnik tudi knjižnico, ki se po njem imenuje (n. pr. Knjižnica ZZMO ali Knjižnica NG), bi tudi zaradi tega taka kratica v seznamu ne smela manjkati. Sicer pa bo treba kratice Slovenske knjige izenačiti s kraticami Slovenskega biografskega leksikona, ki so se v našem znanstvu že splošno udomačile.

Glede prevzema naslovov bi bilo pri zapisih imen avtorjev treba omeniti, da osebnih podatkov kot so: dr., inž., arh. itd. po pravilih običajno ne navajamo in zapišemo samo ime in priimek. Le za ožjo določitev manj znanega pisatelja ali za razločevanje med istoimenjaki se lahko poslužimo tudi osebnih podatkov. Slovenska knjiga je v tem oziru zelo neizčiščena. Istega avtorja navaja neštetokrat na isti strani kot doktorja, inženirja in v isti sapi spet samo z imenom in priimkom. Drugič spet dosledno opušča akademski naslov pri človeku, o katerem je znano, da je napravil svoj doktorat in se je tako na svojem delu tudi podpisal, kar spet ni prav, če je pri visokem odstotku ta navedba izvedena. V tej zvezi naj omenim, da bi bilo dobro držati se nekih pravil tudi v pisanju priimkov, ki naj bi se vedno izpisali ali pa samo prvič in nato primerno krajšali, če si dela istega pisatelja slede na isti strani. Slovenska knjiga pa n. pr. priimek pri prvi navedbi avtorja krajša, nato ga takoj dvakrat v celoti izpiše in nato spet trikrat

krajša (str. 275), pri drugem avtorju priimek dosledno izpisuje, pri tretjem priimka sploh ne razodene ali pa ga dosledno krajša. Pripomnim naj pa, da so dela pod avtorji zelo skrbno abecedno urejena, kar mi dokazuje, da bi tudi marsikatero druge nedoslednosti gotovo odpadle, če bi si urednik, preden je šel na delo, izdelal za Slovensko knjigo podroben načrt.

Popraviti bi bilo še nekatere manjše netočnosti in izpopolniti med drugimi tudi tele pomanjkljivosti: Vodilna beseda pri imenu Aurelius Augustinus je Augustinus (str. 23); Vebrovi Idejni temelji slovanskega agrarizma so izšli l. 1927 (ne l. 1937, str. 62); Življenje B. Cellinija je izšlo kot 9. zv. Male knjižnice (ne 10. zv., str. 90); Grehi princa Saradina, povest G. K. Chestertona, je izšla kot 10. zv. Leposlovne knjižnice (ne 11. zv., str. 90); Pokošeno polje je napisal Čosić Branimir, prevel ga je Tone Potokar (str. 92); Mauriacova povest Štev. 136 je izšla kot 128. zv. Cirilove knjižnice (ne 166. zv., str. 115); vodilna beseda pri avtorju Nexö Andersen Martin je Andersen (str. 120); Rodenbachovo Mrtvo mesto je izšlo l. 1923 (ne l. 1932, str. 125); vodilna beseda pri avtorju Sinclair Lewis je Lewis (str. 127); Stankovićevo Nečisto kri je prevel Fran Albrecht (str. 129); na str. 130. in 135. sta izpadla zapisa Starejših pesnic in pisateljic in Spisov T. J. Turkuša (prim. kazalki na strani 20., oz. 21.); Josip Vidmar je prevel L. N. Tolstega Očeta Sergeja in Smrt Ivana Iljiča, Vladimir Levstik pa Ano Karenino in Vstajenje istega avtorja (str. 133, 134); Zupančičevega Cicibana je opremil in ilustriral Nikolaj Pirnat (str. 159); kot 6. zv. Cvetja je izšlo Izbrano delo Matije Copa (ne Izbrana dela, str. 9, 66, 169); Pesmarico, ki jo je uredil Družović Hinko, bi bilo treba navesti tudi na strani 179 pod »Pesmarica«; Fr. Steléta Politični okraj Kamnik je izšel kot I. zv. Umetnostnih spomenikov Slovenije (str. 188); Irsko, ki je izšla v MohK 53, sta spisala Ehrlich Lambert in Plestenjak Jan (str. 239); Grudnova Zgodovina slov. naroda je izhajala v l.: 1910 (1.), 1912 (2.)... 1916 (6. del) (str. 240); točen naslov Ogrisove knjige v Zbirki političnih, gospodarskih in socialnih spisov, zv. 7, se glasi Borba za jugoslovansko državo (ne »jugoslovansko«, str. 246); Orožnova Zgodovina Celja je izhajala takole: I. in II. zv. l. 1927, III. zv. l. 1930 (str. 247); naslov Sičevega dela se je pomešal z naslovom zbirke; l. 1923 so izšli kot II. zv. Zbirke narodnih ornamentov Narodni okraski na orodju in pohištvu (ne: Narodni ornamenta na pohištvu in orodju (str. 249); Andrejkova Ljubljana... je izšla l. 1929 (ne l. 1926, str. 254); točen naslov potopisnih spominov F. Lupše je V džunglah belega slona (ne V džungli..., str. 257); Radio L. Andreeja je izšel kot 7. zv. Znanstvene knjižnice (ne 3. zv., str. 273).

Nerešeno je ostalo v knjigi vprašanje psevdonimov. Nekateri med njimi, ki so se že tako udomačili, da smo na pisateljevo pravo ime že na pol pozabili, razrešitve v knjigotrškem katalogu res ne potrebujejo. Silvin Sardenko ali Boleslav Prus ali Maksim Gorkij ne bodo spravili v zadrego niti kupca niti prodajalca. Težje pa bo s kakim Hribskim Ivanom, Pastuškinom, Marico ali Utvo ali celo s S. K., ki ga danes še pri Turku najbrž ne bodo vsi poznali. Ker pa je psevdonimov te druge vrste veliko več kot prve, bi njih razrešitev knjigi gotovo ne bila v škodo. — Nekateri psevdonimi so sicer razrešeni, vendar je s temi primeri nekako tako kot z zapisi osebnih podatkov ali priimkov (n. pr. str. 113—4, 118); delalo se je tudi tu brez načrta, zgolj po slučaju. Naš seznam, urejen abecedno v glavnem v obliki kot jo rabi Slovenska knjiga, bi bil naslednji (številka za pravim imenom pomeni stran v Slovenski knjigi):

- Abditus — Prepeluh Albin 58, 237
 Andrejčkov Jože — Podmilšek Jože 9, 83
 Anet Claude — Schopfer Jean 84
 Azov Vladimir — Aškenazi Vladimir Aleksandrovič 84
 Basnigoj — Finžgar Francišek Saleški 85
 Bežnik Ivan — Bevk France 87, 255
 Brankov Miran — Mohorič Franc 73
 Carinthiacus — Erhartič Stanko 238, 255
 Conrad Joseph — Korzeniowski Teodor Józef Konrad 90
 Čiček Štefan Jerko — Jerko Štefan 185
 Čika-Jova, Zmaj — Jovanović Jovan, Zmaj 142

Crnošolec Soški — Kovačič Ivan 92
 Dr. Egidij — Pavlica Andrej 25
 Dr. Nemo — Uhlir Hugo 61, 63, 276, 280, 290
 Dren Ivo — Budal Andrej 94
 Essad Bey — Noussimbaum Leo 95
 Farrère Claude — Bargone Frédéric Charles Pierre Edouard 95
 France Anatole — Thibault Jacques Anatole 97
 Gol-Voj Ivan — Golmajer-Vojnovič Ivan 46, 161, 187
 Gorjančev — Seliškar Anton 98
 Gorkij Maksim — Peškov Aleksěj Maksimovič 98
 Halfar Kolja — Uhlir Hugo 263
 Heller Frank — Serner Gunnar 100
 Hribski Ivan — Štrukelj Ivan 171
 J. M. — Mulaček Ivan 172
 Jezernik Marija — Wirgler Marija 289, 145
 Kalan Filip — Kumbatovič Filip 104
 Karmah F. T. — Teržan Franc 289
 Kazak Bogdan — Brecej Anton 104
 Klabund — Henschke Alfred 106
 Klemen M. — Kranjec Miško 106
 Kolas Jakub — Mickevič Kastus M. 106
 Kosec Ivan — Mencej Martin 60
 Krasnohorská Eliška — Pech Eliška 148
 Kukučin Martin — Bencur Matej 109
 Lipovec L. — Dolenc Metod 227
 L'Érmitte Pierre — Loutil Edmond 110
 Lorenzini Carlo — Collodi Carlo 112
 Majeva Gizela — Ferjančič Gizela 163, 285
 Marica — Sernec Marica 227
 maurois André — Herzog Emile 115
 Mirjam — Zalaznik Mirjam 34
 Moravčeva M. — Grasselli Marijana 280
 Multatuli — Dekker Eduard Douwes 119
 Nardžič Medvedoslav — Ambrožič Bernard 163
 Nikolič Anka — Grasselli Marijana 152
 Olbrecht Ivan — Zeman Kamil 120
 Ouida — La Ramée, Marie Louise de 121
 Pastuškin — Budal Andrej 121
 Pavlovič Peter — Čermelj Lavo 258
 Plemić Ferdo — Kleinmayer Ferdinand 122
 Podgorčan Vekoslav — Höfler Alojzij 124
 Podobirski S. K. — Kocijan Simon 122
 Prus Boleslaw — Glowacki Alexander 123
 Reimmichl — Rieger Sebastian 125
 Riha V. — Tille Vaclav 155
 Rožencvet Janez — Vdovič Stanko 155, 125
 S. K. — Košutnik Silvester 128, 156, 249, 277, 282
 Savin Risto — Širca Miroslav 231
 Seljak France — Bevk France 155
 Silvin Sardenko — Merhar Alojzij 39, 231
 Slavec Slavko — Budal Andrej 128, 129
 Spektator — Hrašovec Stane 62
 Staroslav — Vrhovnik Ivan 250
 Stendhal (Henri) — Beyle Marie Henri 130
 Stojanova Cveta — Strojnik Štefka 130
 Streuvels Stijn — Lateur Frank 130
 Světlá Karolina — Rott Johanka 131
 Šlibarjev Polde — Čermelj Lavo 272, 275
 Trentar — Abram Jože 251
 Triglavski — Knaflič Josip 234
 Turnograjska Josipina — Urbančič Josipina 81
 Twain Mark — Clemens Samuel Langhorne 158
 Urbanus — Terseglav France 192
 Utva — Prunk Ljudmila 158

Veridicus — Govekar Fran 136
 Vitalis A. — Pepernik Amandus 252
 Voranc Prežihov — Kuhar Lovro 137
 Vrbanjakov Nande — Kleinmayr Ferdinand 137, 158, 260, 273
 Vrchlický Jaroslav — Frida Emil Bohuš 235
 Žolna Fridolin — Milčinski Fran 140

Pripominjam, da moje opombe niso popolne, ker jim manjka ista znanstvena osnova, kot je manjkala uredniku Slovenske knjige. Obširni 13. oddelek (Glasba. Dramatika, gledališče. Film. Ples), ki obravnava predvsem slovenske skladbe, moram prepustiti strokovnjaku-glasbeniku, zemljevide in atlante (odd. 17) pa zemljepiscu. Katalogi in zbirke naše Vseučiliške knjižnice, na katere sem se v sestavku naslanjal, so posebno v omenjenih strokah potrebni še velike izpopolnitve.

Prednje opombe nimajo niti najmanj namena zmanjšati vrednost dela, ki je nesporna, one imajo samo željo pokazati, kje bo treba ob nadaljevanju mašiti vrzeli, da bo delo čimbolj ustreglo svojemu namenu. Povedale pa bi vendarle tudi rade, da gradivo, ki je bilo zbrano s tolikim trudom, res tudi zasluži kar najbolj skrbno in vestno obdelavo in ureditev.

Led je prebit, najhujše delo opravljeno; temelj je postavljen, sicer nekoliko grob, a trden. Brez dvoma se bo Slovenska knjiga ob dopolnjevanju gladila od vseh strani, da jo bo mogoče čez nekaj let posneti, očiščeno in izpopolnjeno z dodatki, v delo, ki nam bo lahko samo v ponos.

Cene Kranjc.

Ocene.

Aleš Ušeničnik, *Izbrani spisi*, Ljubljana, Jugoslovanska knjigarna; I. zv. 1939, str. 320; II. zv. 1940, str. 306; III. zv. 1940, str. 319.

Po več ko petinštiridesetih letih pisateljevanja je Aleš Ušeničnik na pobudo Jugoslovanske tiskarne in knjigarne začel urejevati in izdajati svoje filozofsko-teološke spise, ki jih je priobčeval v Rimskem Katoliku, Voditelju v bogoslov. vedah, Katol. Obzorniku, Času, Bogoslovnem Vestniku in raznih Zbornikih. Izbor je zamišljen v šestih zvezkih. Trije so do sedaj že izšli.

Prvi zvezek obsega tri poglavja: vera, nravnost in kultura. Pod poglavjem Vera obravnava v raznih člankih »psihologijo modernega bogoneznanja« (Analiza nevere, iz KO 1906), raziskuje vzroke modernega brezverstva, ki navaja zase kot pretvezo vedno le navidezne »Ovire v Cerkvi« (iz KO 1904), n. pr. površnost pridige, oblastnost duhovnikov, mehanizem, konservativnost, politični katolicizem, vmešavanje duhovnikov v politiko, a pravi vzrok nevere je v modernem duhu, to je Kantov duh agnosticizma, ki zavrača možnost znanstvene metafizike, in duh človekove avtonomnosti, ki ne priznava božjega gospostva nad seboj. Posebej se bavi s »herezijo vseh herezij«, z »Modernizmom« (iz Casa 1907), ki vključuje poleg agnosticizma zlasti še idejo »religioznega evolucionizma«. V naslednjih razpravah govori podrobneje o »Krivdi na poti vere in nevere« (KO 1904). Glavno krivdo najde v zanemarjanju verske izobrazbe, nenravnem življenju in napuhu duha, a zadnji vzrok nevere je iskati vendarle v volji, ne v umu, ker je od volje odvisno, ali človek hoče sodelovati z milostjo, ki je poleg uma in volje tretji činitelj vere. Razprava »Iz psihologije milosti« (BV 1922) spada s svojimi primeri iz živ-

ljenja svetnikov med najzanimivejše v celem prvem zvezku. V razpravi »Stara in nova pota k resnici« (KO 1904) govori o stari ali klasični in o novi psihološki apologetiki, ki se v nasprotju do stare predvsem ozira na zahteve izkustva in zgodovine, srca in življenja. Tudi tu svari Ušeničnik pred pretiravanji, ki morejo dovesti duhove v modernizem. Med te razprave, ki tvorijo nekako logično celoto, spada manj skladno razprava »Poganske sestavine v krščanstvu« (iz KO 1900 in 1901), dočim zadnje tri: Cerkev in naša doba (Čas 1913), kjer poudarja neizogibno potrebo cerkvene avtoritete v verskem in nravnem oziru; Božji in človeški element v Cerkvi (KO 1900) in Extra Ecclesiam nulla salus (VBV 1898) tvorijo zopet lepo miselno celoto, ki je obenem nadaljevanje in zaključek prejšnjih razprav. Tu je lepo izvedena misel o božje-človeškem elementu, ki ga moramo videti v Cerkvi poleg božjega in človeškega in morda bi bila ta misel še bolj izvedena, ako bi ga dosledno izvajal iz dejstva in pojma Učlovečenja ali Inkarnacije, ker le po njej nam je dan v Cerkvi tudi »božje-človeški« element. Poglavje »Nrvnost« začenja z razpravo »Temne globine« (Čas 1930—1), ki je z znanstvenim aparatom opremljena izšla tudi v nemščini v Zborniku Philosophia perennis (Festgabe Jos. Geyser zum 60. Geburtstag 1930 I—II); v njej podaja tomistično jedro resnice, ki tiči v Freudovi psihoanalitični teoriji podzavesti. Razprava »Morala in religija« (KO 1906) govori o moderni etiki brez Boga, »Morala Svobodne misli«, Čas 1910) pa o morali brez Boga, ki jo je list Svobodna Misel širil med Slovenci. Kot neke vrste ilustracija teh liberalnih in anarhističnih teženj mu služi »Machiavellizem« (KO 1898). Razprava »Pozkus nove moderne etike« (Čas 1907) predstavlja Fr. Paulsena s klicem: »Proč od Kanta«, ki pa je s svojim evolucionističnim monizmom obenem sam nov dokaz tragike modernega človeka. V razpravi »Krščanska etika in narava« (Čas 1914) zagovarja krščansko etiko proti očitkom modernih (knjižica radikalne mladine: Iz naroda za narod), češ da je nenaravna, ker črpa svoje zapovedi iz božjega razodetja. V tretjem poglavju ponatiskuje nekatere svoje razprave iz področja kulturne filozofije: Kultura (iz KO 1902), Vera in kultura (KO 1900), Pomisleki zoper krščanski kulturni princip (Čas 1914), Za krščansko kulturo (Čas 1914), Katoličani in kultura (Čas 1928—9). Te razprave o kulturi in krščanstvu spadajo gotovo med najaktualnejše v celem prvem zvezku, saj pri nas slična vprašanja zadobivajo vedno večjo ostrino in zato smo Ušeničniku posebej hvaležni prav za to poglavje. Pojemovne ločitve med »kulturo« in »civilizacijo«, ki je pri nas že precej udomačena, Ušeničnik ne odobrava, temveč daje prednost delitvi med »tvarno« in »duhovno« kulturo (249), postavlja relativno avtonomnost posameznih kulturnih vrednot, katolicizem pa kot najvišji princip napredka proti pomislekom, da morda »onostransko usmerjeno krščanstvo ne more biti prijazno kulturi«, zavzema se za pokristjanjenje kulture, za kar je potrebno, da se katoličani aktivneje udeležujemo tudi svetnega kulturnega dela. Zaključuje z Berdjajevo mislijo, da je nevtralna kultura v modernem času vedno manj možna. Če bomo bežali pred svetom in zanemarjali stvariteljsko delo v svetu, »bomo le prepustili usodo sveta in človeštva Antikristu« (319).

Drugi zvezek je zopet razdeljen v tri poglavja. Prvo obsega Naš čas in naše krščanstvo. Razprave Naš čas (Čas 1907), Pozitivizem — veliko zlo naše dobe (Čas 1911), Zoper pozitivizem (iz Časa 1912) se vse obračajo zoper materializem in naturalizem modernega časa. Posebno

zanimiv je odstavek, kjer govori o refleksu pozitivizma s svojim mišljenjem in metodami na katoličane. Svojevrsten je Dekalog v slovstvu in politiki naše dobe, ki spada v prva leta Ušeničnikovega pisateljstva (RK 1896). Članki: Naše krščanstvo (Čas 1933), Novo življenje (Čas 1924—5), Razvoj religije (Čas 1927—8), Življenje in forme (Čas 1927—8) in O religioznosti in religiozni vzgoji (Čas 1935—6) pa se nanašajo na slovensko mladinsko gibanje ali križarstvo. V zadnjem polemizira z dr. St. Gogalom. Pri dr. Gogali vidi Ušeničnik netočnost ali nejasnost predvsem v treh pojmi: versko izobraževanje, ki ga G. podcenjuje, avtoritativno navajanje in religiozno doživljanje. Glede poslednjega U. sicer Gogali priznava, da ni modernist, da pa se tej usodni zmoti modernizma »nevarno bliža«, ker preveč poudarja doživetje in versko izkustvo. Ušeničnik v svoji nepristranski filozofski objektivnosti v drobnem tisku priznava pozitivne vrednote tudi križarstvu, dasi ima do njega od vsega začetka nekoliko rezervirano in zaskrbljeno stališče. Njegov članek Življenje in forme je pa tako dovršeno vsestransko in globoko zasnovan, da ga pač more sprejeti vsak križar, tudi če je bil še tak nasprotnik »form« in zagovornik »življenja« ali vitalnosti; njegova filozofija simbolizma, ki jo tu razvija, spada med najlepše, kar moremo o tem vprašanju dobiti v roke. Ušeničnik priznava, da je mladinstvo med Slovence prineslo »res mnogo novega življenja«, odpor proti materializmu in formalizmu, teženje po ponotranjenju verskega življenja, evharistično, liturgično gibanje itd. A nekaterim (n. pr. dr. Al. Zupanu, gl. Revija Ka I 78!) Ušeničnik, ki nam je vsem avtoriteta v svetovno nazorskih vprašanjih, tokrat ne govori »zgodovinske resnice«. Razprava Pesimizem ali optimizem? (Čas 1931—2) zavrača Spenglerjevo pesimistično življenjsko filozofijo, ki nasprotuje krščanskemu optimizmu in idealizmu. Zato naslednja razprava razvija in dopolnjuje »Krščanski idealizem« (Čas 1913), kakor ga je Mahnič začrtal v RK. Drugo poglavje nosi naslov: Misel, volja in dejanje. Razprava »Moč idej« (iz Časa 1929—30.) podaja psihologijo idej, ki jo ponazoruje anti-teza med sv. Ignacijem in Leninom. Razprava »Filozofija dejanja« (Čas 1912) je načelnega značaja, v njej postavlja avtor primat idej pred voljo in dejanjem, a povod tej razpravi je dal dr. Krek, ki je na Ušeničnikov izbor Mahničevih spisov: Več luči, zamahnil z roko, rekoč: Več dela! Danes bi pod tem naslovom kajpada razumeli nekaj čisto drugega, namreč neke vrste eksistencialno filozofijo. Razprava O vzgoji volje (Čas 1912) govori o moderni slabosti volje, njenih vzrokih in odpomočkih, modernim teorijam (Levy in Payot) nasproti postavlja metodo sv. Ignacija Lojolskega (Exercitia spiritualia), ugotavlja sličnost v ciljih in metodi, a zliko pa v fundamentu: pri Ignaciju Bog, ki ga moderni nimajo. V tretjem poglavju obravnava Umetnost. Na podlagi dopisovanja Emilije Ringseis z Albanom Stolzom nam podaja neke vrste esej o »Večnostnem pomenu umetnosti« (Čas 1916). Razprave Umetnik in npravna odgovornost (Čas 1916), Umetnost in npravnost (Naša pot II) in Umetnost in kritika (Čas 1911) obravnavajo vprašanje, ali more biti tudi nenravni predmet sam na sebi umetnina ali ne, in kakšno stališče naj zavzema v teh vprašanjih umetnostni kritik. Zanimivo je pri tem, da Ušeničnik v razpravah zagovarja (Mahničevo) tezo: kar je nenravno, samo po sebi ne more biti predmet pravi umetnosti, da pa ob koncu kot »urednik« svojih spisov to tezo popravi. (V Besedi za uvod k prvemu zvezku primerja te popravke z Avguštinovimi Retractationes).

Tu pravi, da se mu njegovi in Mahničevi dosedANJI dokazi ne zdijo več dokazni, zato sedaj ne izključuje več možnosti, da je kakšna umetnina estetsko prava mojstrovina, da si je etično slaba. Iz tega sledi, da moramo umetnost presojati predvsem po obliki, po načinu, kako, ne pa po vsebini ali tem, kaj nam umetnine predstavljajo ali oblikujejo.

Tretji zvezek se bavi izključno s filozofskimi vprašanji in je zato za filozofa najzanimivejši. Prvo poglavje: »Filozofi in njih misli« začena s še neobjavljeno razpravo »Platon in idealizem«, ki spada med najtemeljitejše Ušeničnikove razprave sploh, opremljena je z obširnim znanstvenim aparatom, dela neposredno na podlagi virov samih in je kot taka naravnost vzor filozofsko-zgodovinske študije. Sledi ji razprava »Platon o nesmrtnosti duše«, ki je izšla v Času (1929—30) kot poročilo o Sovretovem prevodu. V razpravi »Sv. Avguštin in njegova pot k Bogu« (Čas 1930—1) podaja Avguštinov razvoj preko maniheizma, skepticizma in platonizma do krščanstva, zlasti pa njegove dokaze za bivanje božje, med katerimi je dokaz iz idej »najbolj svojski«; Avguštinovo sorodnost s Platonom in poznejšim Descartesom (Cogito ergo sum), razliko do Tomaža Akv., kot dodatek pa še nekaj misli o Avguštinovi spoznavni teoriji, kateri se je v razpravi zaradi njene problematike namenoma izognil. V tej razpravi je zlasti obširno upoštevana tudi literatura, ki je ob 1500-letni obletnici Avguštinove smrti posebno narasla. Tomažu Akvinčanu sta posvečeni dve razpravi. Prva: »Sv. Tomaž Akv. in naša doba« je posebno aktualna (Čas 1924). Tu si zastavlja vprašanje: »Ali je tudi še za Kantom mogoč Tomaž Akvinski?« (63) Odgovor je nekako v sledečem. Ker je po Kantu v filozofiji nastala anarhija in skepsa, zato velja danes klic: nazaj pred Kanta, t. j. nazaj k Tomažu Akv., k njegovi metafiziki, a obenem s Tomažem naprej. »Kakor se je sv. Tomaž postavil v sredino svojega časa in iz te sredine zajemal vprašanja, ki jih je bilo treba pred vsem reševati, tako bodo morali pravi učenci sv. Tomaža spoznavati duševno življenje našega časa, da bo njih filozofija večna po idejah (philosophia perennis), a sodobna po problemih in odgovorih (80)«. V teh besedah je Ušeničnik zajel ideal tomistične filozofije in reči moramo, da je Ušeničnik v tem nehote podal svojo filozofsko izpoved, ki jo je v teku svojega polstoletnega filozofskega delovanja pri nas Slovencih res tudi v polni meri uresničeval. Razprava »Sv. Tomaž Akv. in večno stvarjenje« (VBV 1915) odpira (proti prof. dr. Pavlici) zanimivo kontroverzno: ali morejo biti ustvarjena bitja večna ali ne. Tomaž pravi, da v pojmu večnosti ustvarjenih bitij ne moremo direktno odkriti protislovja, Ušeničnik, ki se s tem vprašanjem bavi tudi v svojem Uvodu v filoz. II 376 sl., prav poudarja, da se v tem Tomaževem stališču kaže njegova izredna znanstvena resnoba, ki mu ni dopuščala, da bi sprejel nekaj kot dokaz naše vere, kar nima prave dokazne moči in kar more brezvercu služiti le v posmeh. Škoda, da Ušeničnik ni upošteval tudi dokazov, ki jih v prilogi Tomaževega stališča prinaša višja matematika, ker je znano, da se prav sodobni matematiki rogajo dokazom za protislovnost večnega sveta. Iz zbornika Dante (izd. dr. Al. Res, Ljubljana 1921) je ponatisnjena tudi razprava Dante in filozofija. Razprava René Descartes, »oče moderne filozofije« (Čas 1936—7, za tristoletnico njegovega dela o metodi, ima uvodoma očitno tiskovno napako, namesto letnice 1936 mora stati 1937. V tej razpravi Ušeničnik poleg negativnih strani Descartesove filozofije poudarja zlasti tudi pozitivne. V spoznavnoteoretičnem izhodišču Descar-

tesove filozofije (Cogito ergo sum) vidi pozitivno osnovo vse moderne filozofije, s čimer se Ušeničnik precej loči od velikega dela novih sholastikov, ki kakor n. pr. J. Maritain na celi črti odklanjajo Descartesa kot prvega povzročitelja malone vseh zmot v moderni filozofiji. Razpravo o tej Descartesovi metodi je napisal Ušeničnik tudi v zborniku milanske kat. univerze (Cartesio, Milano 1937) pod naslovom: De methodo Cartesianiana. Zadnja razprava v tem poglavju je: Dr. A. Mahnič kot filozof (Čas 1921). Ušeničnik se kaže v tej razpravi kot zvest Mahničev učenec v poudarku krščanskega idealizma in jasnosti načel. Vendar pri vsem tem ohrani kritično stališče do svojega vzornika; z objektivno doslednostjo poudari poleg nevenljivih zaslug tudi nedostatke na njegovem delu: preostra logika je v Mahniču včasih zatopila psihologa (129), njegova borba zoper liberalizem je bila včasih pretirana. »Ta logika je v tisti dobi marsikoga napravila za liberalca, ki ni bil še liberalec, temveč le bolj ali manj grešen kristjan. Mislimo, da tega nihče več ne taji« (130). Enako ugotavlja enostranost Mahničeve »absolutne logike« v »uporabi na politiko«, pretirane zahteve in krivične sodbe o umetnosti in umetnikih (Gregorčič), zgodovini itd. Vse to Ušeničnik pribije s filozofsko mirnostjo in brezobzirnostjo, ki si jo na Mahniču brez nespোরazumljenja pred javnostjo lahko dovoli pač samo on, ker se pri vsem tem izrecno zaveda, da s tem »čevljarček« Michelangelove veličine ne bo zmanjšal (134). Drugo poglavje je posvečeno »filozofskim problemom«, ki obsegajo predvsem spoznavno teorijo in kozmološko-biološko področje. Razprave: O zadnji osnovi naše izvestnosti (v lat. v Acta Pont. Acad. R. S. Thomae Aqu. vol. III pod naslovom: De reflexione completa in qua intima videtur esse ratio certitudinis), Realizem in skepticizem (Čas 1922), Hipoteze in veda (Čas 1907) in O spoznatnosti vnanjega sveta (lat. v Acta Pont. Acad. R. S. Th. A., vol. V, 1938, pod naslovom: De cognoscibilitate mundi externi). Te razprave, katerih misli razvija tudi v prvem delu svojega Uvoda v fil., spadajo med tiste spise, v katerih razodeva Ušeničnik svojo največjo filozofsko samoniklost. Tu hodi tudi kot tomist svoja pota. V tej svoji spoznavni teoriji postavlja kot temelj izvestnosti popolno refleksijo in tezo o neposrednem in naravnostnem zaznavanju vnanjega sveta. Njegovi ugovori zoper subjektivnost sekundarnih lastnosti so tehtni, vendar zaenkrat še moderni misleci v njih ne najdejo zadostne prepričevalnosti. Zelo dobre, obširne in zanimive so tudi njegove biološko-kozmološke razprave: O bistvu življenja (Čas 1914), O monizmu (Čas 1913), Evolucionizem (Čas 1907), O descendenci (iz KO 1902, 1904), O pračloveku (Čas 1931—32). Škoda je samo, da ni upošteval tudi najnovejših izkopenin iz l. 1932-36. Biološke razprave, ki se opirajo na rezultate pozitivnih ved, tekom desetih let naravnost zastare, ako jih ne dopolnimo z novejšimi avtorji in njihovimi izsledki. Tretje poglavje tvorijo »svetozori« in sicer nam je predočen: Energetik Ivan Žmavc (Čas 1907), Geolog Ferd. Seidl (Čas 1912), Tehnik Milan Vidmar (Čas 1935—6), Zdravnik Franc Derganc (Čas 1935—6) in Moderen filozof Fr. Veber (Čas 1929, 1933—4). Docela pozitivno stališče zavzema samo do Vebra, ki je krščanskemu svetovnemu nazoru tudi najbližji, dočim je nasproti drugim precej odklonilen, do Seidla naravnost rezek: facit indignatio versus, pravi sam (277). Proti Vidmarjevi filozofiji golega naključja in popolnega indeterminizma bi danes lahko postavili zbirko razprav, izdanih v posebni knjigi: Die Natur das Wunder Gottes (izd. E. Dennert, Berlin, 1939), v kateri

imajo svoje razprave kot doprinos k naslovni tezi knjige n. pr. tudi Max Planck, W. Heisenberg i. dr., na katere se Milan Vidmar v svojem pogledu na svet tako pogosto sklicuje.

Glavne odlike Ušeničnikovih spisov so: univerzalna razgledanost, pristna tomistična jasnost v mišljenju, naravnost klasično lepa slovenščina in izrazit čut za pravo cerkveno mišljenje. Njegovo stališče je vedno tuta via!

Že v teh prvih zvezkih nam razodeva naravnost enciklopedično znanje. Marsikdo, ki je Ušeničnika poznal predvsem le kot filozofa, je poln občudovanja ob njegovih Izbranih spisih, ki obsegajo malone vsa področja duhovnih in naravoslovnih znanosti. Skoraj pol stoletja je stal na braniku katoliške miselnosti med Slovenci, na vsako novo strujo med nami je reagiral, opredelil njeno razmerje do katolicizma, svaril pred nevarnostmi in si tako tekom časa kot katoliški ideolog pridobil naravnost neoporečno avtoriteto med nami. Zato nam njegovi Izbrani spisi predstavljajo dragoceno posredovanje znanosti in kulturnih tokov iz polpretekle dobe, ki je sedanji generaciji že v marsičem nekoliko tuja in nepoznana. Zaradi tega je tudi razumljivo, da vse razprave niso enako aktualne, a tudi tiste, ki človeka puste nekako hladnega, ker diha iz njih že odmirajoča polpreteklost, so nam kot doprinos k celotni sliki našega največjega katoliškega misleca dragocene. Ker jih sam ureja, pri tem celo dopolnjuje in popravlja svoje nekdajše spise, zato je škoda, da tudi tega nedostatka ni odpravil. Tako bi z malim trudom izginili anahronizmi, ki čitatelja motijo: n. pr. ako kot glasnika idealizma »našega časa« navaja Euckena in Paulsena (II, 10), ako vrsto sodobnih mislecev, ki se zopet povračajo k metafiziki, zaključuje z G. Spickerjem (leta 1898), ali ko govori v sedanjiku o preganjanju katoličanov v Franciji (I), o »Svobodni Misli« na Slovenskem, o politiki nemškega Centruma, o slovenskih Orlih itd., ali če se zgraža nad pornografijo nekaterih Trdinovih bajk, dočim o sodobnih slovenskih pornografskih leposlovnih knjigah niti bežne opombe ne napravi in slično. Mlajši rod bo nekoliko odtujevalo tudi prevladovanje nemškega kulturnega ozračja, v katerem se zlasti starejše razprave nehote gibljejo s svojimi zgodovinskimi, leposlovnimi in drugimi reminiscencami, imeni itd. Razlika med starejšimi in novejšimi njegovimi razpravami se kaže tudi v slogu: spočetka je mnogo bolj »dinamičen«, zanešen, oster in brezobziren v sodbi, tako da čuti sedaj kot urednik samega sebe potrebo po omiljenju raznih izrazov (n. pr. I, 98), kar razodeva zopet le njegovo skromnost in tankočutnost v razmerju do sočloveka in do bitne hierarhije.

Škoda je tudi, da Ušeničnik ni tega svojega ogromnega filozofsko-teološkega znanja združil v enotni sistem, tako bi iz že obdelanega materiala nastala monumentalna apologija krščanstva, ki jo Slovenci tako krvavo pogrešamo; in prav Ušeničnik bi bil najbolj poklican, da bi nam postal slovenski Hettinger, ko vendar tega kot mislec in filozof po svoji produktivnosti celo prekaša.

Dr. A. Trstenjak.

Sveto pismo Stare zaveze. Prvi del: Pet Mojzesovih knjig in Jozuetova knjiga. Z odobrenjem škofa lavantinskega priredil dr. Matija Slavič, profesor biblijskega študija SZ na teol. fakulteti ljubljanske univerze. V Celju 1939. Založila Družba sv. Mohorja v Celju.

Potem ko smo dobili nov slovenski prevod sv. pisma Nove zaveze in sicer kar v dveh priročnih izdajah, se je začel polagoma uresničevati

načrt novega prevoda svetopisemskih knjig Stare zaveze. Profesor Slavič je prevedel pet Mojzesovih knjig in Jozuetovo knjigo. Mohorjeva družba, ki si je že nekdanj z izdanjem Zgodb pridobila v tem pogledu velike zasluge, je knjigo izdala in okusno opremila. Za »Čas« ne bomo iskali strokovnjaških ocen o tej knjigi. Vemo, da je prevod s tisto veliko in spoštljivo skrbnostjo narejen, kakor ga knjiga vseh knjig zahteva. Pripomnimo ob tem knjižnem dogodku le to: Sv. pismo je veliko premalo razširjeno med slovenskim ljudstvom, še manj pa se bere. Zato je tu zelo potrebno in hvaležno delo za organizacije in člane Katoliške akcije: širiti te svete knjige pred vsemi drugimi in zbuhati potrebo in željo po branju in premišljevanju.

J. F.

Dr. Franjo Šanc, D. J. **Providnost božja**. Knjižnica »života«. Niz III. knjiga II. Zagreb 1939. Str. 351, 8°. Cena 40, po pošti 43,50 din.

Za resnicami o stvarjenju in ohranjanju sveta ter o sodelovanju Boga v dejavnosti stvari je nauk o božji previdnosti osnovne važnosti za razmerje med stvarstvom ter posebej človekom in Bogom. Saj nam ta nauk označuje to razmerje z ene strani kot vodstvo, ki z neskončno modrostjo in svobodno dobroto do najnezatnejše biti ureja in vodi vse k najvišjemu namenu, po drugi strani pa kot otroško zaupanje, s katerim se človek svobodno izroča Bogu tudi v človeško najbolj neodgonetnih razmerah, težavah in navalu zla. Ni vedno lahko verniku prodreti z živim spoznanjem v bistvo božje previdnosti, marsikdo si jo misli le preveč kot čudežno reševalko iz različnih osebnih ali splošnih zmed in pomočnico za slučaje, v katerih si človek sam ne more pomagati. Čeprav nas taki posegi božje previdnosti morajo prav posebno potrjevati o božji skrbi in ljubezni do nas, pa vendar delovanje božje previdnosti vseobsežno in splošno ureja in vodi vse delovanje stvarstva in posebej človeka k najvišjemu, končnemu smotru vsega stvarstva.

Posebej pa je potrebna močna vera in pravilno, globoko spoznanje resnice o božji previdnosti danes iz dveh razlogov. Brezbožnost, nasilje, laž, hinavščina, cinizem skušajo, obdani z materialno močjo in oblastjo, uničiti vse vrednote, ki jih je človeštvo, posebno krščanstvo sveto spoštovalo. Brezdana moralnega in fizičnega zla požirajo človeštvo. A pri vsem tem pa se še v nekaterih ideologijah ponavlja ime Boga in božje previdnosti kakor oponašanje in spakovanje satana, ki bi rad igral vlogo Boga, in skuša uveljaviti geslo: eritis sicut dii, kakor bogova bosta; zasmehuje vse, ki se zanašajo na pravega Boga in njegovo previdnost: Kje je vaš Bog? Imenujejo pogosto ime božje, mislijo pa na »močnega, junaškega boga v naravi, boga v lastnem ljudstvu, boga v lastni usodi, v lastni krvi.« Govorijo o božiču, a mislijo »na rojstvo svojega odrešenika: duha junaštva in svobode svojega ljudstva«; praznujejo veliko noč, a le kot simbol »večnega obnavljanja svojega ljudstva«.

S temi mislimi hočem poudariti potrebo močne vere in globokega vmišljenja v resnico o božji previdnosti. Obenem pa sem s tem označil tudi aktualnost lepe knjige p. dr. Fr. Šanca o božji previdnosti, kakor so to resnico po razodetju učili in razlagali cerkveni očetje in krščanski pisatelji v prvih osmih stoletjih, torej v dobi, ko se je človeštvo tudi premetavalo v hudih stiskah in je krščanski rod mnogo trpljenja užil.

Pisatelja poznamo že iz njegove knjige »Stvoritelj svijeta« (gl. Čas XXXI., 1936/37, str. 227). V pričujoči knjigi pa je zbral, prevedel, kronološko uredil in med seboj povezal nauke in razlage 21 grških in 18 latin-

skih cerkvenih pisateljev o božji previdnosti. V Uvodu (17—35) govori o aktualnosti vprašanja, posebno v naših časih, in o pogojih, ob katerih moremo in moramo priznati resnično božjo previdnost. Ti pogoji so: če je Bog, če vse ve, če določa vsakemu bitju namen in ga vodi k njemu, če sta božja in ustvarjena volja svobodni in Bog ne sili, marveč upošteva svobodo človeka, če je Bog vsemogočen in večern, če je naša duša neumrjoča. Med cerkvenimi očeti, katerih nauk nato obravnava (39—304) zavzema odlično mesto sv. Avguštin (185—236). Njegov nauk pisatelj obravnava s posebno skrbjo in natančnostjo. V zadnjem poglavju (304—338) »sistematično in kritično« pregleda ves nauk po pogojih, ki jih je v uvodu razložil.

Knjigo prav toplo priporočam tudi slovenski inteligenci. Dati ji more mnogo poguma in zaupanja za izvrševanje njene katoliške in slovenske naloge tudi v teh razrvanih in negotovih časih. Fabijan.

VI. Congressus internationalis Christi Regis. — VI. mednarodni kongres Kristusa Kralja. Ljubljana 25. do 30. VII. 1939. Uredila Ivan Martelanc in Josip Premrov. Ljubljana 1940. Izdal odbor za VI mednarodni kongres Kristusa Kralja. Založil Skofijski ordinariat v Ljubljani. Cena: broš. izvod 40, v platno vezan 55 din.

Slovesni pa obenem otožni spomini navdajajo človeka, ko lista po tem poročilu o VI. mednarodnem kongresu Kristusa Kralja. Še eno leto ni minulo od veličastnih dni, v katerih so zastopniki toliko narodov v Ljubljani prisegli zvestobo Kristusu Kralju, delali skupne načrte za razširjanje in utrditev njegovega kraljestva in se prešinjeni po tej ideji utrjevali v medsebojnem bratstvu. Danes so mnogi izmed teh narodov že postali strašna žrtev kraljestvu Kristusovemu sovražnih idej in nasilnih gibanj ter tonejo v morju krvi, bridkosti in trpljenja. Ta veličastna ideja vesoljnega Kristusovega kraljevanja je morala onemeti, se zapreti v njihova srca. Prepričani pa smo, da ne bo umrla, marveč jim prav v dnevih najhujše preizkušnje vzbujala in krepila upanje na vstajenje in zmago.

Poročilo opisuje najprej potek vseh kongresnih prireditev, nato pa prinaša v slovenskem prevodu govore na splošnih kongresnih zborovanjih in pri slovenskem zborovanju ter objavlja resolucije. Med tekstom je veliko lepih slik, ki bodo pomagale podoživljati dogodke. Tudi zunanja oprema (VI. Gajšek) je slovesna.

Knjiga ni samo spomin. Posebno govori naj bodo katoliškim Slovincem predmet študija in razmišljanja. Zelo potrebno nam je spoznavati in prisvajati si tudi duha, ki je preveval večino teh govorov, apostolskega duha resničnega pridobivanja edino za Kristusa, duha prežetega ljubezni do Kristusa in do človeka. J. F.

Opči šematizam Katoličke crkve u Jugoslaviji. Prema mandatu preč. Episkopata Jugoslavije izradio dr. Krunoslav Draganović. Izdanje Akademije »Regina Apostolorum«. Sarajevo 1939.

Knjiga obsega na 615 straneh vse najvažnejše podatke o organizaciji katoliške cerkve v Jugoslaviji: o škofijah, župnijah, redovnih ustanovah, katoliških in nabožnih društvih, prav tako tudi podatke o duhovnikih, redovnikih in redovnicah. Kar vsaka škofija za svoje področje večkrat sestavi in izda, je tu združeno v eni knjigi za vso Jugoslavijo. Gotovo podatki o kleru po župnijah in samostanih zaradi premestitev ali smrti kmalu zastarajo, a zato pa ohrani trajni pomen imenik na koncu

knjige. Na koncu knjige je tudi seznam katoliškega časopisja po škofijah in pa statistične tabele o velikosti škofij in številu prebivalstva, razdeljenega po veroizpovedi, dalje pregled cerkvenih ustanov in klera ter moških in ženskih redov in kongregacij.

Marsikomu, tudi laiku, je ta šematizem za različne namene zelo dobrodošel. J. F.

Malo opravilo na čast blaženi Devici Mariji. Oskrbela kongregacija šolskih sester III. reda sv. Frančiška Kristusa Kralja v Mariboru. Priredil dr. Fr. Kimovec. Založila Družba sv. Mohorja v Celju 1940. Druga izdaja.

Podobno kakor opravljajo svetni in redovni duhovniki svoj veliki oficij (opravilo), tako opravljajo posebno nekatere redovnice »malo opravilo«; zaradi večjega razumevanja se lahko opravlja celo v domačem jeziku. Zato so si šolske sestre že leta 1936 v Kimovčevi priredbi oskrbele slovenski prevod »malega opravila« in »opravila za rajne«; oboje je zdaj v eni knjižici doživelo že 2. izdajo. Knjižica je sicer mišljena predvsem kot redovni molitvenik, a more prav tako uspešno služiti tudi liturgično vzgojenemu laiku kot dober vademecum, lahko bi rekli — laični brevir. Sočnost Kimovčevega jezika je znana že od drugod; zato knjižica zasluzi pozornost tudi zaradi svoje oblikovne vrednosti. J. O.

Dr. Franc Sturm: Francosko-slovenski slovar.

Že dolgo časa se je pri nas kazala potreba po obširnejšem slovarju francoskega jezika, ki ga dana danes domala vsa mlajša generacija našega razumništva. Vedeli smo, da ga pripravlja mož, ki je za to najbolj poklican, dr. Franc Sturm, profesor romanistike na naši univerzi, ki nam je poleg podrobnih študij iz področja romanistike že dal prvo obširno slovnico frahcoskega jezika, prve učbenike za srednje šole in več pomembnih prevodov. Toda težave z izdajo Wiesthalerjevega latinskega slovarja so nam nekoliko podirale upanje, da bi to važno delo kmalu zagledalo beli dan. Danes pa imamo pred seboj že tri snopiče; slovar je naletel na tako ugoden odziv, da mu je uspeh popolnoma zagotovljen.

Avtor je v uvodu omenil stvarne razloge, ki terjajo, da stopi na naš knjižni trg obširen francoski slovar. Med temi je zlasti težnja, da se kulturno osamosvojimo, ki ji je ustanovitev univerze dala pravi polet. Narodna univerza brez primerne zaloge delovnih pripomočkov ni mogoča. Stiki s francoskim kulturnim območjem in znanje francoskega jezika sta po osvobojenju zelo napredovala, zato je slovar danes tudi splošna potreba. Avtor je zelo umestno poudaril, da vprašanj te vrste ne smemo gledati skozi naočnike politike. Francoščina nam bodi eno izmed oken v svet, poleg drugih, da ne bomo navezani samo na nemško lino, kakor smo bili včasih. Tudi če bi bila usoda Francije zelo temna, nam to okno odpira tako široko obzorje, da ga brez škode ne bi mogli pogrešati. Zdi se mi prav, če dostavim, da to velja za katoliško usmerjenega izbraženca še posebej, saj je ta velika kultura, ki je že dolgo vodilna, kljub vsemu zunanjemu videzu, po osnovah in tudi po večini svojih vrhov ne le krščanska, ampak tudi katoliška.

Po uvodnih besedah nam je avtor razložil glavne smernice, ki se jih je držal, ko je slovar sestavljal. Upoštevati je moral celo vrsto činiteljev, ki jih sestavljalec podobnega slovarja pri večjem narodu ne čuti tako živo.

Najvažnejše vprašanje, ki ga je spremljalo brez prestanka pri vsem delu, je bilo vprašanje, kaj naj sprejme in kaj naj opusti, da slovar ne bo

ne preobširen za našega kupovalca, ki je že itak precej občutljivega žepa, ne pretesen za porabnika, ki bo od slovarja izredno veliko zahteval, ker še dolgo ne bo imel pri rokah strokovnih slovarjev ter se bo za najrazličnejšo drobnjavo zatekal k Šturmu. Kdor bo slovar rabil, bo moral upoštevati, da je bilo za sestavljalca važno vodilo, da tak slovar ni za začetnika, kakor avtor mimogrede sam poudarja. Tudi tega namena nima, da bil le obširen šolski slovar, kakor je na primer šolska izdaja Sachs-Villattovega slovarja. Po drugi plati pa je sestavljalcev moral upoštevati dejstvo, da so naše razmere drugačne kakor pri kakem velikem narodu in da moramo gledati, da s takimi redkimi deli zamašimo čim več lukenj.

Oglejmo si najprej izbor besednega zaklada. Avtor pravi v uvodu, da je upošteval predvsem besedni zaklad splošne rabe, ne da bi zanemaril važnejše strokovne izraze in pa argot, ki je pogovorni in književni francoščini poglavitni pomlajevalni vir. Izmed strokovnih izrazov je sprejemal zlasti tiste, ki imajo pristno francosko obliko, kar čisto zadostuje. Edino ti namreč res žive v jeziku. Lastna in krajevna imena spadajo predvsem v leksikon, zato jih je avtor po pravici skrčil na najpotrebnejše. Seveda ne bo vsak istih misli, katera so najpotrebnejša. Mislim, da bo večina porabnikov iskala po slovarju imena zaradi izgovora. Podatki, ki jih more tak slovar prinesiti, so itak zelo skromni. Zato bi bilo treba, da pridejo v slovar tudi taka imena, ki bi po stvarnem pomenu morda lahko izostala, če imajo kako posebnost v izgovoru.

Menim, da avtor pri besednem izboru ni hotel slovarja utesnjevati. Sturmov besedni zaklad se na mnogih mestih skoro ujema z velikim Laroussom XX. stol., če seveda izvzamemo redke in zgolj strokovne termine in pa imena. Na vseh mestih, ki sem jih primerjal, sem našel več besed pri Šturmu kakor pri Sachs-Villattu v Langenscheidtovi šolski izdaji. Pa je že ta kar dober slovar, ki te ne bo pustil tako hitro na cedilu. Veliki Sachs-Villattov slovar ima res včasih kako besedo več, vendar ima včasih tudi katero manj. Tudi Hatzfeld-Darmesteter nima vseh, ki jih ima Sturm, čeprav ima tu in tam katero, ki je Sturm nima. Pripomniti pa je treba, da spadajo vse te besede, ki jih ta slovar ima, oni tam pa ne, v mejni pas med splošnimi in specialnimi slovarji, kjer je vedno težko soditi, kaj naj še pride v splošni slovar in kaj v specialnega. N. pr. besede: ABOTEAU = rečna pregrada, ki je ni ne v velikem Sachs-Villattu ne pri Hatzfeld-Darmesteterju. Prav tako ima Sturm ABOUCHOU = neko sukno, ki se izvaža v Malo Azijo in ABOUDJED = arabska abeceda; prvo ima tudi veliki Sachs-Villatte, oni pa ne, druge pa nima ne eden ne drugi. Sturm pa nima n. pr. ABOULIE in ABOULIQUE = brezvoljnost, brez volje, ki ju najdem povsod drugod. Sam zase bi raje videl, da bi Sturm sprejel ABOULIE in ABOULIQUE mesto ABOUCHOU in ABOUDJED, vendar ne bi trdil, da bi bilo s tem ustrezno širšemu krogu rabi-teljev slovarja. Nasprotno, ABOULIE je strokoven izraz, ki bo redko zašel v nestrokovno knjigo. Kdor pa zna grško, si ga bo pa itak znal z lahkoto razložiti.

Avtor sam pravi, da je redno izpuščal pravilne prislove na -ment, razen če imajo poseben pomen. K temu bi pripomnil, da bi tudi marsikateri samostalnik na -ment, ki se ne oddaljuje od glagolskega pomena, mogel brez škode izostati ali pa biti samo naznačen v članku pod glagolskim geslom. Prav isto bi smelo biti pri tistih pridevnikih, ki so zgolj adjektivirani participi preteklega časa. Veseli me, če dobé vse te tvorbe lastne članke, vendar bi se jim raje odrekel, če bi njh mesto dobil sicer redek izraz, ki si ga pa tudi dober poznavalec jezika ne bo znal razložiti, ker je morda iz čisto neznane osnove ali pa se od znane osnove po pomenu preveč oddaljuje. Tako bi n. pr. lahko izostal ABORDÉ poleg ABORDER; Sachs-Villatte in Hatzfeld-Darmesteter ga nimata, Sturm pa v pomenu napaden, zadet kot pridevnik in zadeta, napadena ladja kot samostalnik, kar ima tudi Larousse XX. stol. V tem pomenu je beseda gotovo redka in zelo specialna. Če bi bila omenjena v članku ABORDER, bi zadostovalo. Takih adjektiviranih participov in samostalnikov na -ment, ki jih ima Sturm in Larousse, Sachs-Villatte pa vsaj v posebnem članku ne, sem opazil razmeroma precej.

V člankih, ki sem jih primerjal po drugih slovarjih, sem ugotovil, da imajo večinoma prav toliko in celo več rečenic in izrazov. Pri Sachs-Villattu je veliko

izrazov, za katere bi težko rekel, da so prave stalno rabljene zveze in pomensko samosvoja rekla, ne pa zgolj zgledi rabe, ki je sama po sebi umevna, ali pa morda nekoliko pogostejše figure. Kdor bi hotel registrirati vse to, bi seveda ne prišel nikoli do konca. Tako se n. pr. članek ABONDANCE sklada z velikim Sachs-Villattom docela. Pri ABONDER Sturm nima abonder en, abonder de qch., ima pa abonder de biens, l'argent abonde, ki jih Sachs-Villatte nima. Pri ABONNATAIRE ima Sturm dva pomena, Sachs-Villatte pa samo enega. Pri ABONNEMENT Sturm nima abonnement suspendu; zato pa manjka v Sachs-Villattu prendre un abonnement à un journal, fonds d'abonnement. Pri ABONNER ima Sturm pomen omejiti, ki ga Sachs-Villatte nima, pač pa ima s'abonner avec quelqu'un, ki ga ima Sachs-Villatte. Značilen je članek AIR. Znatno je krajši kakor pri Sachs-Villattu, a tudi preglednejši. Sturm je izpustil vse, kar ni zares rečenica zase. Pri tem pa pod osnovne pomene (I. zrak, II. zunanost, III. napev) ni vtikal rečenic kar po Sachs-Villattu, kar bi bilo vabljivo in tudi opravičljivo, ampak se mi zdi razdelitev pri Sturmju bolj logična, na vsak način pa je dovolj samostojna. Tako dobiš n. pr. rečenico avoir l'air à la danse v Sachs-Villattu pod II., Sturm jo ima pa pod III., kjer jo ima tudi Hatzfeld-Darmesteter in kamor tudi najbolj spada.

Priznati je treba, da je izbira rečenic pri sestavljanju slovarja morda najdelikatnejša zadeva. Beseda je namreč kakor človek; z nekaterimi besedami se dobro razume, do drugih je ravnodušna, s tretjimi se ne more. Pri nas ura bije štiri. Nihče ne bo rekel, da tolče ali celo da tepe štiri, kakor je baje nekoč rekel neki visok gospod nemškega rodu. Res popoln slovar bi moral vse to registrirati. To pa je mogoče v neki meri za mrtve jezike, za žive pa ne, ker si človeški duh sveži izraz z vedno novimi besednimi zvezami, stare pa odmirajo. Ker pa se tisti, ki slovar rabi, tega vedno ne zaveda, tudi Sturmju s kritiko ne bo prizaneseno. Kritika pa mora vedeti, kaj sme zahtevati. Sodim, da je Sturmov izbor smotr in posrečen.

Prevod je skrben in zanesljiv. Kolikor sem mogel ugotoviti, je avtor vedno pregledal definicije posameznih izrazov po samofrancoskih virih, kar je najbolj varna pot. Če bi zgolj prestavljal Sachs-Villatta, bi se mu gotovo primerilo, da bi se tu in tam od navedenih definicij oddaljil. Takih mest pa nisem ugotovil. Videti je tudi, da je pisatelj zelo iskal slovenske izraze. Ne morem reči, da bi preveč koval. Za francosko rečenico redno poišče slovensko rečenico. Pisatelj je pritegnil k delu za slovenske izraze poznavalce najrazličnejših strok in uporabil gradivo, ki je bilo doslej raztreseno po raznih priročnikih, privatnih zapiskih in celo to, kar so posamezniki skušali v svojem delovnem krogu ustvarjati in zbirati, ne da bi zapisovali.

Poleg dobrega prevoda je važna tudi transkripcija. Upam, da bo Sturmova zadovoljila vse, ki bodo slovar rabili. Francoski soglasniki se ne razlikujejo dosti od naših, zato si je moral avtor prirojiti samo znake za samoglasnike. Pri tem se je naslonil na naš domači način transkripcije, ki je preprost in jasen. Zelo posrečeno je rešil vprašanje francoskega polglasnika. Ni zlepa slovarja, kjer bi bila ta sitna zadeva tako preprosto pa tako zadovoljivo urejena. Težavo povzroča dejstvo, da se polglasnik ponekod vedno izgovarja, ponekod izpušča, kadar hoče govoreči dati svoji besedi bolj ali manj ljudsko lice, ponekod pa se sploh ne izgovarja, razen morda če hoče kdo prav afektirano govoriti. Samo naravni ali pa dobro šolani čut pove govorečemu, katere premične polglasnike naj izgovarja in katere naj izpušča, da ne bo čez mero slovesen ne bolj domač, kot je treba. Večina slovarjev porablja samo en znak in se odloči za maksimalni izgovor ali pa za minimalnega. Najslabše je, če se vzame za normo katera izmed vmesnih stopenj. Naš slovar piše tiste polglasnike, ki se redno izgovarjajo z navadnim slovenskim znakom (ə), tam pa, kjer je izgovor poljuben, z apostrofom (').

Morebiti bo kdo pogrešil oznako dolžine samoglasnikov. Res jo imajo mnogi slovarji. Zdi se pa, da njena korist komaj odtehta to, kar izgubi jasnost in preglednost zaradi kompliciranih znakov. Skoraj vedno namreč lahko spoznaš iz zunanjih znakov, ali je zlog zmožen biti dolg ali ne. Pravila za to so preprosta, izjem je malo. Ni pa zlog, ki ga slovar z znaki za dolžino označuje za dolgega, vedno dolg, ko govorimo. Ali ga je treba daljšati ali ne, je odvisno od tega, kakšno mesto beseda zavzema v govornjeni fonetični skupini. Naj nihče ne šteje slovarju v zlo, če dolžine ne označuje. Tudi odlični francoski slovarji je vedno ne označujejo.

Glede množine samostalnikov in pridevnikov pa je treba reči, da res ni nujno navajati jo tam, kjer se dela pravilno, da pa je treba upoštevati človeško

pozabljivost in neokretnost in zlasti redno označevati množino sestavljenk. Kako hitro človek pozabi, kdaj je -x namesto -s, -als namesto -aux in podobno. Naj človek še tako dobro ve pravila o množini sestavljenih samostalnikov, polomil ga bo, če ne bo imel slovarja pri rokah. Slovnice navajajo le najbolj tipične zglede in opozarjajo le na najnavadnejše izjeme in težave. Sestavljenk pa, kjer je težko na prvi pogled prav aplicirati pravila, je na pretek.

Do etimologije marsikomu ni dosti. Tisti pa, ki se bodo zanjo zanimali, bi bili avtorju hvaležni, če bi jo povedal tudi tedaj, ko je negotova. Mnogokrat imajo take negotove etimologije vso verjetnost zase, dasi jih je težko spraviti v sklad s tem, kar vemo o glasovnih in pomenskih spremembah. Pa tudi tedaj, ko je verjetnost bolj majhna, bi raje zvedeli nekaj kakor pa nič. Res je, da tak slovar nima namena, nadomeščati etimološkega. Če pa nam bo postregel tudi tedaj, ko se bo moral s kakim vprašanjem zavarovati zoper očitke nekritičnosti, ga bomo znali tembolj ceniti.

Sinonimi, homonimi, paronimi in antonimi spadajo že k slovarskemu razkošju. Sinonimi morda manj kakor drugi. Posebno če jih avtor precizira, so lahko zelo koristna pomoč, da človek ne zavleče besede tja, kjer gospodari njena dvojica po pomenu. Take precizacije sinonimov pa požro seveda veliko prostora, če hočejo biti koristne. Samo naštevanje sinonimov pa ima nekaj vrednosti le za človeka, ki jezik že zelo dobro pozna. V našem slovarju bi nekaj koristilo tistim, ki bodo prestavljali iz slovenščine, dokler ne dobimo večjega slovensko-francoskega slovarja. Ko se človek ne more spomniti pravega izraza, ga včasih izbriška s pomočjo pomensko sorodnih besed, če slovar sinonime našteva. Seveda mora potem za kontrolo pogledati še v članke, kjer so posamezni izrazi razloženi.

Vsakdo, ki mora brskati po slovarjih, si želi, da bi bili članki pregledni. Preglednost dosežemo z razčlenitvijo in z različnimi tiskovnimi pripomočki. Glede razčlenitve menim, da bi bili vsaj taki daljši članki kot AIR in ALLER, kjer se rabijo rimske številke, razdeljeni v odstavke, zlasti še, ker uporabljene številke ne izstopajo prav močno iz teksta. Nekateri slovarji imajo glavne pomene takoj za geslom v mastnem tisku s številkami in v okviru (n. pr. Stowasserjev latinski slovar). Frazeološke opombe so potem razvrščene pod pripadajočimi številkami. Toussaint-Langenscheidtovi slovarji pa imajo naštete hkrati s pomeni tudi najvažnejše zglede za uporabo, potem pa še pod pripadajočimi številkami v manjših odstavkih podrobnejše frazeološke opombe. Res se je treba na tako iskanje navaditi in res se še kljub temu primeri, da človek zgreši, kar išče, in mora vse od kraja pregledati, vendar bi raje videl, da se je avtor našega slovarja odločil za katerega izmed načinov razdelbe, ki so v rabi.

Ker vem, da tiskovni pripomočki, s katerimi se slovarju poveča preglednost, niso bili toliko odvisni od pisatelja kakor od tiskarne, ne smem postavljati prehudih zahtev. Kdor bo kazal na nemške zglede, naj pomisli, da pri francosko-nemškem slovarju zelo poveča preglednost dejstvo, da rabi nemščina gotico, s čimer sta francoski in nemški tekst ostro ločena. Avtor dolgo časa ni bil niti gotov, če bo lahko imel ležeči tisk. Reči pa je treba, da je s tiski, ki jih je uporabil, dovolj dosegel. Za drobnim tiskom, ki ga ni uporabil, ne žalujem prav nič.

Mnogi moderni slovarji, zlasti Toussaint-Langenscheidtovi, imajo za označevanje raznih strok likovne znake namesto kratic. Tak znak ti res nekoliko hitreje pade v oči, zato se ti pa utegne zgoditi, da ga ne boš razumel. Romati boš moral k tolmaču po razsvetljenje. Sicer pa je za mnoge stroke težko dobiti tako splošno razumljive znake, kakor je n. pr. lokomotiva za železniško področje, in tudi Toussaint-Langenscheidtovi slovarji imajo še vedno mnogo več kratic kakor pa znakov.

Kdor mnogo rabi slovar, ve, kako neprijetno je, če ima več zvezkov. Ko se najbolj muči, zgrabiš napačnega. Toda predebel slovar se kmalu udela. Če bi naj bil naš slovar v enem zvezku, bi moral biti tisk v treh nekoliko ožjih kolonah, tiskana ploskev večja in papir znatno tanjši, pa bi ga bilo še kljub temu precej. Mislim, da je bilo bolj prav, da se je avtor odločil za dva zvezka.

Avtor je slovarju dodal spredaj pregled glagolskih oblik. Jako umesten dodatek. Važno pa je, da so oblike razvrščene pregledno in popolno. Sachs-Villatte (šolska izdaja) je v tem oziru dobro pogodil. Najbrž bo marsikomu žal, da je pri Sturmu samo trem ali štirim oblikam dodan izgovor. Res je, da mnogi slovarji oblik sploh ne navajajo, kaj šele da bi jih razlagali. Toda vsakdo ve, kako se te reči človeku čez leta rade zmešajo. Tudi ljudje, ki so se resno pečali s

francoščino, pozabijo celo na ozki *é* v *j'ai* in v ednini sedanjika glagola *savoir*, kar na lepem ne vedo, ali naj izgovarjajo »ajō« ali »ejō« v I. os. mn. sed. glagola *avoir*. Nekateri bo iskal sveta, ali naj izgovarja je *bois*, je *crois* s svetlim ali s temnim *a*, kdo zopet ne bo vedel, kako naj izgovarja *a* v *que j'aile*. Marsikdo bo imel končnico III. osebe ed. impf. konj., I. in II. osebo množ. nesestavljenega perfekta I. konjugacije za temno in dolgo, ker tako uči splošno pravilo. Tudi izvor bi govoril za tak izgovor in *Sachs-Villatte* ga ima. Spominjam se pa, da so v Parizu po šolah učili, da je *a* v teh oblikah kratak in svetel. Tako berem tudi v priročnikih praktične fonetike (n. pr. *Ch. Bruneau, Manuel de phon. pratique*, II. izd. str. 81; *Ph. Martinon, Comment on prononce le français*, str. 16, op. 1 in str. 19, op. 3). Končnica *-asse* je v sed. konj. glagola *faire* in v impf. konjunktiva I. spregatve tudi svetla, ni pa svetla povsod drugod. Pri glagolih na *-eler* bi morda kazalo izrecno omeniti vsaj v opombi glagole na *-eter*. Pri *asseoir* naj bi bila še tretja oblika futura *j'asseyerai*, ki jo nahajam po francoskih slovnica. Izmed arhaizmov bo morda kdo pogrešil konj. sed. que je *die*, ki se večkrat srečuje pri klasikih. Poleg redkega *ardre* bi bili lahko navedeni še *occire*, *circoncire* in *sourdre*, ki vsaj v posameznih oblikah še žive, zlasti poslednja dva, čeprav le književno. To pa bo še lahko dobilo mesta v slovarju.

Dasi sem tu in tam omenil kako drobno pomanjkljivost, z zadovoljstvom ugotavljam, da je slovar odlično delo, ki se bo lahko kosalo z znamenitimi slovarji drugih narodov. Narava takega slovarja sama zanaša pisatelja od praktične k akademski plati. Posebne slovenske razmere pa terjajo, da mora tudi tak slovar biti nekoliko bližje praktični kakor akademski plati. Ker bo skoraj vse želje še mogoče upoštevati, bo praktičnost še pridobila, ne da bi slovar kaj izgubil na akademski vršini. Ogromen besedni zaklad, bogato izrazoslovje, živi in točni prevodi pa so odlike, ki jih ne moremo dovolj podčrtati. Koliko je bilo to dela, koliko iskanja, koliko težav! Saj je že užitek, če brskam po člankih in srečujem na vsak korak lepe slovenske rečenice in se čudim, kako imenitno se dajo po naše povedati stvari, ob katerih sem si včasih zastoj glavo belil. Bog daj, da bi avtor srečno izpeljal zadnji snopič iz gnezda, čimprej izdal še slovensko-francoski del ter si tako postavil spomenil, ki bo »aere Jerennius«.

Fr. Glinšek.

Slovenski jezik. Glasilo Slavističnega društva. Letnik III. Snopič 1—2. 1940. Izdaja Slavistično društvo v Ljubljani.

Letos je praznoval svoj šestdesetletni jubilej eden najmarkantnejših predstavnikov slovenske literarno-zgodovinske vede prof. Francè Kidrič. Slavistično društvo, katerega še nedavni predsednik je jubilar bil, je čutilo prijetno dolžnost, da se mu ob njegovem jubileju dostojno oddolži in poudari pomen njegovega znanstvenega in kulturnega udejstvovanja. Tega društvo kot centralna slovenska slavistična organizacija pač ni moglo opraviti lepše, kot da mu je posvetilo knjigo »Slovenskega jezika«, za katero so napisali prispevke domala vsi vidnejši in pomembnejši predstavniki slovenske slavistike, zlasti oni iz mlajših slavističnih generacij.

Uvodno razpravo je napisal Anton Ocvirk. V njej je očrtal rast, pomen in metodo Kidričevega literarnozgodovinskega raziskovanja, ki se tako korenito loči od načina literarnozgodovinskega iskanja in obravnave pred njim. Kidrič je starejšo slovensko literarno zgodovino na novo premeril z novimi merili in jo postavil na solidne temelje svojih pozitivistično-analitičnih dognanj. Kidričevo znanstveno delo pomeni zato epoho v slovenskem literarnozgodovinskem delu.

Ocvirkovemu uvodu je Mirko Rupel dodal popolno bibliografijo dose- danjega Kidričevega znanstvenega in publicističnega dela, ki je šele po-

kazala vso njegovo razsežnost in mnogostranost, saj obsega nič manj kot 344 števil.

Osrednji del te knjige obsega 15 razprav in obravnav iz področja slovenske in slovanske literarne zgodovine in lingvistike, ki jih na tem mestu moremo komajda omeniti. Prvič se je v »Slovenskem jeziku« oglasil Nestor slovenskih slavistov M. Murko, ki preiskuje vire pojma Indije Koromandije v slov. narodnih pesmih. Prof. Rajko Nahtigal v še nedokončani razpravi obravnava slov. nar. pesem »Mlado Bredo«, za katero je v Sreznjevskega ruskem zborniku našel novo varianto.

Franc Ramovš je napisal sintetično študijo o naglaševanju slovenskih pridevnikov. V njej nam je pojasnil način in vzroke postanka novega akcentuiranja slov. dol. adjekt. oblik. Razprava je pomemben prinos k poznavanju in razumevanju slov. akcenta in akc. morfologije.

Ivan Grafenauer pretresa pripovedko o »hudi mucii« in njenih variantah ter je z inačico iz srvnem. slovstva dokazal, da je ta naša pripovedka le domača varianta po vsej Evropi znane pripovedne snovi.

Stanko Bunc je v precej razširni razpravi zbral in pojasnil imena za denar na Slovenskem.

O Megiserjem slovarju in njega leksikalnih virih piše pokojna Vida Vrtovčeva. O njegovi drugi izdaji ugotavlja, da je v jezikovnem pogledu koroško dialektična.

Pohlinovo »Bibliotheca Carnioliae«, nje vire, zgradbo in metodo ter obseg Pohlinovega literarnozgodovinskega dela preiskuje Ruša Mahkota.

Alfonz Gspan je napisal razpravo: »Linhartova Županova Micka in Richterjeva Die Feldmühle«. Avtor s podrobno analizo in primerjavo obeh del med seboj dokazuje, da je to Linhartovo delo kljub vsem razlikam do originala vendarle prevod in ne predelava kakor njegov »Matiček«.

Breda Milčinski — Slodnjak piše o Primčevih predavanjih na graškem liceju.

O Copovem zanimanju in gledanju na Byrona je napisal tehtno razpravo Václav Burian, dr. Nikolaj Preobraženskij pa o slov. Zbogarju pri Puškinu in Lermontovu.

S Puškinovo pravljico o ribiču in ribici in nje virih se bavi Tine Debeljak in zavrača dosedanje mnenje o tem.

Isačenko piše o Korševem prevodu Prešernovih Poezij, ki je vzrok, da je Prešeren pri Rusih ostal še do danes »terra incognita«.

Pomembno in za nas v vsakem pogledu novo razpravo o ritmu pri Prešernu je napisal Tine Orel.

Marja Boršnik-Škerlak v posebni monografiji pretresa »Slovenko« pod uredništvom Marice Nadlišek-Bartolove. Pri tem obravnava njene sodelavce in sodelavke, idejno in kulturno smer ter pomen tega prvega slov. ženskega časopisa.

Razpravam slede pestri Zapiski. Že ta kratek vsebinski pregled dokazuje, da je ta knjiga »Slov. jezika« dostojna oddolžitev Kidričevemu življenjskemu in znanstvenemu jubileju.

Tine Logar.

Pedagoški zbornik, XXXIV. zvezek. Ljubljana 1938. Slovenska šolska matica. Uredil dr. K. Ozvald.

Lani nam je podarila SŠM dve pedagoški knjigi, in sicer: Pedagoški zbornik ter Poljančevo Pedagoško biologijo. Za obe smo založnici lahko hvaležni. Pedagoški zbornik vsebuje desetero prav poučnih člankov in razprav. V prvem sestavku podaja dr. V. Brumen zgodovinski pregled

razvoja Slovenske šolske matice v prvem dvajsetletju Jugoslavije, ki kaže vztrajno prizadevanje te naše pedagoške knjižne ustanove vse od prvih začetkov do danes ter tako prikaže kos naše najnovejše šolske zgodovine (na 32 straneh). Sledi predavanje dr. K. Ozvalda: Predmet, problemi in kulturni pomen pedologije, ki ga je imel na II. vseslovanskem pedagoškem kongresu v Ljubljani l. 1937. Dobro podčrta v njem sožitje te mlade vede s pedagogiko, ki ji je pravi kašipot. Dalje poudarja v zvezi z njo problem izkoreninjevanja, po dedoslovnih načelih urejeno preučevanje naših rodbin, preučevanje inteligentnosti in vsestranskega razvoja otrok po sistemu razvojnih testov (psihodiagnostika), dobro naglašča, da sta Adlerjeva individualna psihologija ter Freudova psihoanaliza le kos psihologije in podčrtava pomen pedologije tudi pri šolskih reformah ter končno pri sodobnem verouku, kjer je treba staviti vprašanje, če je ta »na pravi poti, če hočemo, da se dečku in dekletu razodene »živi, samo da skriti B o g« itd. Zelo poučen je sestavek dr. Vl. Schmidta: Ustanovitev in delo ljubljanske poklicne svetovalnice s prikazom zgodovinskega razvoja, dela sodelovanja s šolo, obrtniki ter psihotehnike v naši svetovalnici. — Dr. St. Gogala razpravlja o združitvi zahteve po učiteljevi osebni metodi in metodi za učenca, ki si stojita v opreki, a je treba stvoriti med njima sintezo v smislu večje življenjskosti šolskega dela. — Milena Mohoričeva poroča o razstavi »Slovenska knjiga 1918—1938«. — Evgen Antauer iz Tišine pa podaja pregled prekmurskega šolstva, vendar bolj iz zadnjih desetletij. — Ferenčak razmotriva ob Stefanovičevi reviziji Binetove in Simonove skale. — Dr. Cvetko razpravlja o povojnih muzikalno-pedagoških prizadevanjih. — Dr. Brumen prikazuje Angleže v šolah. — Bog. Lumbar razpravlja o »Gentlemanu« — vzgojnem in obrazbenem idealu. — R. Kobilica poroča v drugem počitniškem tečaju Pedagoškega društva v Ljubljani ter V. B. o tečaju za učitelje kmečko-nadaljevalnih šol in kmečko-pripravljalnih tečajev. E. B.

Dr. Leopold Poljanec: **Pedagoška biologija**. Izdaja SŠM l. 1938.

Dobili smo jo pred Pedagoško psihologijo, ki si jo že dolgo želimo. Tudi Pedagoška biologija bo zamašila svojo vrzel in dobrodošla učitelju in vzgojitelju pri njegovem delu. Saj nam na zelo nazoren (27 slik!) in poljuden način pisec, naš znani šolnik, objasnjuje v njej, opirajoč se na zadaj navedeno strokovno slovstvo, zanimiva biološka vprašanja v tesni zvezi z opazovanjem otroka, oziroma človeka sploh. Že poglavja te, 85 strani obsegajoče knjižice, nam razodevajo zanimivost in tehtnost vsebine: Stanična delitev — Zoritev razplodnih stanic, oplodnja, spojek, zarodek — Dvojice pred razdvojno delitvijo, določitev spola, prekol jedrnih pentelj in izmena dednih zanosov — Dedno, vidno, osebno lice poedinca, troje Mendelovih pravil — Dednost pri ljudeh, dvojčki, proste in zastrte dedne zasnove, dedljivost duševnih lastnosti — Živčevje, možganski osredki in njihovo delovanje — Oko in gledanje — Telesni stas (konstitucija) in značaj. Vsebina, ki nudi osnovno izobrazbo vzgojitelju o biološki plati otroka, oziroma gojenca, in ki zanima vsakega izobraženca sploh, kljub temu, da je knjiga po svojem slogu namenjena predvsem učiteljstvu osnovnih šol. Pisu smo hvaležni za to delo in tudi za nekaj strokovnih izrazov iz tega področja (n. pr. zarodna živ za Keimplasma, beličnost za albinizem, drevnik za dendrit, vitkostasec za astenika, zajetnostasec za piknika, sojemno za globalno, itd.) E. B.

Dr. Aleksander Bilimovič: »Agrarna struktura Jugoslavije in Slovenije v primeri z agrarno strukturo nekaterih drugih dežel«.

Dr. Bilimovič primerja velikostne skupine jugoslovanskih in še posebej slovenskih kmetij z bolgarskimi, danskimi, poljskimi, francoskimi, italijanskimi, nemškimi, češkoslovaškimi, angleškimi in kmetijami v USA. Statistične podatke, ki jih je za tako obsežno primerjavo težko zbrati, je še teže spraviti v pravilne skupine, ker se zbirajo podatki agrarne statistike v navedenih državah tako, da so včasih le težko primerljivi. Kljub tem nedostatom pa se je avtorju primerjava v glavnem brez dvoma posrečila. Uporabljal je matematično metodo. Izračunal je za vsako državo povprečni obseg kmetijskih obratov. Ti rezultati pokažejo prvo karakterizacijo agrarnih odnošajev v posameznih državah. Povpreček za Slovenijo je nekoliko večji in zavzema nekako srednje mesto. Avtor nadalje navaja statistične podatke kmečkih obratov po njih velikosti, številu in površini ter jih primerja z analognimi podatki drugih držav.

Na podlagi teh raziskovanj prihaja dr. Bilimovič do zanimivega zaključka, da trpe zaradi agrarne hiperprodukcije Bolgarija, Jugoslavija in Poljska, dočim Nemčija in Danska tega ne občutita. Kljub majhni koncentraciji zemljišč bolehata Jugoslavija in Bolgarija na hudi relativni agrarni hiperpopulaciji. Vzrok temu torej ni niti v koncentraciji zemljišč niti v preveliki splošni gostoti prebivalstva, zato je napačno iskati rešitve v bolj enakomerni razdelitvi kmetijske zemlje. Glavni leki so: smotrne in obsežne melioracije, intenzifikacija in preorientacija v žitni produkciji ter razvoj rudarstva, industrije, obrti, prometa, trgovine in drugih pridobitnih panog, ki bi absorbirale previšek kmetijskega prebivalstva.

Študijo je izdal Socialno-ekonomski institut v Ljubljani, kot četrto svojo publikacijo. S takim raziskovanjem in zbiranjem statističnih in drugih podatkov vrši Socialno-ekonomski institut veliko nalogo: ustvarja tiste pogoje, brez katerih je uspešna narodnogospodarska in socialna politika nemogoča. Ker zadeva našo agrarno strukturo, bi bilo treba posebnih raziskovanj za vsako našo pokrajino (Gorenjska, Dolenjska, Štajerska, Prekmurje), ker vsaka od njih zahteva drugačno in najbrž tudi zelo diferencirano optimalno agrarno strukturo. L. L.

Dr. ing. Črtomir Nagode: Naše glavne komunikacije in mednarodni tranzit.

51 strani obsegajoče delo je izšlo kot ponatis iz revije »Misel in delo«, letnik IV. Avtor sistematično obravnava vse glavne vrste naših komunikacij in jih spaja v organsko zvezo, ne samo s komunikacijami samimi, temveč tudi s fizikalno-geografskim značajem tal (promet pospešujoči in ovirajoči elementi). V tej zvezi analizira strukturo naših glavnih gorskih skupin, ki skupno z vodami dajejo naravno, longitudinalno smer izoblikovanju jugoslovanske prometne mreže. Pri izgradnji naših komunikacij moramo prvenstveno upoštevati naše avtohtone potrebe in šele v drugi vrsti tako imenovani »tujski promet«, ki nam sicer daje marsikak zaslužek, a je le podrejenega pomena. Zato avtor kritizira naziranje, da je treba graditi našo komunikacijsko mrežo s periferije v notranjost države. S tega vidika obravnava vso našo hidrografijo, železnice, ceste, celinsko plovbo, zrakoplovbo ter pomorsko plovbo. Navaja tudi nekatere celinske zveze z zamejstvom, ki tvorijo hrbtenico našemu notranjemu prometu. Želeli bi, da bi v tej zvezi omenil tudi železniški prometni trikot: Ljubljana—Celovec—Trst, ki je zlasti za nas Slovence izredne važnosti. L. L.

Zapiski.

V OBRAMBO RESNICE IN PRAVIC-NOSTI.

Ne bi napisal tega članka, če se ne bi o tej stvari v naši katoliški javnosti že toliko pisalo in razpravljalo v raznih katoliških listih. Ugotavljam zato, da nisem jaz kriv, če je treba povedati nekatere stvari, ki ne bodo vsakomur prijetne. Gre za Slov. kat. akad. društvo Zarja v Ljubljani. Tako so to akademsko društvo, ki šteje preko sto članov, ki so zato v društvu, ker čutijo slovensko in katoliško, različni listi in pa osebna propaganda v katoliški javnosti očrnili, da mnogi mislijo o njem najslabše: da je komunistično, blizu krivovernosti ali vsaj prežeto od duha, ki je nasproten Cerkvi in katoliški skupnosti. SKAD Zarja se v javnosti ne more braniti, listi, v katerih bi bila ta obramba uspešna, so ji zaprti. Zato čutim kot duhovni vodja Zarje dolžnost, da vsaj na tem mestu katoliški javnosti dam nekatera pojasnila ter postavim nekaj ugotovitev, ki bodo »Zarjo« pokazale tudi z druge strani, ne pa kot društvo, ki ga je treba zaradi slovenske in katoliške skupnosti čim prej razgnati in uničiti. Z objavo tega članka v »Casu« seveda ne mislim postaviti »Časa« v izključno službo zarjanskega kroga. »Cas« je revija Leonove družbe, ki ima mnogo širšo nalogo.

1. SKAD Zarja je po svojih veljavnih pravilih akademsko društvo, ki ima namen: a) vzgajati svoje člane po načelih krščanske morale k vzglednemu življenju; b) gojiti v vzvišeni obliki narodno kulturo v resničnem narodnem duhu. Gojiti v svojih članih iskreno ljubezen do naroda in države; c) gojiti v članih ideal najpopolnejše strokovne izobrazbe in jih navajati k resnemu izpolnjevanju njihovega akademskega poklica; d) oskrbeti članom čim širšo, času odgovarjajočo splošno izobrazbo ter jih orientirati v pozitivnem krščanskem zmislu in jih s tem varovati pred destruktivnimi napori ateizma in komunizma (člen 5 društvenih pravil). K temu citiram nekaj odstavkov iz okrožnice, ki jo je društvo že lani razposlalo svojim sodelavcem in prijateljem.

»V zadnjem času je bilo ime »Zarje« pogosto izrečeno, navadno v napadih in polemikah. »Zarja« sama pa se ni mogla oglasiti, ker ji pot do tiska ni odprta. Zato Vam pošiljam v tem pismu nekaj informacij o naših pogledih ter nekaj odgovorov na javne napade. Od časa do časa bomo taka pisma ponovili.

Idejna in miselna osnova, ki na njej stojimo, z nje presojava in skušamo graditi, je podana približno v sledečem prvem delu. Poudarjamo pa, da ta osnova ni neka mehanično privzeta miselna shema, ki je ne bi sami spoznali in si je sami zgradili, marveč je nastala prav ob opazovanju našega domačega slovenskega in svetovnega življenja in dogajanja. Kristusov nauk je v celoti sprejet vanjo.

»Zarja«, njeni cilji, njena pota.

»Zarja« je in hoče ostati vedno slovensko, katoliško akademsko društvo v polnem smislu teh označb. Njeni pogledi in smernice so bile razložene na obeh bohinskih tečajih, posebno na letošnjem. Studirajte knjigo, ki bo obsegala vsa predavanja.

Katoliška skupnost je za »Zarjo« dana v skupnosti mističnega telesa Kristusovega za vidno avtoriteto papeža in škofov. V tej skupnosti smo osebno združeni s Kristusom po veri in dejavni ljubezni ter sprejemamo od avtoritete, ki jo je Kristus postavil, nauke, zapovedi, sredstva. Za gojitev te skupnosti v svojih članih priraja »Zarja« mesečno duhovno obnovo. Zaradi te skupnosti je za »Zarjo« in njene člane samoumevno, da s pokorščino in spoštovanjem sprejema nauke in navodila katoliške Cerkve in njene od Kristusa postavljene avtoritete. Zato tudi hoče, da katolištvo preko osebnosti, ki so si res življenjsko prisvojile vse vrednote te katoliške skupnosti, prekvaša življenje človeštva in vsa področja njegovega udejstvovanja. Vpliv katoliške miselnosti se mora javljati v naravnih družabnih edinicah družine in naroda, pa tudi v svobodnih in po potrebah časa nastajajočih organizacijah in ustanovah, verskih, kulturnih in tudi političnih. Nikakor pa skupnosti v teh organizacijah, ki izvira iz versko in moralno svobodnega snovanja in članstva in ki imajo vprav na podlagi te svobodne izbire svoje posebne, večkrat čisto svetne bližnje cilje in sredstva, ne moremo istovetiti ali kot nujno povezati z versko in moralno nujno katoliško skupnostjo. Prav posebno poudarja »Zarja« to pojmovanje za razmerje katolicizma do politike in političnih strank. Zaveda se, da je katoliška skupnost izven in nad političnimi strankami. Ve dobro, da katoličan ne more biti član strank, ki so po programu, delu in odločujočih voditeljih sovražne Evangeliju in krščanski morali. Ve pa tudi, da je svojski smisel

strank, da delajo za ureditev svetnih časovnih razmer v občo blaginjo. Pri teh pa je tudi za katoličana mnogo svobode in možnosti. To stališče je merodajno za »Zarja«, ki je itak nepolitično društvo.

V okviru krščanskega svetovnega nazora smo prišli do pogledov, ki se v marsičem razlikujejo od pogledov ostalih slovenskih katolikov. V teh pogledih se skušamo tudi samostojno odločati in prav zaradi tega doživljamo zadnje čase hude napade.

Razmere same, ki v njih živimo, obrabčajo pozornost na nekatere osnovne, a danes med kristjani in nekristjani prezirane vrednote in potrebe. Zato smo si mi postavili kot osnovo resnično svobodenega človeka kristjana in obenem zahtevo po razmerah, ki bodo dopuščale najbolj naravno možnost njegovega življenja. Sožitje z ostalimi nazorskimi skupinami si zamišljamo kot svobodno sobivanje. Zamišljamo si tak red, ki v njem ne bo človek nikoli žrtvovan, kjer ne bo izključen od soodgovornosti, in kjer mu ne bo ovirana svobodno izbrana pot in svoboden razvoj. Zavedamo se, da ni mogoče upati preureditve tudi našega majhnega sveta od drugod kot od osebnega prizadevanja poštenih ljudi, ki jih podžiga čut odgovornosti.

Dalje poudarjamo voljo, gledati realno in kritično. Realizem v pojmovanju človeka, v harmoničnem gledanju na obe plati njegove narave, nas obrani ozkosti in enostranosti. Zavračamo vse tiste poglede, ki enostransko gledajo na človeka, ali ki pod pretvezo nekega realizma vidijo v resnici le njegov videz. Mi naglašamo voljo po realnem zajetju celega človeka v duhovni in materialni skupnosti. Priznavamo pa prvotnost duhovnega in se zavedamo, da je naše prizadevanje tudi duhovne narave. Svet, kjer je priznana vsa pomembnost le telesnim potrebam in materialnim silam in ki slavi zdaj svojo zmagajo, je posledica mehaničnega pojmovanja človeka, lastnega liberalnemu individualizmu, fašizmu in komunizmu.

»Zarja« želi zaradi svojega temeljnega pojmovanja o človeški osebi in zaradi svojega katolicizma odklanja marksizem, posebno še v obliki komunizma in boljševizma. Podčrtava pa posebno, da bo boj proti razširjenju komunizma le takrat uspešen, če se bo tudi odločno delo za socialno pravičnost družilo s poukom in pojasnjevanjem. Zaveda se, da je v tem pogledu v skladu z zahtevami okrožnic Quadragesimo anno in Divini Redemptoris. Poudarja pa tudi, da morajo metode boja proti komunizmu, v pisanju in dejanju, biti v skladu z zahtevami krščan-

ske pravičnosti in ljubezni nasproti nosilcem teh ideologij in gibanj. Poudarja tudi za katoličane prvenstvo duhovnih sredstev pred sredstvi sile.

»Zarja« odklanja totalitarnost tudi v sestavih fašizma že zato, ker je ta proti dostojanstvu človeške osebe in proti pravicam Cerkve. Duh je v teh gibanjih zašel v materialistične, pozitivistične in intelektualistične vezi in je kljub poudarjanju nevezanosti ujet kot malokdaj. Zato je prva potreba, urediti človeka kot duhovno bitje, da se bo mogel urediti tudi kot telesno in z njim njegova okolica. Metode laži, nasilja in krivice, ki jih doživljamo v velikem in malem, ne bodo prenehale, če ne bodo odpravljeni njihovi vzroki v človekovem jedru.

Treba bo najti organične pogoje za resnično skupnostno življenje v velikem svetu, prav tako pa tudi v malem domačem krogu. Odločno morajo zavračati vse sile, ki vnašajo v naše življenje zmedo od zunaj, prav tako pa tudi vse one, ki zaradi svojih starih pretenzij ali politične ali druge narave izdajajo človeka, svobodo, duha in pravico. Vedno se moramo varovati nekulturnih in grobih reakcij tudi proti vsemu sistemu, proti čemur se borimo. Po svoji tehnični strani more biti delo katoličanov zelo različno, kar pa še ne pomeni neke ločitve. Razumeti je treba tudi ljudi z drugega brega in poskušati živeti z vsemi deli naše narodne skupnosti v odnosih, vrednih kristjana in kulturnega človeka. To je naša dolžnost, če hočemo biti pravični proti vsakomur. Dalje pa tudi vemo, da spada v organizem naroda vsak pošten človek, ki se k njemu prišteva in da mu nimamo pravice odrekati slovenskega imena. Saj pa tudi šele vsi heterogeni elementi narodnega telesa sestavljajo pravo celoto. Vsak narod je sestavljen iz različnih elementov in en sam del nima pravice odrezati drugega.

Strpnost in pravičnost nam je nujna tudi v redu kulture, kamor se pri nas spet vnašajo grobe, nekulturne metode. Prepričani smo, da se z njimi doseže prav nasprotno, kar bi hoteli. Važno je to, da pri razvoju kulture soustvarjamo, da vplivamo nanjo tako, da se bo njen lik in njena vsebina približala idealu, ki ga imamo o njej in da bo služila duhovni rasti in duhovnemu zdravju slovenskega človeka.

V vseh področjih kulture in javnega življenja hočemo zgrešenosti in zablode zavračati s pravi preobražujočim delom, s postavljanjem vrednote proti vrednoti. Le tako bomo prišli od golih besed, ki jih je pri naših katoličanih vse

preveč, k »učinkovitim sredstvom« (Leon XIII.) in bomo gradili, ne samo govorili.

Zavedamo se tudi neuspešnosti gole besedne borbe z neresnico ali z nasprotno mislijo. Obsojamo tiste pri nas znane metode, ki obstojijo v večnem iskanju nezanesljivih, sumljivih, nevarnih ljudi. Tudi nas Zarjane postavljajo radi v sumljivo luč.

Posebno v tem letu je »Zarja« izpostavljena premočnemu napadom prav od strani nekaterih katoliških listov in skupin. Možnosti samoobrambe v listih nima. Tako se nemoteno z nesporazumljenji družijo neresnice, natolcevanja in sumničenja. Obžalujemo to, a obenem izjavljamo, da ne bomo krenili s pota, ki nam je že začrtan v našem naslovu. Skušali bomo z vsemi silami delati za novega človeka in za boljšo bodočnost vsega slovenskega naroda. Poudarjamo, da mlad človek, ki je svobodno in samostojno našel resnico v katolicizmu in ga zato sprejema kot normo za življenje in delo — v neobveznih stvareh pa si pridržuje svobodne roke — ni nevaren nobeni dobri in pozitivni stvari. Vse obdolžitve in grdenja zato odklanjamo.

Kar zadeva slovenski katolicizem, mislimo, da ga bo treba osvoboditi kakršnega koli videza pristranosti in politike. Treba bo dosledno pričeti razločevati med časovnostjo in njenimi napakami in med nadnaravo. Praksa kaže čisto prav nasprotno. Prav zaradi tega vidimo, da se napake prištevajo na napačen račun. Vidimo pa tudi, da slabe metode povzročajo med ljudstvom mnogo nejevolje in da pod navidezno mirnostjo vstajajo nevarne reakcije, ki nered našega življenja še bolj zapletajo, mesto da bi ga reševale.

Naša odločna slovenska zavest nam narekuje zahteve po samostojni obliki življenja vseh Slovencev in po njihovi združitvi v eno nerazdeljeno narodno celoto. Razklanost slovenskega naroda se danes izraža v dvojem: v notranji ideološko-politični razklanosti in v posledicah mirovnih pogodb, ki so nas razdelile med štiri države. Naše pojmovanje naroda zahteva, da se različne politične smeri in njihove organizacije zavedajo, da delajo med istim narodom, in da jim to nalaga enotne vsenarodne dolžnosti v okviru naše države, na drugi strani pa, da se vselej izvršijo vsi mogoči napori za odstranitev škodljivih posledic mirovnih pogodb. Delo in priprava za narodno celoto je največja naloga mladega rodu. Treba se je vreči na tisto podrobno delo, ki bi ob določenem trenutku moglo biti odločilnega pomena. Ni pa mogoč resnično svobodni slovenski člo-

vek, dokler ga obvladajo poleg drugih nezgod še materialne težave, gospodarski nered in zato velika odvisnost. Ta nered bo treba načrtno obvladati in odstraniti do najvišje možnosti. Tudi slovensko gospodarsko in socialno življenje se mora uravnati po naravnih in hkrati krščanskih zahtevah pravice, svobode in osebne človeške vrednosti in se postaviti izključno v službo naroda. Šele potem bo možen neodvisen slovenski človek in resnična neodvisnost njegovega duha.

Individualistični svet okoli nas se bliža težkim pretresom. Bliža se čas, ko bodo diktature leve in desne prišle v tisto stanje, kjer se bo vsa njihova nenaravna in protičloveška vsebina zrušila in ko bodo spet odprte poti k novemu življenju in odločanju malih in zapostavljenih.

Rod, ki dorašča, mora biti za to uro dobro pripravljen in mora na to pripraviti ves svoj narod.

SKAD Zarja je torej katoliško akademsko društvo in po želji in volji njenih članov hoče tudi ostati. Katoliška društva so po označbi dr. Odarja (glej Rev KA I, str. 5): društva katoličanov za razne svetne namene, ki pa jih skušajo doseči v skladu z načeli katoliške vere.

2. Da bi to soglasje med društvenim delovanjem in katoliškimi načeli ostalo, je Zarja že l. 1938 prosila prevz. g. škofa, naj ji da duhovnega vodjo. V začetku l. 1939 se je to zgodilo in sem bil imenovan za duh. vodjo Zarje.

Na prvem članskem sestanku je odbor v imenu Zarjanov izjavil, da ima duhovni vodja v versko-moralnih stvareh društva brezpogojno odločilno besedo.

3. Na željo članov Zarje so se uvedle skupne mesečne duhovne obnove obvezno za vse člane. V sobotah pred prvo nedeljo v mesecu je versko teološko predavanje z razgovorom, da more vsak povedati kake svoje misli ali dobiti pojasnila o različnih vprašanjih. V nedeljo zjutraj je skupna sv. maša z nagovorom, prirejenim za akademike. Udeležba pri teh obnavah ni bila nič manjša, kakor pri drugih katoliških društvih, ki jim v katoliškem pogledu nihče nič ne očita. 17., 18., in 19. maja so bile duhovne vaje, ki se jih je udeleževalo do 70 članov. Kot duhovni vodja sem bil vabljen k vsem odborovim sejам in sem se vseh udeležil, če nisem bil nujno zadržan, bil pri vseh članskih sestankih in zborovanjih.

4. Zarja je bila predmet ostrih napadov s strani raznih listov in skupin, preden je dobila duhovnega vodjo. Očitati so ji, da razdira slovensko katoliško skupnost, da jo vodijo komunisti, da je

večina članstva prežeta ali zastrupljena s komunizmom itd. Mislili smo, da bodo ti napadi prenehali vsaj potem, ko je dobila od škofa določena duhovnega vodjo. Pričakovali smo vsaj, da bodo vsi, ki jim ni kaj po volji, z dokazi opremljene pritožbe naslovili najprej na odbor ali na duhovnega vodjo, ki je prevzel nalogo, da varuje in goji katoliški značaj društva. Zmotili smo se. Napadi so se vrstili dalje. Nemogoče mi je tu navajati in osvetliti vse napade ter pokazati njihovo namero, da škodujejo s sumničanjem, izkrivljanjem dejstev in enostranskim poročanjem »Zarji« na njenem dobrem imenu in doseči, da bi bila žigosana kot nekak katoliško društvo. Omenim samo nekaj značilnih, ki so javnosti že znani.

5. V »Gorenjcu« je 18. nov. 1939 gošpod Škerbec Matija objavil uvodni članek z naslovom Enoumne smernice. Porabil je priliko, da je iz mojega razgovora s kulturnim urednikom »Slovenca« (»Slovenec«, 14. nov. 1939) iztrgal stavek, ki je v kontekstu popolnoma jasen, ter je ob potvorjenem smislu stavka napisal članek, ki mora nujno postaviti pri čitateljih v najbolj temno luč profesorja teologije in duhovnega vodjo »Zarje« ter to društvo samo. Ugotavljam samo to, da pisec ni nikdar prej opozoril duhovnega vodjo »Zarje«, ne odbora »Zarje« na stvari, ki bi po njegovem mnenju ne bile v skladu s katoliškim društvom. Ugotavljam tudi, da tega nelepega napada, dasi opozorjen, ni nikdar popravil. Dne 24. nov. 1939 je ponatisnil na uvodnem mestu ta članek dijaški list »Mi mladi borci« s pripombo, »da je z izredno jasnostjo posvetil v temne kote našega dijaškega življenja«. Dodal je še podnaslove, ki očitke podčrtavajo. Ta list je šele čez pol leta na zahtevo višje oblasti objavil neko izjavo, ki pa prav nič ne obžaluje, da je ta članek ponatisnil list dijaške Katoliške akcije, marveč samo zatrjuje, da ni hotel škodovati ugledu prof. Fabijana ponovi pa, da se z vsebino strinja.

6. Ko je bila, kakor druga društva, tudi Zarja povabljena, naj se priglasijo za pomožno četo Katoliške akcije, je to storila. Na povabilo se je udeležila dveh ali treh sestankov zastopnikov pomožnih organizacij in sprejela tudi smernice udejstvovanja (boj proti komunizmu). Kakšnih drugih navodil ni prejela ne na svoj odbor ne na duhovnega vodjo. Ugotavljam, da ni bila nikdar poklicana pred Narodni odbor KA, da se zagovarja ali razni ljudje v katoliški javnosti napadali. Kljub temu je bila vrh vsega še proti izrednemu sklepu pravega celotnega Na-

rodnega odbora KA v »Slovencu« 24. dec. 1939 objavljena novica, da je Narodni odbor KA sklenil na svoji seji, da se SKAD Zarja črta iz seznama pomožnih čet KA. Najsi bo v strogo pravnem pogledu to postopanje kakršno koli, t metode ne ustrezajo duhu, ki bi moral prevevati razmerje med katoliškimi organizacijami, pa naj jih uporablja kdor koli. Mislim tudi, da ne sme biti nihče obsojen, dokler ni zaslišán in mu je dana možnost obrambe.

7. SKAD Zarja je že po svojem programu, ki tako odločno poudarja dostojanstvo osebe nasproti totalitarnim sistemom z leve in desne, nasprotna komunizmu. Dostikrat je to poudarila tudi v svojih izjavah in letakih, nazadnje je pokazala tudi dejansko o priliki zadnjih levičarskih demonstracij na univerzi. Kljub temu so se stalno ponavljali v tem pogledu očitki zoper Zarjo. Posebno ob priliki volitev v strokovno društvo medicincev na univerzi. Zarja je bila za kompromis med vsemi skupinami na medicinski fakulteti, dobro se zavedajoč, da v tem primeru ne gre nikakor za tisto sodelovanje s komunizmom, ki ga je že Pij XI. obsodil. Po kompromisu ji dobili katoliški akademiki močnejše zastopstvo v odboru, kakor pa če samostojno nastopijo. Kljub vsem pojasnilom, ki jih je na različnih mestih dal tudi duhovni vodja Zarje, so posebno list Mi mladi borci in različni ljudje okrog njega obrekovali nadalje Zarjo, da je za levičarje, da komaj čaka naklonjenosti levičarjev in podobno.

Ko je nazadnje očitek komunizma ali filokomunizma le moral prenehati, so različni apriorni neprijatelji Zarje začeli z drugačnimi napadi.

Kakor je nekdo iz kroga nasprotnikov Zarje pred dobro tridesetimi leti sumničal akademike, svoje kolege, ki stoje danes na odličnih mestih v našem javnem življenju, da so z modernizmom okuženi, tako je danes iz istega kroga vržen in se širi v časopisju sum, da je Zarja v nevarnosti modernizma, da ne priznava cerkvene avtoritete, da kulturo in posebej narodnost pojmuje v nasprotju s katoliškim gledanjem itd. Zbornik predavanj na bohinjskem tečaju 1939 jim po njihovih mislih služi za dober dokaz, da to svojo tezo o Zarji »dokazujejo« in tako — vsaj upajo — Zarjo uničijo. Prav nič ne bom trdil, da je vse, kar je v knjigi, popolnoma dokazano. Nihče ni proti stvarni kritiki, saj so v njej načeti marsikateri problemi današnjega časa. Po mojem prepričanju je slep, kdor v naši strašni dobi ne vidi nobenih življenjskih problemov ali pa misli, da bo

že s tem, da vrhovna načela poudarja, te probleme rešil. A kritike o stvarih, ki jih prepričani in praktični katoličani pišejo ali govorijo, ne smemo začenjati z apriornim nezaupanjem, sumničanjem in pa predvsem iskanjem, kaj se da na pačno razumeti. Kar bi se res ne dalo pravilno umeti ali pa je splošno in tudi v zvezi s kontekstom nevarno, to se seveda more in mora kot tako označiti. Če bi kritiki zbornika Bohinjskega tedna priznali vso težo življenjskih problemov naše dobe, če bi z dobrohotnostjo, ki je med katoličani potrebna, če ne gre za izrazite, zavedne, načelne nasprotnike, premislili vse, kar je v tej knjigi, bi, ne da bi žrtvovali drobec resnice, čisto gotovo ne prišli do takih sodb, kakor bi jih sedaj v slovenski katoliški javnosti zopet radi razširili in uveljavili.

8. SKAD Zarji se očita, da se ogreva za napačen ali vsaj nevaren personalizem. Ali ni dostojanstvo človeške osebnosti in njenih naravnih in nadnaravnih pravic danes v veliki nevarnosti? Berite poročilo o XXIX. socialnem tednu francoskih katoličanov *La personne humaine en peril*, Solzbacherjevo knjigo Pius XI. als *Verteidiger der menschlichen Persönlichkeit*, razmišljajte o besedah svetega Tomaža Akv.: *persona significat id quod est perfectissimum in tota natura* (Sth. 1. qu. 29 a. 3). Ali je res že takoj nevarno, če si je »Zarja« postavila za eno osnovnih točk uveljavljati pravice osebe v vsem življenju? Ali ni oseba predmet tudi naravnega spoznanja in odločilne važnosti tudi za naravni red in vse uredbe v njem? Ali se je »Zarja« v tem pogledu postavila na zgolj naravno stališče in zanikala dopolnjenje osebe iz nadnaravnega sveta? Poglejte samo prvo predavanje na bohinskem tednu: Človek in njegov smisel in še predavanje Svoboda Cerkve in svoboda v Cerkvi. Zakaj mislite, da »Zarja« in tisti, ki so prevzeli del odgovornosti za njeno pravilno krščansko usmerjenost, ne težijo za takim personalističnim vzorom, ki bi bil v popolnem soglasju s katoliškimi načeli? Francoski tomist J. Maritain, ki do nedavna ni imel ugleda v krogu nasprotnikov »Zarje, ki ga pa nekdo sedaj skuša izigravati proti personalizmu »Zarje«, je pred kratkim izjavil: »Tomistična filozofija nam daje definicijo personalizma, ki je izredno primerna za delavsko vprašanje. Personalizem nasprotuje komunističnemu in fašističnemu totalitarizmu prav tako kakor individualizmu buržujške vrste, ki gleda v vsakem posamezniku majhnega umišljenega boga, ki uboga samo sebe, kakor je dejal J. J. Rousseau. Personalizem temelji na do-

stojanstvu človeške osebe, ki jo gleda kot podobo božjo, ki je vse, kar ima, prejela od Boga in je zato še prave posebno vredna spoštovanja in ljubezni. Kot član družbe se mora v vesti podvreči pravičnim zakonom, toda družba jo zato mora voditi k čim večjemu zares človeškemu razvoju in svobodi. Po tem personalizmu organizacija dela ne sme izhajati iz države, marveč mora progresivno rasti od spodaj na temelju svobode in avtonomije. Vloga države naj bi bila prvenstveno vloga nadzornika in rabsodnika. V taki organizaciji, ki zahteva seveda široko rekonstrukcijo socialnega reda, mora kar najbolj biti zagotovljena osebnost neodvisnost strokovno dobrega delavca in sicer z udeležbo pri lastnini podjetja in korporativno ureditvijo dela.« (Gl. *The Tablet* 1. jun. 1940, str. 550). Nihče ne trdi, da je v personalizmu že vse jasno, a sodobni problem, kako zagotoviti pravice človeške osebe v realnem življenju, obstoji in potrebno je, da se tudi realno ukvarjamo z njim. Je li narobe samo to, ker se »Zarja« zanima zanj?

9. Tudi v pojmovanju narodnosti skušajo »Zarjo« naslikati v nasprotju s katolištvom. Zakaj? Ker »Zarja« menda poudarja »narodno skupnost nasproti katoliški skupnosti«, zato jo sumničijo, da postavlja »narodnost nad religijo« in ceni narodno skupnost višje od katoliške skupnosti. Nerazumljivo mi je, kako bi mogel take zofizme zagrešiti filozof ali teolog, ki ve za načela o razmerju med naravo in nadnaravo in če je brez apriori določene sodbe o naziranju in delu »Zarje« prebral predavanja v Zborniku, ki o tem razpravljajo.

10. Odločno moram ugovarjati proti nepoštenosti, ki jo je zagrešil pisatelj članka Na valovih iracionalizma (Rev. KA II. 163—180). Menda ni pisateljeva krivda, da nosi ta članek podnaslov *Beseda k Bohinjskemu tednu* in tako že z nedvoumnim namenom veže vse hude obtožbe in sumničjenja razprave z Bohinjskim tednom o odnosno s SKAD Zarjo. Pa tudi razprava sama ima očitno tendenco, da se »trditve in zahteve, ki nasprotujejo zdravi resnici in katoliškemu nauku«, ki jih avtor najde v Kocbekovih člankih v Dejanju, označijo kot mišljenje »Zarje«, kot njena »ideologija«. Če je soglasje med prof. Kocbekom in »Zarjo« v poudarku personalizma in narodnosti, ali je pošteno imenovati ga zato kar splošno ideologa »Zarje«, kakor da bi on vplival tudi v versko moralnem pogledu in določeval »Zarji« smernice in kakor da bi »Zarja« slepo sprejemala od njega vse nazore. Ugotavljam, da pisatelj članka

v Rev. KA nikdar ne citira predavanja prof. Kocbeka na bohinjskem tečaju. Saj v tem predavanju, ki je v tesnejši zvezi z »Zarjo«, tudi ne bi našel nič resnično spotakljivega. Ves čas pa govori »o zelo važnem, zelo odločilnem ideologu zarjanske smeri«, »ideološkem mentorju precejšnje skupine katoliških dijakov (163), ideologu »Zarje« (164), zarjanskem ideologu (165, 169, 174). Poročevalac o II. št. Revije KA v »Slovincu« (12. 6.) imenuje prof. Kocbeka »glavne-ga ideologa Zarje«. In kaj očita član-ko prof. Kocbeka? Sorodnost mnogih njegovih misli z mislimi pripadnikov ne-krščanskih smeri bergsonizma in eksis-tenčne filozofije, nastop proti razumu in zakonitosti (165), razdiralni, s krščan-stvom nezdružljivi nazori (167), na robu modernizma viseči relativizem resnice (169), bergsonistično oboževanje dejav-nosti (173), najgrši pamflet na KA v Sloveniji (177), oboževanje narodnosti (178), celo odsev ateističnih idej (179). Prof. Kocbek je ideolog in mentor »Zar-je«. Quod erat demonstrandum: taki na-zori se torej podajajo »Zarji«, z njimi je zastrupljena. Ne bom se spuščal v kri-tiko ali obrambo člankov prof. Kocbeka v »Dejanju«. Rečem le, da je v njem več notranje poštenosti, kakor pa v pisatelju, ki je na tak način skušal očrniti »Zarjo«. Ali je res potrebna tako majhna mera vesti in čuta odgovornosti, kadar gre za to, da se pomaga uresničevati neki na-men? Ali pisatelj ne ve ali noče vedeti, da je edini »ideolog« »Zarje« v versko-moralnem in cerkvenem pogledu duhov-ni vodja »Zarje«, ki se bo svoje odgo-vornosti z božjo pomočjo zavedal, dok-ler bo na tem mestu. Ali smo kristjani in nam gre resnično za duše? In to prav posebno v našem času. I. F.

NOVA REVİJA.

V Ljubljani je začela izhajati nova revija, ki so ji dali njeni osnovatelji naslov Revija Katoliške akcije. Njen pro-gram je začrtalo uredništvo v prvi šte-vilki na uvodnem mestu. Katoliški izo-braženci so bili obveščeni o snovanju te revije že o priliki starešinskega zboro-vanja med kongresom Kristusa Kralja. Posebni letaki, ki so jih delili po tem zborovanju, so naznanili namero in bi-stveno tudi namen, kakor je sedaj ozna-čen v prvi številki. Ne bom razpravljaj o tem, ali je pri velikem številu katoli-ških listov in revij, bila potrebna še ena revija.

Na nekaj pa moram opozoriti ob tej reviji. To storim iz spoštovanja do stvari, ki jo nova revija po svojem naslovu in deloma po dosedanji vsebini ne varuje

tako, kakor bi jo morala. Ustanovitelji so dali časopisu naslov Revija Katoliške akcije. Ali so se zavedali pomembnosti tega naslova in so hoteli z njimi dati vsebini revije neki pečat oficialnosti in obveznosti? Katoliška akcija je uradna cerkvena ustanova (gl. članek Pij XI. in Katoliška akcija. Revija KA I.). Ali naj torej ta cerkvena usta-nova krije vse, kar se v tej reviji raz-pravlja, ali naj bo ta revija nekako ofi-cielno versko in kulturno glasilo KA v Sloveniji? V tem primeru pa bi moral uredniški zbor z največjo natančnostjo in skrupulozno objektivnostjo določiti vsebino nove revije, zavedajoč se, da je naloga revije služiti apostolskemu name-nu Katoliške akcije. Z največjo skrb-nostjo bi moral paziti, da se ne pregre-šijo pisatelji člankov proti resnici in lju-bezni, ki morata biti vodilni misli vsakega apostolata. A že prvi dve številki nam kažeta, da glede tega uredniki niso po-sebno natančni in izbirčni. Zdi se, da jim je zadosten kriterij za kvaliteto raz-prave v reviji Katoliške akcije, če le krepko udari po resničnih ali dozdevnih nasprotnikih. Ne morem si drugače raz-ložiti, kako so mogli zaiti v revijo tako »udarni« in površno napisani članki ka-kor so n. pr.: Borbenost v krščanstvu, Razcepljenost v slovenski katoliški skupnosti. Iz pisem uredniku, In dubiis libertas, Na valovih iracionalizma in še razni drugi manjši sestavki. Morda se bo hotel iznebiti mojih pripomb s kako ironično opazko ali še hujšo »ugotovit-vijo«, njihove resničnosti s tem ne bo odpravil. Če bi mi ne bilo nič za stvar KA, bi molčal.

Dosti ljudi — pa ne iz zarjanske skupine — se je že začudeno spraševalo, kako more taka revija porabiti toliko prostora za napade proti katoličanom, ko je vendar njena naloga pridobivati celo in morebiti v prvi vrsti tiste ljudi, ki so se miselno in praktično že odtujili katoličanstvu.

Za zgled navedem samo en odstavek iz članka o »Razcepljenosti«. Ali spadajo v revijo KA zavestno neresnične trditve, ki jemljejo dobro ime celi vrsti katoličanov, laikov in duhovnikov? Jeli to podtikanje? Tako je zapisano v 1. št. revije (str. 25, 26): »Toda zlo je, če se ena teh skupin veže z vsemi načelnimi nasprotniki, ki to zvezo z akademiki, ki imajo tudi ime 'katoliški', izrabljajo v boju zoper drugi dve katoliški skupini akademikov.

Ni edinstvo v načelih, če priredi ista skupina 'katoliških' akademikov preda-vanja, na katera vabi in mu daje važno predavanje inteligenta, ki je v katoliški

reviji zapisal stavek, katerega je moral škof, kot poklicani varuh resnice, obsoditi. Ako bi bil ta inteligent na to obsodbo na en ali drugi način (podčrtal jaz) obžaloval svojo zmotno, ali izjavil na katerem koli mestu, (podčrtal jaz) da se razsodbi podvrže, potem bi se dalo razumeti, da še velja za pravega katoličana, ki lahko tudi uči n. pr. estetiko naše katoliško dijaštvo. Ker pa tega ni nikdar (podčrtal jaz) storil, je tem težje razumeti take odlične slovenske katoliške inteligente in celo duhovnike, ki jih vidimo tudi obenem v seznamu predavateljev na tečaju te skupine, in težko je umeti, da dobe za ta tečaj še denarno podporo od takih, ki bi tudi morali vedeti, kako važna je edinost.«

To je odstavek iz predavanja na zborovanju katoliških inteligentov ob lanskem kongresu Kristusa Kralja. Takoj po predavanju je bil predavatelj opozorjen, da njegova trditev ni resnična. Zvedel je tudi, kje se lahko o tem prepriča. In vendar je stavek, ki govori o tem katoliškem inteligentu nespremenjen izšel v reviji in s tem tudi neomiljen napad na »odlične katoliške inteligente in celo duhovnike« in skupino katoliških akademikov. Za dokaz navedem izjavo profesorja Kocbeka, ki je izšla v vsej javnosti dostopni brošuri »Dom in svet« v letu 1937:

Ker je v mojem »Premišljevanju o Španiji« premalo točno izražena primera o prepričanih krivovercih in malo prepričanih pravovernikih dovolila nekaterim bralcem, da so v nji videli ali vanjo vnašali drug smisel, kako sem ga hotel jaz, bi bilo vse to treba pojasniti. Tega pa mi ni bilo mogoče več storiti, kajti Dom in svet ni mogel iziti, s čimer se je moja zadeva tako razširila, da smo bili dominsvetovci prisiljeni do skupne izjave KTD-u.

Dominsvetovska družina je že v svoji spomenici z dne 28. maja 1937 pojasnila smisel in pravo vsebino stavka: »Spotikanje je moglo nastati le, če je kdo v stavku, ki ga KTD iz vse Kocbekove razprave edinega inkriminira, prezrl od avtorja izrecno zapisane besede po svoji vesti, kakor tudi kontekst, iz katerega sledi, da gre v tistem stavku za prepričanje oziroma stvar, ki jo kdo brani po svoji subjektivni vesti, čeprav je objektivno lahko zmotno.« Zaradi vseh neugodnih okoliščin je pripomba g. škofa dr. G. Rožmana v Škofijskem listu z dne 2. avg. 1937 upravičeno zadela ta meni povsem tuji in nehoteni objektivni smisel.

Porabljam ugodno priliko in v istem smislu izjavljam, da nikjer, in tudi ne v

tistem stavku, nisem mislil na kakršno koli nasprotovanje katoliški Cerkvi. V njem sem hotel izraziti le cerkveni nauk o prvenstveni važnosti pokorščine svoji osebni vesti, v kateri ima človek najbližje in neposredno normo svojega ravnanja. Vsako drugo prenašanje tega stavka v svet objektivnega vrednotenja katoliškega nauka in herezije je bilo povsem izven moje namere.

Kakor glede tega mesta pa moram enako izjaviti tudi glede vsega članka, da njegov smisel ni v zavzemanju pristranskega stališča za eno ali drugo bojujočo se stran v Španiji, kakor mi je to v banalnem smislu podtakal del slovenske katoliške javnosti, marveč, kakor pravi izrečno mesto v članku, v resnicoljubni dopolnitvi podobe o sodobni Španiji in njeni bratomorni vojni, podobe, ki so jo pri nas nekateri krščanski listi risali tako enostransko, da so sami hote ali nehoti navdihovali duhovno in družbeno nevarno stališče. Predvsem sem hotel v tem članku pokazati na konkretno škodo, ki jo Kristusovi Cerkvi povzročajo notranje malo prepričani in življenjsko nedosledni kristjani.

Obenem s to izjavo izražam svoj ugovor proti vsem, ki kulturne spore prenašajo na politično polje in jih tam brezobzirno izrabljajo; še bolj pa ugovarjam proti nekrščanskim načinom tistih kristjanov, ki javno in zasebno, z lažmi, s sumničanjem in denunciacijami razvijajo sistematsko gonjo proti meni ter zavestno povzročajo krivično stališče do mojega dela in življenja.

V Ljubljani, 16. junija 1938.

Edvard Kocbek.

Ali ne bi bilo edino pošteno in vsaj pravično, da bi bil pisatelj vsaj v objavljenem predavanju to omenil. Nič ne omili te nerresnice in krivice, če se njemu izjava ne zdi zadostna — saj o tem on ni niti kompetenten soditi. Poudarjam, da prav nič nočem zagovarjati vseh nazorov prof. Kocbeka. A pravični moramo biti do vsakogar.

Prav tako je krivično govoriti, da se ena skupina »veže z vsemi načelnimi nasprotniki«. Kakšen vtis morajo bralci dobiti o tej skupini in njenem odnosu do drugih društev. Pisatelj jim vsiljuje neko sodbo, ki bi je prav gotovo ne napravili, če bi jim to »zvezo« predočil v konkretnih dejstvih z vsemi okolnostmi.

Sv. Tomaž Akvinski je z veliko objektivnostjo iskal in priznal drobce resnice tudi v čisto nasprotnih sistemih in nazorih. O edinstvi pa je zapisal v istem poglavju, iz katerega nekateri citirajo nekaj stavkov: Concordia ex caritate causatur (Sth II. — II. g. 37, a 1). I. F.

Poročilo o knjigah:

Herder et Co na Dunaju je izdal nekaj novih knjig.

1. Peter Kuderer, **Im heiligen Geiste**, 8°, str. 100, vez. 2.50 RM.

Avtor sam imenuje knjigo v podnaslovu »mala teologija o sv. Duhu« in v resnici to je. Z dobrimi teološkimi razlagami govori o sv. Duhu v sv. Trojici, v Kristusu, v Cerkvi, v Mariji, v zakramentih. Prav takih knjižic o »nezninem Bogu« rabimo, zato knjigo toplo priporočamo.

2. Dr. Benedikt Reetz OSB, **Immer wieder Ostern**, bro., str. 76, 1.80 RM.

Iz nagovorov, ki jih je imel sekauski opat pred svojimi menihi in drugimi verniki, je zbral deset teološko in liturgično zelo globokih pridig o velikonočni skrivnosti, ki se mora tudi v nas vedno obnavljati. Enotna misel delo priporoča.

3. Erwin Hesse, **Des Herrn Kreuz und Herrlichkeit**, 8°, str. 104, vez. 2.60 RM.

Po prejšnji svetovni vojni se je zanimanje za Kristusa zelo dvignilo. To dokazujejo med drugim najbolj različne izdaje Jezusovega življenjepisa. Tudi Hesse je hotel v novi in zelo živahni obliki podati glavne črte Gospodovega življenja. Delo se bere zelo lahko in ga posebno laikom priporočamo. Teologi bi o enem ali drugem določevanju kronologije mogli imeti svoje mnenje.

4. Theodor Blieweis, **Dreissig Pfarrer geben Anregungen zur Seelsorge**, str. 168, 2.20 RM.

Dušnopastirska vprašanja duhovniki v bivši Avstriji jemljejo zelo resno. Vsaj o delu, ki je v zvezi z Seelsorge-Institutom na Dunaju, je treba to poudariti. Med najlepša njegova dela spadajo tkzv. Seelsorgetagungen. Tako resnega razpravljanja teh vprašanj bi si želeli tudi pri nas. Blieweisova knjiga je zbirka posebno posrečenih poskusov, ki so jih posamezni dušni pastirji napravili in doživeli v svoji praksi, naj bo to že v zvezi s cerkvenim letom, ali pastoracijo mladine in tujcev, ali najvažnejšimi dogodki v župniji ali z župnijsko pisarno. Za dušnega pastirja v mestu kakor na deželi bodo te izjave precejšnjega pomena. Drf.

Blieweis Theodor: **Zum Aufbau unserer Pfarrgemeinde**. Wege zeitgemässer Gemeindegemeinde und Gemeindepflege der Pfarrei. Herausgegeben vom Wiener Seelsorge-Institut, 1940. Verlag Herder & Co. Wien. Str. 72.

Drobna knjižica iz prakse za prakso, iz življenja za življenje. Normativno in praktično obravnava pastoralne obiske, župnijsko glasilo, kartoteko, pastirska župnijska pisma, letopis i. dr. Ker tudi pri nas raste smisel za pastoracijo po načelu »živega farnega občestva«, je prav, če knjižica najde pot tudi k nam in dopolni znano tovrstno tujo in skromno domačo literaturo. I. O.

Publikacije Leonove družbe:

Občni zbor Leonove družbe je cene za nekatere svoje publikacije znatno znižal. Odslej se prodajajo po teh cenah:

- Slovinci v desetletju 1918—1928.** Zbornik razprav iz kulturne, gospodarske in politične zgodovine. Uredil dr. Josip Mal. Str. 776. Cena broš. 100 Din, vez. 124 Din.
- Dr. Fr. Kos, **Gradivo za zgodovino Slovencev v srednjem veku.** I. knjiga broš. 100 Din, vez. 120 Din (razprodana); II. knjiga broš. 140 Din, vez. 160 Din; III. knjiga broš. 120 Din, vez. 140 Din; IV. knjiga broš. 140 Din, vez. 160 Din; V. knjiga broš. 140 Din, vez. 160 Din. — Kdor kupi vse knjige naenkrat, dobi še 20% popusta od cele vsote.
- Dr. Jos. Gruden, **Slovenski župani**, broš. à 8 Din.
- Dr. Jos. Gruden, **Cerkvene razmere med Slovenci v XV. stol. in ustanovitve ljubljanske školiše**, à 25 Din.
- Dr. M. Opeka, **Rimski verzi**, à 10 Din.
- Paul Bourget-Kopitar, **Zmisel smrti**, à 20 Din.
- Bazin-Iz. Cankar, **Gruda umira**, à 30 Din.
- Baar-Hybašek, **Zadnja pravda**, à 20 Din.
- P. St. Škrabec, **Jezikovni spisi, snopič** à 5 Din.
- Dr. P. Blaznik, **Kolonizacija selške doline**, à 30 Din.
- Dr. A. Gosar, **Kriza moderne demokracije**, à 3 Din.
- Dr. A. Brecelj, **Seksualni problem**, à 3 Din.
- Dr. Kolarič, **Miklošič**, à 3 Din.
- Dr. R. Andrejka, **Selški predniki J. E. Kreka**, à 20 Din.

V komisiji pri Novi založbi:

- Dr. A. Gosar, **Poljedelska statistika**, à 3 Din.
- Fr. Zwitter, **Starejša kranjska mesta in meščanstvo**, à 24 Din.
- E. Bojc, **Slomšek, naš duhovni vrtnar**, à 6 Din.
- Okrožnica **Casti Connubii**, à 4 Din.

Naročniki »Casa« dobijo vse knjige 25% ceneje. Naročila naj se pošiljajo na upravo »Casa«, Ljubljana, Miklošičeva c. 7/l. (Prosvetna zveza).